

Самат
ҒАБДУЛЛИН

**АШЫЛҒАНДА
ЖЫР-САНДЫҚ...**

**Самат
ҒАБДУЛЛИН**

АШЫЛҒАНДА ЖЫР-САНДЫҚ...

*Күрметті Қарағанды ағам
Бақыт күнге
Аман -
20.12.13*

г. Петропавловск
2013

УДК 821 (574)
ББК 84 (5Каз-Рус) 7-5
F 87

F 87 Ашылғанда жыр-сандық... / Ғабдуллин С.Қ. -
г. Петропавловск: Издательство «Северный Казах-
стан», 2013 - 196 б.

ISBN 978-601-7247-38-6

УДК 821 (574)
ББК 84 (5Каз-Рус) 7-5

ISBN 978-601-7247-38-6

© Ғабдуллин С.Қ., 2013
© Издательство «Северный Казахстан», 2013

ЖЫРЛАРЫ ЖАН СЫРЫНА ҚАНЫҚТЫРҒАН

Қолыма жақсы тілеулес дос, бұдан қырық жылдан аса уақыт бұрын, қырдың қырмызы гүліндей жап-жас шағымызда жолымыз әсем Алматыда түйіскен Самат Ғабдулиннің қолжазба жырлары тоғысқан қалың дәптері тиді. Түйдей кұрдас, әрі көңіліміз кіршіксіз дос болғасын ба, Саматты ерекше қадірлеймін де.

Таңдауы ауыл шаруашылығы болған ол осы мамандықтың тұтқасын ұстады.

Бойындағы қасиет-сипатын айтар болсам, нағыз қазақи мінезбен, ұлттық болмыстан тамыр тартып тұратын кішіпейілділікпен жаныңды баурайтын. Мен әдебиетшімін. Ақындық туа бітті қасиетім іспетті. Ал Самат ауыл шаруашылығы мамандығын алып шықса, мен ұлттық университетті тәмамдадым.

Кейін де кездесіп, сырласып жүрсек те, мен Саматтың жырға құмарлығын аңғара қоймаппын. Рас, ол жақсы домбырашы еді. Әсіресе, күй орындағанда делебенді қоздырып жіберетін өнеріне тәнті болатынмын. Көп жалындыра қоймай, бас қосылған ойың-сауықтарда домбыраның құлағында ойнап, айызыңды кандыратын өнерге жетік.

Ал мына жырларын оқи отырып, ойланып қалдым. Оның мәнісі: Саматтың жаңа танылған ақындық қыры.

Өлең – сезімнің көрінісі. Ол жүректің жайнап тұрған гүлі іспетті. Осы сезімді көркем сөзбен, кестелі тілмен кескіндей алған адамды ақын деп айдар тағуға хақылымыз. Тіл кестесі, ой-сезім кестесі өзара өріліп, сырты да, іші де әсем болмайынша, оны «Өлең!» деп, жырды жазған адамды «Ақын!» деп айта алмайсың.

Саматты өзім зер сала оқып шыққан өлеңдерінде ой-сезімнің кестесі тіл кестесімен түрлене тоғысып, араларына жік түспейтіндей тұтас өріліп, әдемі дүниеге айналып кететіндіктен, риза болдым.

Тақырыптары кең: махаббат, жастықтың албырттығы, достық, адамгершілік, ата-анаға, дос-бауырға, үлкенге ілтипат, парасат пен қазақи ізгілік. Достың шымшыма әзіл-қалжыңы, қатар құрбының уытсыз өткір базынасы. Осылардың бәрі Самат өлеңдерінің арқауы екен.

Бір айрықша атап айтарым, оның өлеңдерінің өзіндік бір сипаты. Бір қарағанда оқуға ауыр көрінетіндей күйде болуың мүмкін. Бірақ бұл алдамшы, үстірт ой екеніне жырлардың мазмұнына, әсіресе ішкі өріліміне бойлай түскенде көзің жетеді. Көпті оқыған, көпті көрген ақын ретінде айтсам, Саматта өзіндік стиль, былайша айтқанда, сара жол барын аңғардым әрі соған риза болдым. Осыдан барып түйген ойым-оған «Былайша жаз!», «Былай өзгерт!» деп ақыл-кеңес беру яки жөн сілтеу артық және өте қисынсыз. Мүмкін, асқан бір жылтырағы жоқ та шығар. Бірақ өлеңнің жыл-

тырағаны жанды баурамайды, бойды жылытпайды ғой. Қысқасы, Саматтың өлеңдері орнықты, артық қол сұғуды, қалам тигізуді қаламайды да, оған жол бермейді де.

Бұл орайда оның ізденісінің мол жазу мәнеріне машығы көп екенін таныдым. Осыдан соң жанартаудың жылдар бойы бұғып жатып алмай, жарқ етіп жарылғанына балап, қуанып та қалдым.

Мысалы:

Ұқпадың менде қандай жүрек барын,
Соны ойлап, әсте тынбай қайғырамын.
Қашанғы күнім түн боп өтпек менің,
Ойлашы, соны бір сәт, ғашық-жарым!
(«Жүрек назы»)

Немесе:

Мен үшін ақын болу мақсат емес,
Жыр жазуға әрқашан шабыт келмес.
Көкіректі жарып шықпай іңкәр сезім,
Жоктан барды өлең қылу абырой бермес...

Осыларды түйіндей келгенде айтарым, Саматтың өзім оқып, танысқан жырлары жинақ болып шықса, оны дос-жарандарына, ағайын-туғандарына, жалпы жырқұмар оқырманға айтарлықтай тарту деп бағалар едім.

*Зейнолла ӘКІМЖАНОВ,
Ақын, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі.
20 сәуір, 2012 жыл, Қызылжар қаласы*

САМАТ ӨЛЕҢДЕРІНЕ ДЕГЕН КӨЗҚАРАС

Ер жігіттің бойына дарын жай келмейді, толғағы қысқан шабыт іш дүниенді жегідей жел, желге шыққан желкенді қайықтай өнер деген телегей теңіз айдынына үйіріп алып кетеді. Саматтың өлең, жыр, арнауларын оқи отыра, сол теңізге Самат та қайығын салған екен.

Ең бірінші Саматпен танысуым 1983 жылы, Сергеев қаласында, Мәдениет үйінің жанынан құрылған «Ақбидай» ұлттық ансамблінің құрамында. Сол ансамбльдің белсенді мүшесі, әрі ол кездерде сирек кездесетін қобызшы еді. Қобыздың қай оркестрге болса да өзінше әсер беретіндігі айдан анық. Самат сол қобыздың қоңыр үнімен бүкіл ансамбльдің көркін келтіріп отырды. Қобыз былай қалса, оның қолында қара домбыра көкірегін жарып, күй азынататын. Осындай табиғи дарын оның ішкі дүниесін кеңейтіп, өмірге деген көзқарасын қиянға көтерді. Кешегі келіскен дүние дүдәмал қалыпқа түсіп, көңілге кірбің кіргізді. Батыр ма деп жүргенің барак боп шықты, бақыт па дегенің бопса болды, сенген заман сендей қозғалып, болжаусыз болашақ пайда болды. Осының бәрі өнерпаз үшін, өзегіне туған елге деген іңкәр сезімнің отын жаққан азамат үшін, өткінші жауын емес, өңменнен өтер қара суықтай боп тиді. Елдегі үлкен саяси құбылыстар, ауылдың алдамшы ахуалы, жанында

жүрген жұрттың жалаң жағдайы, қолаңсыз тұрмыс, жетесіз жігіттер, құбылмалы қыздар – осының бәрі терең толғанысқа әкеліп тіреді. Осындай кезеңде Самат тағы да бір қырынан танылды. Өзін ақын ретінде жаңа бір сынға салды. Осы жинақтағы өлеңдер сөре-сөреге бөлініп, сомдап қойғандай. Адамдардың бойындағы жағымсыз қылықтарға деген көзқарас бір үлкен сөре. «Көре алмаушылық, жалқаулық, жәдігөйлік, көрсеқызарлық, мақтаншақтық, залымдық, жігерсіздік, білімсіздік, қызғаншақтық, бақталастық, сабырсыздық түгелдей жиналғанда бір адамға емес бүкіл ұлтқа кереғар әсерін тигізіп, дамуды тоқтатын келеңсіз жағдайлар. Самат сабырлы үнмен айғай салып жатқандай.

Махаббат лирикасы, сүйген жарға деген іңкәр сезім ерекше бір сөре. Көп болды есігінді қақпағалы, көп болды.. осындай ырғақпен жазылған өлең өте әсерлі ойға шомылдырады. Жора-жолдастарға арналған арнаулар бір сөре. Одалық түрде жазылған өлеңдер сыйластықты, ерке әзілді, тура мінезді айғақтайды.

Өлеңдерді шығару әдісі, желісі, тілі Саматтың өзіне тән деңгейлікпен, қарапайым қара өлең жолдарымен жабдықталған. Өткенге өзінше сын айтып, өзіне де, өзгеге де өлеңдерімен сұрақ қояды. Ал, оқырман қауым жүрегімен, тәрбие-тәлімімен жауабын өзі берер.

*Дәстән Баймұқанов
17 сәуір, 2013 жыл*

ІНІЛІК НАЗ

Мен саналы ғұмырымды қаржы жүйесіне арнаған адаммын. Жұмыс уақытында көбіне-көп қатаң, банктік тілмен сөйлесіп, ақшаның кіріс-шығысын есептейміз. Бұл жерде ешқандай сезімге, көңіл-күйге орын жоқ секілді. Алайда «өлеңге әркімнің бар таласы» деп ұлы Абай атамыз айтқандай, бос уақытымда көркем әдебиетті, әсіресе жыр шумақтарын оқығанды ұнатамын.

Жуырда қолыма баспаға дайындалып жатқан Самат ағамыздың «Ашылғанда жыр-сандық...» атты кітабының қолжазбасы тиді. Мен мектеп табалдырығын аттағанда ол жоғары сынып оқушысы болатын. Үздік оқуымен, өнерге бейімдігімен жастайынан көзге түскен Сәкең барлық музыка аспаптарында ойнайтын. Өнерлі жастармен бірге талай сайыстарға қатысып, жүлделі оралатын. Ол енді аталарымыздан дарыған дарын болуы керек. Ғабдолла атамыз домбыраның құлағында ойнаған, өлең шығарған екен. Өнерлілігіне нағашы жұрты да қарап жатпаса керек. Қанмен сіңген қасиет шығар, Сәкеңнің өзі айтқандай, қандай қызметте болса да қолынан қаламы түспепті. Ол ағаларымның арасында бірінші болып жоғары білім алды. Әскер қатарынан оралған соң ауылдағы агрономдыктан бастаған оның еңбек жолы аудандық, облыстық партия комитеттерінде жалғасты. Еңбегімен елге танымал,

жауапты қызметтер атқарды. Сол ағамыз бүгінгі Пайғамбар жасына жетіп, еңбегінің зейнетін көрмек. Зейнеткерлік заманында да өмір бар деседі зейнет жасындағылар. Ал өмір негізі уақыт болғандықтан, оны тиімді пайдалан, жанұяна, балаларыңа, немере-шөберелеріңе арна, туған-туыскандарыңды ұмытпа.

Мен бүгін ағамыздың кітабы хақында оқырманы ретінде аз-мұз өз пікірімді білдіргім келеді. Кітаптың алғашқы бөлімі «Адамгершілік постулаттары» деп аталады. Мен білетін Сәкең адамгершілік, адалдық қасиеттерді ту етіп ұстайтын азаматтардың қатарынан табылады. Сондықтан ол көреалмаушылық, жалғаулық, мақтаншақтық, залымдық, жігерсіздік, бақталастық және басқа да бәзбіреулердің қанға сіңген қасіретін әшкерелейді, оларды сын садағына алады, жалғандықтан жиіркенуге үндейді. «Осы міннен түзеліп, Күн болар ма арылар?!» - деп ой тастайды.

Сәкеңнің бұл кітабының бір ерекшелігі – оның басым бөлігінің махаббат тақырыбына арналуында. Сезімге құрылған бұл жырлардың көркемдік жағына мен баға бере алмаспын, алайда оның жүректің терең түбінен шымырлап шыққаны енді хақ деп есептеймін.

Дегенмен өз-өзіме болам разы,
Ғашықтықпен шертілсе көңіл сазы.
Оптимистпін, армандаймын, шабыттанам,
Келеді деп махаббаттың жарқын жазы.

- деп жыр шумағын төгілдірген Сәкең бізге қос жеңгей сыйлаған ағай. Қазір балалары ержетті, немере сүйіп отыр. Кенжесі Ақжол Астана қаласында студент. Ағамыздың махаббаттың от жалынындағы көңіл күйін түсіну оның жыр шумақтарының тереңіне үңіле білу керек. Оны оқыған адам түсінер деп ойлаймын.

Арнаулар, құттықтаулар бөлімі де қомақты. Мұнда Сәкең өзінің туған-туысқандарына, достарына, еліне әртүрлі мерейтойлар, айтулы оқиғалар қарсаңында көңіл-күйін білдіреді, ыстық сәлемін жеткізеді.

Өмір-көл, тіршілікке арқау болған,
Құс базары сайран салып, әнге толған.
Ортасында қос аққу-Қойшан, Күлпән,
Батыр жігіт, ару қыздай арман қуған,

- деп әке-шешесінің алтын тойына баласы жырдан шашу шашады. Сәкеңнің балалық кезден бірге өскен достары аз емес, солардың бәрімен араласып тұрады. Бұл екінің бірінің қолынан келе бермейтін қасиет. Кітаптан сол достарының әрқайсысына дерлік құттықтауларды, арнауларды кездестіруге болады.

Біз өнерлі азаматқа «сегіз қырлы, бір сырлы» деп теңеу айтып жатамыз. Сәкенді де осы санатқа әбден жатқызуға болады. Жоғарыда айтқанымдай, ол кез келген саз аспабында ойнай береді. Оған қоса жанынан ән шығарып айтады. Кез келген отырыстың көркі болып жүре

береді. Әкесіне, анасына, ғашығына, туған өлкесіне арналған әндерін біз сүйіп тыңдаймыз.

Тоқ етерін айтар болсам, Сәкеннің бұл кітабы менің көңілімнен шықты. Ол ағамызға жақын адамдардың кітап сөресінен өзінің лайықты орнын алатынына күмәнім жоқ. Ағамыздың өлеңдері адамға шабыт береді, сондықтан мен де оған еліктей отырып:

Пайғамбар жасына бүгін жеттіңіз,
Елге адал еңбек еттіңіз.

Аясы бар адамдар қартаймайды,
Ұрпағыңызбен бақытқа бөленіңіз.

Оң жағынан туып ылғи алда Айыңыз,
Өлең сөзден босамасын тандайыңыз,
Бәрімізге қуаныш нұрын таратып,
Тіршілікте жарқырасын маңдайыңыз,

- деген інілік назымды жолдағым келеді Самат ағама.

*Жомарт Оралұлы Қажырахымов,
экономика ғылымдарының кандидаты*

АЛҒЫСӨЗ

Бір ойшылдың айтқанындай өмір сүру деген таналты жай ғана кесіп өту емес, ол өте күрделі ұғым, ол күрес. Адам болып жаратылған соң адамзат алдында, ұлт алдында, ата-анан, бала-шағаң, туыстарың, достарыңның алдында, тіпті қай ортада болсаң да «Жауапкершілік» деген адами қасиет өзіңді меңгеріп алып, дұрыс бағытқа жөн сілтеп отыратын ақылшың екенін мойындайсың. Осы жолда лек-легімен армандарың асып, қабат-қабат қиялдарың тасып, өмір аренасына шыға келесің. Мына жыр шумағы сол арман-қиялдардың шексіз екенін айғақтайтындай.

Бір қиялым – Гималайдың шың биігі,
Бір қиялым – Тынық мұхит тұңғиығы.
Бір қиялым шарлап кетсе Сахараны,
Бір қиялым аралайды Джунглиді.

Армандай білу керек, қиялдай білу керек, бірақ ең бастысы – солардың орындалуына жол таба білу, міне, нағыз бақыт осы!

Әрине, жауапкершілік деген адам басына бір күнде кенеттен қона салатын құс емес, ол бала кезден көкіректен ұялап шыққан балапан тәрізді.

Ес білгеннен жақсылыққа, білімге, өнерге күштарлық пайда бола бастайды. Кейінірек, бозбала шаққа жеткенде табиғатқа сүйіспеншілік, махаббат сезіміне бөленушілік, тағысын тағы өмірдің барлық құбылыстарына

қызығушылық мазаны билеп алады. Сол бір әсемдіктерді әркім өзінше түсініп, әрқилы әрекет жасайтыны хақ. Өмірдің талай өткелдерінен өтіп, ақыл толыққан уақытта адамдардың қарым-қатынастарына, қоғамдағы болып жатқан өзгерістерге ой толғау жасағың келіп тұрады. Мен де сол көптің бірі болып, Пайғамбар жасына жеткенде, өмірге деген көзқарасымды, ой-санамды шамам келгенше өлеңмен өрнектегім келді.

Түсінемін, екінің бірі ақын бола бермейді, ақындыққа беріле де қоймадым. Дегенмен әртүрлі себептермен, кей уақытта шабыттың тұлпарына қонған кездерде, азын-аулақ өлеңдер қағазға түсіп қалатын. Сол еңбектерім толғағы жетіп, жарық дүниеге шыққысы келетіндей сезіндім, сондықтан жыр-сандықтың кілтін ашып жібердім. Оқырманға ұнаса, қуаныштымын, ұнамаса, кешірім сұраймын.

Мен үшін ақын болу мансап емес,
Жыр жазуға әрқашан шабыт келмес.
Көкіректі жарып шықпай іңкәр сезім,
Жоқтан барды өлең қылу абырой бермес.

Шабыттан туары хақ жақсы өлең,
Одан бетер болу керек білім терең.
Әр нәрсені саралай білу керек,
Бай туынды бола бермес тек ұйқаспен.

Білген жөн әлемнің сан құбылысын,
Әр халықтың өнерін, салт-тұрмысын.

Данышпандар айтып кеткен аталы сөз
Арқау болса, өлең болмас кара дүрсін.

Ең бастысы бетке ұстап әдебиетті,
Абайға салу керек бар ниетті.
Мағжан, Қасым, Иса, Илияс, Мұқағали,
Бұқар жырау, тағы не бір кереметті.

Сонда ғана туады нағыз өлең,
Баязиев Құрмаш¹ ағам солай деген.
Қағида² тәтеміз де терін төкті,
Қонарбаев Ермек³ те жөн сілтеген.

Осындай ұстаздардан дәріс алып,
Жүрміз ғой «болмасақ та ұқсап бағып».
Негізгі кәсібіміз болмаса да,
Анда-санда ән мен жырдың «отын жағып».

Әр жағдайда жазылса да әр жылдары,
Жатушы еді толтырып суырманы.
Жарық көрмей қала ма деп ойладым,
Түкке тұрмас ұялшақтық боп құрбаны.

Біреулер мақсат қылар кітап санын,
Біреулер мақтан етер дүние-малын.
Қарапайым бір жанмын өнер қуған,
Болды ұнаса оқырманға ән-жырларым.

Кейбіреудің намысына кетер тиіп,
Кейбір адам ынта қояр жаны сүйіп.
Мен дағы Шал ақынның бір туысы,
Ізін бассам деп жүремін бөркін киіп.

**АДАМГЕРШІЛІК
ПОСТУЛАТТАРЫ**

КӨРЕАЛМАУШЫЛЫҚ

Көреалмаушылық бір нәубет,
Ол бар жерде жоқ сәулет.
Індеп кірсе бойыңа,
Үндесе алмас бақ, дәулет.

Біздің ұлтқа бұл дағы
Қанға сіңген қасірет.
Біреу еңсе көтерсе,
Жабылып бәрі шөктіред.

Өзіміздің қазекен
Бетке ұстап мансапты,
Репрессия кезінде
Ең көп шеккен зардапты.

Екі адам қосылып,
Үшіншісін зарлатты.
Болмағанды болды деп,
Бірін-бірі жалмапты.

Сол бір ғадет әлі бар,
Нақақтан айып тағылар.
Жоқ болсаң – бере алмайтын,
Бар болсаң – көре алмайтын,
Ағайын да табылар.
Осы міннен түзеліп,
Күн болар ма арылар?!

ЖАЛҚАУЛЫҚ

Бір қасиеті адамның, ол – жалқаулық,
Қимылдағың келмейді денең ауырып.
Көрінер бәрі дұрыс секілді боп,
Албастыдай басады керәнаулық.

Көбіне бұл қасиет маңдайына
Жазылыпты қазақ деген ағайынға.
Құдай-ау, бермедің бе басқа ұлтқа,
Қарамапсың қазақтың жағдайына.

Мың өліп, мың тірілген қазақ байғұс,
Саспайды болса дағы өмір жайсыз.
Қыс ортасы отынымыз біте қалса,
Ағашты сүйреп әкеп аралаймыз.

Ғадет қой шөп пен сабан жетпейтіні,
Ондайда қыстың да тез кетпейтіні.
Айтып-айтпай не керек, жалқаулардың
Кейбір төлі «марафоннан» өтпейтіні.

Терезенің алдында да гүл шықпайды,
Огородтан көресің көп қурайды.
Қоралар да қаңыраған ашық-тесік,
Ауланы да бір мезет сыпырмайды.

ӨНЕГЕ АЛУ

Еңбекқордың еңбекқоры кәріс дейді,
Ісіне тиянақты неміс дейді.
Қанша уақыт қатарласып жүрсек дағы,
Солардан өнеге алу жетіспейді.

Тым болмаса орыс та бола алмаймыз,
Сөйте тұра мақтанамыз – біз сондаймыз.
Тауығымыз жұмыртқаласа себеп қылып,
Бір тілекті мың қайталап той тойлаймыз.

Мейлі ғой шама келсе тойлай берсін,
Жағдайы нығыз болса ойнай берсін.
Бірақ та намыстанып бәз біреулер
Қабат-қабат кредит алса, ол не дерсін...

Сондықтан да әрбір ұлттың жақсы жағын
Дарытсақ қой өнеге ғып бойға бәрін.
Аршындап алға басқан бұл заманда
Барлық жұртпен қатар тұрса қазақтарым.

Басқалармен тең тұруға татар жеткен,
Бұл жөнінде Сұлтанмахмұт айтып кеткен.
Халқымыздың салт-дәстүрін жоғары ұстап,
Болайықшы намыс туын желбіреткен.

ЖӘДІГӨЙЛІК

Жәдігөйлік дағдымыздан қалмай қойды,
Ала алмадық арылтып тұла бойды.
Мезгілі жетпеді ме өзгертудің
Ар-намыс, сана-сезім, ақыл-ойды.

Дұрыс қой қонақжай болғанымыз,
Бірақ жоқ мал шашпақтан оңғанымыз.
Басқа халық неге солай сыйламайды,
Түйсігі жоқ болған ба бәрі доңыз.

Жалғыз орыс отырса шүлдірлейміз,
Соның сөзін мадақтаудан іркілмейміз.
Ғасырлап тұрса дағы біздің жақта,
Қазақша сөз білмесе бір күлмейміз.

Келеке болып жүрдік бір кездері,
Акцентпен айтылады деп сөздері.
Өзбекстан, Грузияға сондайларды
Жіберсе, көрер едім кім өздері.

Ұлты үшін қаймықпай оттай жанып,
Өтті өмірден Байтұрсынов, Бөкейханов.
Солардың аруағын қастерлейік,
Жалтақтаудың тамырына балта шауып.

КӨРСЕҚЫЗАРЛЫҚ

Бір ауру бар, аты оның көрсеқызар,
Күші сондай, дендеп кетсе қамал бұзар.
Ішкен асың батпайды, шай сіңбейді,
Тұла бойың бірде ыстық, бірде ызғар.

Қабак қатып, күндіз күлкі тиылады,
Маза кетіп, түнде ұйқы бұзылады.
Қалайша жұрттан қалып қойғанмын деп
Көңілің әрнемеге ұрынады.

Бұл ауру тым жұқпалы әйелдерге,
Ауырады бұл аурумен кейбір ер де.
Дейді ғой бақсы, балгер емдей алмас,
Емдей алмас тәжірибелі дәрігер де.

Қозады ауру көршілерің жиһаз алса,
Құрбыларың қымбат жүзік, моншақ салса.
Киім дағы көздің құртын алады екен,
Басылады қолың жетіп, бағың жанса.

Қандай жақсы осы «дертпен» білім қуса,
Адамдыққа мақсат қойып, белін буса.
Қандай жақсы өнегелі бола білсең,
Маған ұқса деген жоқ па Жаяу Мұса.

МАҚТАНШАҚТЫҚ

Мақтаншақтық – біле ме, білмей ме жұрт,
Екенін ішке кірген жегідей құрт.
Маңдайға бере қалса бұл ғадетті,
Абыройың болды дей бер тесік шүрк-шүрк.

Демей ме екен өлімнің аз-ақ алды,
Көпіріп өзін-өзі мақтағанды.
Иланса ашықауыз, небір топас,
Сендіремін деп ойлай ма екен барлық жанды?

Түйедей қып түймедей жақсылығын,
Жарқ етіп бір көріну таппай тыным.
Артынан не боларын ойласашы,
Байқамайды бықсып жатқан көк түтінін.

Дұрыс қой шындық жаққа бетті бұру,
Арзан сөз, бөспеліктен аулақ жүру.
Қолынан келмесе де келеді деп,
Көпшіліктің алдында мақтан құру.

Айтпай ма екен осындай бір адамзатты,
Мақтан қағаз, медаль, орден сұрап апты.
Жалған жолмен алған атақ не үшін керек,
Бағанды береді ғой жұрт әр жақты.

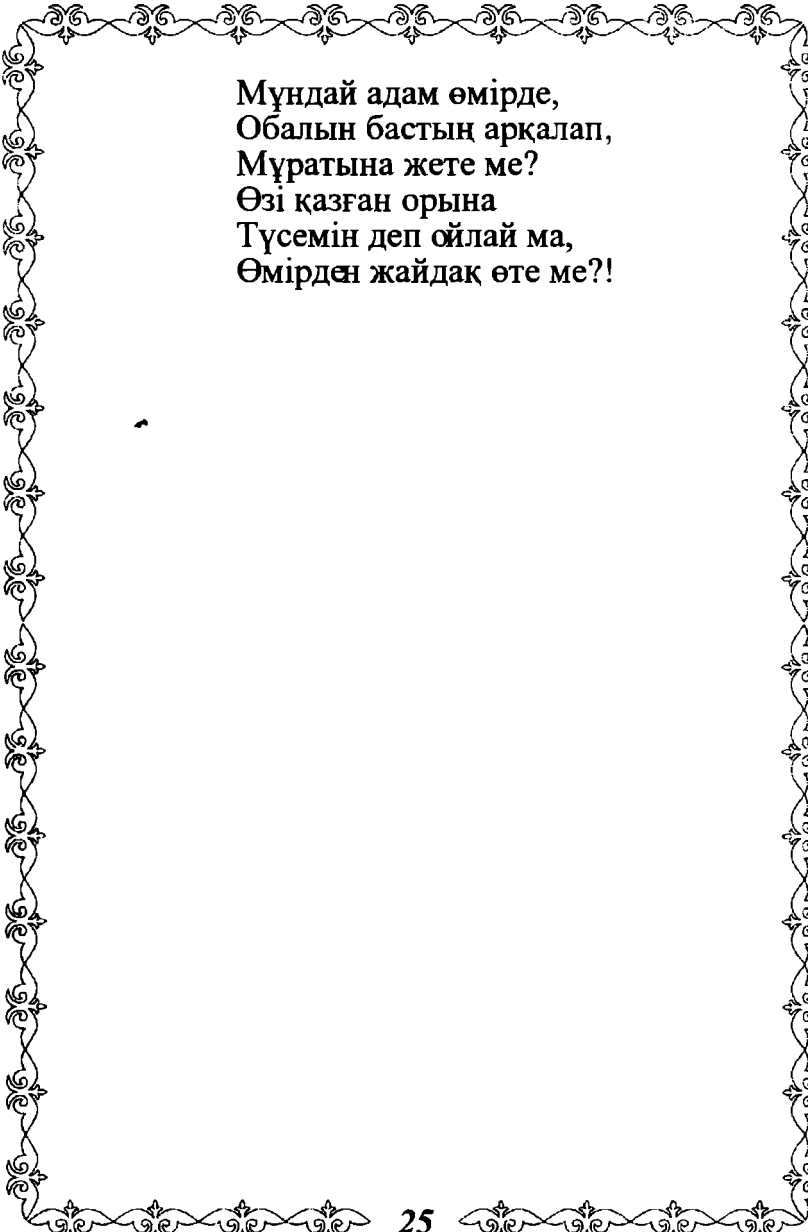
ЗАЛЫМДЫҚ

Ертегіден білуші ек
Залымдығын түлкінің,
Аңды аңға жамандап,
Таппайтұғын бір тыным.
Бүкіл хайуан әлемін
Орға итерген шіркінің.

Заманы сол, орта сол,
Санасы оның сол болса,
Кешірген жөн бұл мінін.
Қиын екен бірақ та
Жаныңда жүрсе жылмандап
Екі аяқты сұмдығың.

Осы күнгі адамдар
Асып кеткен түлкіден.
Біреулердің басына
Қара түнек күн туса,
Өте шығар жаныңнан
Кекесінмен, күлкімен.

Іші толған жауыздық,
Қарсы келсең байқаусыз,
Шайнап тастар сағыз қып.
Шоқ ала шықса артыңнан,
Нақақтан-нақақ пәле артып,
Лауларсың болып тамыздық.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern surrounds the text.

Мұндай адам өмірде,
Обалын бастың арқалап,
Мұратына жете ме?
Өзі қазған орына
Түсемін деп ойлай ма,
Өмірден жайдақ өте ме?!

ИДЕАЛ АДАМ

Айналып кетсе болмай ма,
Ақылы таудай адамнан?!
Қоғамды алға бастырап
Қозғаушы күш бәз заманнан.

Мұндайлар құштар білімге,
Сөйлесер көптің тілінде.
Ізденістен жалықпас,
Тең қарар әрбір ілімге.

Жай ғана біліп қоймайды,
Тәжірибеге бойлайды.
Әр шаруаға епті-ақ,
Білмейтіні болмайды.

Арқалай білер ел қамын,
Көтере білер мұң-зарын.
Қол ұшын берер әркімге,
Мырзалығы тым қалың.

Өнерден емес бейхабар,
Әр салаға жол табар.
Октаэдр теңеуі,
Идеал адам сол болар.

Атылған оқ айтқаны,
Сөзінің жоқ қайтқаны.
Аз айтып семіз шығарар,
Джентельменнің жайсаны.

ЖІГЕРСІЗДІК

Жігерсіздік бір жауы адамзаттың,
Мандайына сор қып берген көп қазақтың.
Намыс отын жаға алмай ынжық болса,
Ол адамды құдайдың оғы атсын.

Ондай адам албастының әмірінен
Шыға алмайды бойлап кетсе кіріп терең.
Ертелі-кеш Алладан қайыр күтіп,
Сабырлы болғансиды елең-селең.

Бұл қасиетке душар болсаң бала жастан,
Бір ісің де көрінбес оңға басқан.
Білімің де, ілімің де іске аспас,
Жігері жоқ адамнан бақ та қашқан.

Сондықтан білгенінді ұқсата біл,
Мың мәртебе, бола алсаң халқыңа құл
Аянба, бар қабілетті ортаға сал
Сонда ғана жайнайды өмірің гүл

Фараби бола алмассың көпшілікке,
Дегенмен өзді-өзіңе міндет жүкте.
Архимедтей іздену әбден қажет,
Әр нәрседе болады тірек нүкте.

Мақсат қоя білу керек Сәпиевтей,
Осалдық көрсетпесін сезім титтей.
Ғылым, қоғам, еңбек, бизнес, спорт, өнер –
Бетке ұста біреуін фавориттей.

БІР ҚҰРБЫМА

Бір құрбымды көрген сайын ойға қалам,
Сылдыр-былдыр, мағына жоқ, сөзі жалаң.
Алдағысы келеді барша жұртты,
Сенеді деп ойлай ма екен бүкіл ғалам?

Күні-түні аңдығаны қысыр өсек,
Маздатады естігенін көсеп-көсеп.
Төрелердің көзі менен құлағы боп,
Абырой, атақ алу үшін құрған есеп.

Өсекті елден бұрын ерте білу,
Түймедейді түйедей ғып арзан күлу.
Пайдасы тиер жерде арын сатып,
Бұл жалғанда жеңіл-желпі өмір сүру.

Қайыр сұрап жүргені «бейшара» боп,
Сыртқы көзге түсем-ау деп ойы да жоқ.
Сауысқанның құйрығын байлаймын деп
Әр шаруадан «ептілікке» дәмесі көп.

Біреудің жақсы ісін иемденіп,
Өзі атқарған болады кеуделеніп.
Мойнына түсе қалса ауыртпалық,
Сытылып шыға келер жеңілденіп.

Танымайтын ортада болып «жалын»,
Шашатындай көрінер дүние-малын.
Ойлай ма екен сұрқиялық бір тынарын?
Сезе ме екен өзін-өзі алдағанын?

Бәрінен де бір қылығы қатты батты,
«Зиялы қауым» кітабына өзін сапты.
Жұрт білмей ме, «жыңды суға» тойып алып,
Ес-түссіз әрбір жерде сұлап жатты.

«Зиялының» иісі болса, қарсылық жоқ,
Өмірбаяны сұйықтау, тек сөзі көп.
Нанын ғана тауып жүрген мұндай кулар
Жүрмесін жас буынға өнеге боп.

Зиялылар халық үшін қызмет еткен,
Отан үшін өмірін қиып кеткен.
Менің дағы нағашы атам репрессия
Құрбаны боп нақақтан ажал өпкен.
Таң қаламын сол жандардың қатарынан
Қалайша осындайлар орын тепкен?!

БІЛІМСІЗДІК

Дей алмаймын мүгедек деп ақсақ жанды,
Зағиптарды көре алмайтын атар таңды.
Кемтар емес сақау да, саңырау да,
Нағыз кемтар білімсіздік бұл заманғы.

Өйткені ол сатып алған ауру тектес,
Мұндай адам хайуаннан асып кетпес.
Ой қабілетін дұрыс жолға қоя алмаса,
Шешуіне әр құбылыстың сана жетпес.

Сықақ сөзге әлде нанып жүре ме екен,
«Екі» алғандар екі үйде өмір сүре ме екен?
Әлде аспанға қолын жайып сұрағанға
Қүдірет күш тілектерін бере ме екен?

Бір сөз бар көпшілікті желіктірген –
«Үштік» алып оқығандар үш Джип мінген.
Таласым жоқ, мыннан біреу шығар тегі –
Бірақ желмен келгені кетер желмен.

«Бес» алғандар белесепетке зәру дейді,
Баға үшін оқығандар болсын мейлі.
Шын жақсы оқығандар мықты келер,
Ойламаймын қиындықтан опық жейді.

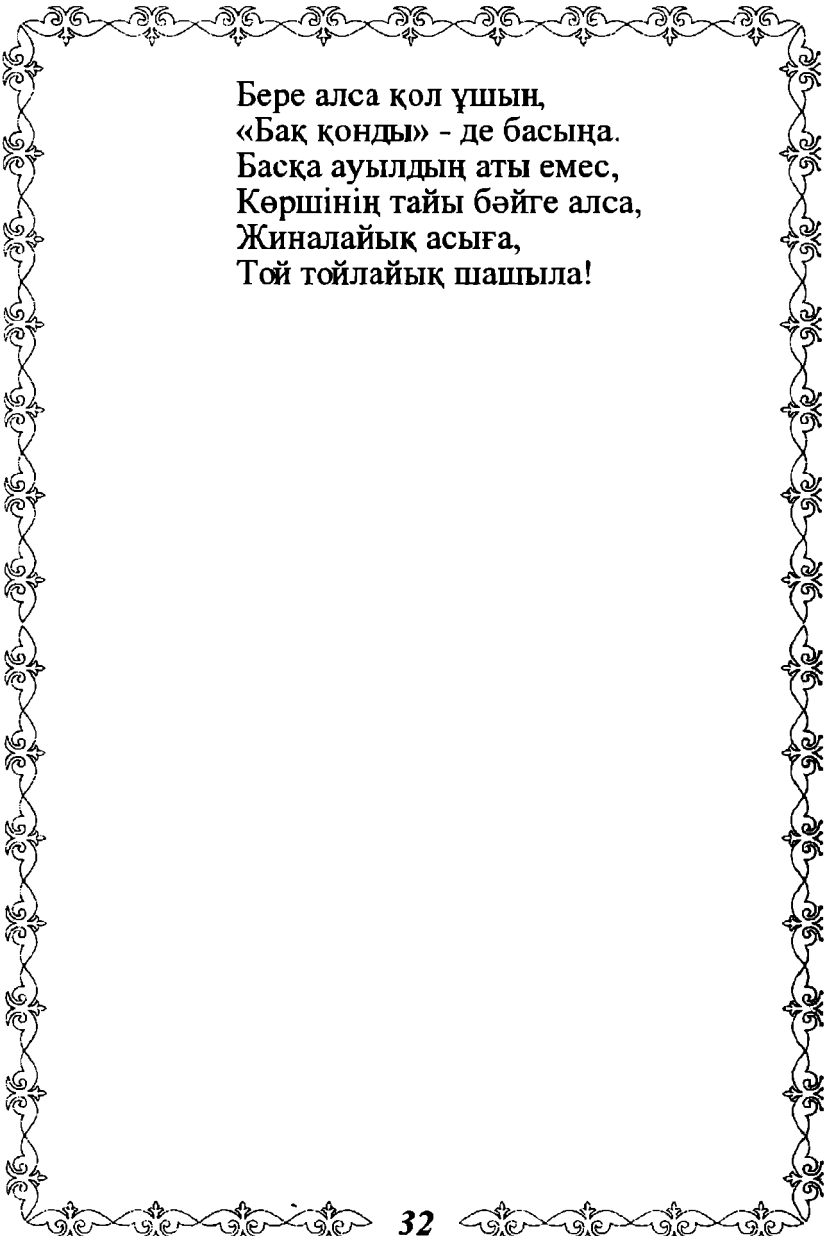
Мен сенемін, білімді мыңды жығар,
Бұл күнде қазақи біліміміз аздық қылар.
Жету керек дүниежүзілік дәрежеге,
Сонда ғана жастарымызға көңіл толар.

ҚЫЗҒАНШАҚТЫҚ

Қызғаншақ болсаң, жамиғат,
Өзіңнен-өзің сорлайсың.
Душар болсаң бұл дертке,
Айығып кете алмайсың.
Ес-ақылың бұзылып,
Жан-жағыңды жалмайсың.
Мазан кетіп түнімен,
Ұйқың қашса қандайсың?
Бұл мінезді түземей,
Оңбайсың, қазақ, оңбайсың!

Алыстатар бұл қылық
Ағайынның арасын.
Әділдікпен шешкізбес
Істің ақ пен қарасын.
Бар болғанды көре алмас
Қызылкөзді табасың.
Басыңа келсе жоқшылық,
Сарандарға қаласың.
Көтерейік сондықтан
Туыстықтың бағасын.

Өзбек-достар жиылып,
Там соғады досына.
Грузин-достар бірігіп,
Досқа әперер машина.
Қандай жақсы қазақ-дос
Табыла қалса қасыңда.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern surrounds the text.

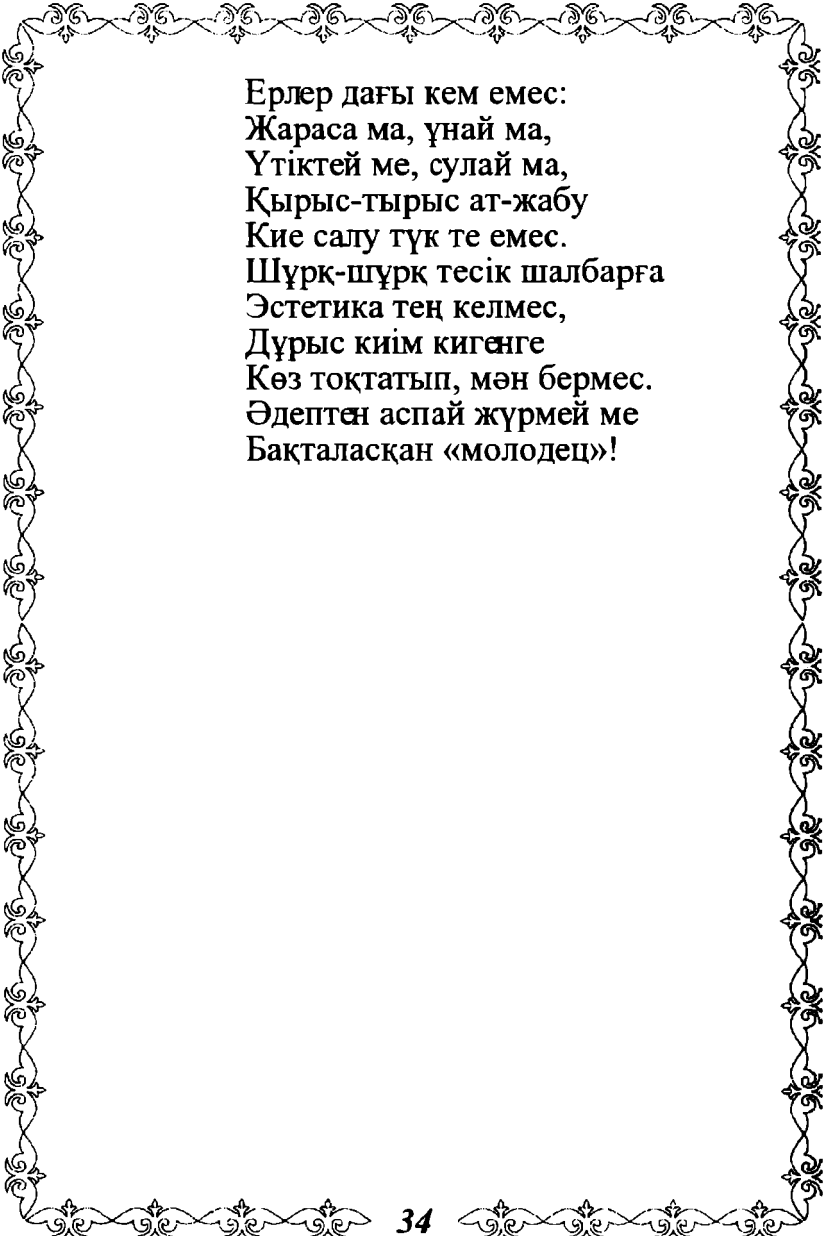
Бере алса қол ұшын,
«Бақ қонды» - де басыңа.
Басқа ауылдың аты емес,
Көршінің тайы бәйге алса,
Жиналайық асыға,
Той тойлайық шашыла!

БАҚТАЛАСТЫҚ

Сонау ерте заманнан
Тақ таласы боп арман,
Балалары хандардың
Бір-біріне қол салған.
Сол биліктің жолында
Әкесі де боп құрбан,
Қан төгіскең, жан берген
Өтті-ау дәуір антұрған.

Тақ таласы бірақ та
Бақталас боп жаңғырды,
Ішке пышақ айналмас
Бітіспейтін жау кірді.
Кедей ойы бай болмақ,
Бай Құдайға ұмтылды.
Осылай әрі жалғасса,
Не боларын кім білді?

Қонаққа барса қазақтар
Конкурсқа келгендей:
Әр саусақта бір жүзік,
Жоқтан тауып кигендей;
Екі-үш моншақ мойында,
Зәруліктен тигендей;
Сырға, шолпы құлақта,
Қос-қосынан білезік –
Деп ойлайды әйелдер,
Кім бар екен бір мендей?!

Ерлер дағы кем емес:
Жараса ма, ұнай ма,
Үтіктей ме, сулай ма,
Қырыс-тырыс ат-жабу
Кие салу түк те емес.
Шүрк-шүрк тесік шалбарға
Эстетика тең келмес,
Дұрыс киім кигенге
Көз тоқтатып, мән бермес.
Әдептен аспай жүрмей ме
Бақталасқан «молодец»!

САБЫРСЫЗДЫҚ

Сабырсыздық ең жаманы мінездердің,
Құрсауынан босатпас қайғы-шердің.
Басында дұрыс болып көрінгенмен
Қисайған көп шаруасы көсемдердің.

Мысалы Наполеон сондай болған,
Лениннің де болмады ісі оңған.
Гитлер мен Хрущевтың бастамасы
Эфемер өсімдіктей ерте солған.

Мінез-күлқы оқшаулау холериктер
Сау адамға күйе жағып, пәле жүктер.
Мейлі дос, мейлі туыс, кім болса да,
Қаһарына міне қалса екі бүктер.

Түк болмаған сияқты ойнаң қағып,
Шыға келер артынан оттай жанып.
Айтқан сөздің әсері атылған оқ,
Не болады жүрек қалса жараланып?

Кездері көп мұндайлардың шоқ басатын,
Шалпылдатып жан-жағына су шашатын.
Алды-артын байқап жүрген қандай жақсы,
Әрқашанда ардақтап адам атын.

Сабыр түбі сары алтын – дейді қазақ,
Сабыр сақтап жүргенің неткен ғажап!
Уа, ағайын, сөзге тоқтап, мән берейік,
Досқа – күлкі, дұшпанға болмай мазақ.

Не істесең де жеті өлшеп, бір-ақ кескін,
Қүдіретіңе бағынайық ақыл-естің.
Пәле-жала, от пен суды орап өтіп,
Ауылынан алшақтайық «кескілестің».

Сабырлылық – ақылдылық нәтижесі,
Ол – аксиома, дәлелсіздік ережесі.
Ақыл – дос, ашу – дұшпан, сондықтан да
Ұмытылсын сабырсыздық тәжірибесі.

ТІЛ ТУРАЛЫ ТОЛҒАУ

Болғаны ма шетінен қазақ «ләппәй»,
Тіл дамуы тым баяу шабан аттай.
Анығына бойласақ шикілік көп,
Алдар көсе жазып кеткен ақпараттай.

Әрине біраз жұмыс атқарылды,
Түзеудеміз орын алған талай сынды.
Дегенмен жалтақ қимыл әлде де көп,
Бізден басқа кім қастерлер ана тілді?

Заманның ағымы сол – білу керек.
Шамаң келсе полиглот боп жүру керек.
Бірақ та қанша тілді меңгерсең де,
Ана тілің ең биікте тұру керек.

Қанша жыл қоян-қолтық тұрса дағы,
Өзге ұлтпен ашылмай тұр тілдің бағы.
Қымыз – «кумыс», күміс те «кумыс» болып,
Талай сөздің мән-мағынасын бұрмалады.

Жоқ емес шын ниетпен үйренгендер,
Жоқ емес қазақшадан жиренгендер.
Шылдыр-былдыр бір-екі ауыз сөз білгенсіп,
Көп «пысықтың» болғысы бар – Остап Бендер.

Мәртебесін көтеру ана тілдің
Айту қиын қолынан келер кімнің.
Балтық, Кавказ, Орта Азияда бұл сұмдық жоқ,
Қане, қазақ, солардан алған үлгің?

Намыс жоқ деп ойлаймын бұл қазақта,
Тігер ме еді сау басын мың мазаққа.
Кеңестік дәуір өткен әлде қашан,
Енді кімге жалтақтаймыз бейбіт шақта?

Білмесе де орыс тілін сонша жетік,
Кемпір-шалдар барады қайда кетіп?
Әке-шеше, олар да шұбар тілді,
Балаларын қоя берген еркелетіп.

Ана тілі басталады бесік-жырдан,
Ертегі, аңыз, хисса, жұмбақ, эпостардан.
Ешқайдан кінә іздеп қажеті жоқ,
Біз өзіміз өзімізді мәңгүрт қылған.

Тек қазақша сөйлессін екі қазақ,
Елбасының бұл нұсқауы қандай ғажап!
Көп болып, тізе қосып арылайық,
Кетсін әрі ғасыр бойы көрген азап.

Үрей бар кейбір қазақ санасында –
Жалғыз тілмен ғылымға жол табасың ба?
Он алты академик қазақшамен
Өсіп, өнген Баянауыл даласында.

Масаттанба! Үйде сөйлей аламыз деп,
Ана тілмен қайда ғана барамыз деп.
Тарих, тіл, әдебиет пен мәдениетті
Білмей жүрсек, дей бергін – санамыз жоқ.

**ЖЫР ЖАРШЫСЫ —
МАХАББАТ**

Құрманғазы шертіп өткен «Қызыл қайын»,
Иса ағайдың жыр-дастаны «Құралайын»,
Еске аламын Рәзияны⁴ көрген шақта –
Жайықтың «он төртіне толған айын».
Жұлдызың жарық болсын! – бар тілегім,
Талабына нұр жаусын! – деп жүремін.

Күлкің наз, жүзіңнен сезем жылу,
Ақыл-ой, сән-салтанат – бәрі сұлу.
Этика, эстетика бір өзінде,
Құтты болсын ұраның – Адам болу.
Қатарынның алды бол, өнеге бол,
Сөз жетпейді-ау, айтарым әлде де мол.

Көңілімде бөтен ой жоқ, «шайпау сөз» деп,
Рәзеке, сөге көрме «қызылкөз» деп.
Отыз бесте «ақынсымақ» ауру келіп,
Отырыс қой біздікі қиял мезгеп.
Сұңқар бол аспандағы шарықтаған,
Аққуы бол айдын көлдің қалықтаған.

«Сегіз қырлы – мәтел бар – бір-ақ сырлы»,
Сері болсын жігітің Ақан сынды.
Берекесін арттыра бер отауынның,
Ғұмырың ұзақ болсын, болсын құнды.
Игі тілек – қолымнан келгені осы.
Осы ғой саған арнар көңіл хошы.

Көңіл күс шарықтайды шартарапқа,
Асқар тау, айдын көлдер – бәрі де артта.
Сонда дағы қонбайды ол ұясына,
Шаршамайды-ау күні-түні қанат қақса.

Самғайды сол бетінде аспанға өрлеп,
Галактика әлеміне құлаш сермеп.
Ай мен күнмен сырласса, Жер-ана да
Күлімдейтін сияқты «мұнда кел» деп.

Зулайды сол уақытта метеордай,
Бет алысы Жер шарында қалың Адай.
Келді де «дәм жазды ма», кете алмады,
Қаратөбе шаһарынан сусындамай.

Шалғайда қалды ұя, өз елі де,
Жатты біраз Қалдығайты өзенінде.
Бірақ та аққу емес, тегі сұңқар,
«Қызыл» түспей кете барды «өзегіне».

Білмепті аққу барын сол мекенде,
Бола ма өткен іске өкінерге,
Сұңқарлық қалған бүгін – тағдыры сол,
Қарғадай міз бақпайды қалт еткенге.

Әйтсе де «Жыртық көңіл, жарым ырыс»
Өлеңнен өшін алса болар тыныс.
ЖПМ⁵-да үшінші зал дария болса,
Ортасында Рәзекең сол аққуымыз.

Қатты зат, плазма, газ және судан,
Деген бар жаратылыс осылай туған.
Ғалымдар білмес мүмкін, мен айтайын,
Тағы бір агрегаты Рәзия – қыздан.

Тоғжанды – Абай, Біржан жырлап Үрияны,
Ақан да өткен Ақтоқты боп жыр-қиялы.
Сол үшеуі қайтіп келсе бұл дүниеге,
Ғашық болып жырлар ма еді Рәзияны?

Геологтар жүр аралап Жердің шарын,
Кен іздеп, таба алмаса, көңілі жарым.
Білмейді ғой олар да жер үстінде,
Рәзекеңдей «самород» алтын барын.

Кей жігітке шаруақор қыз болар жолдас,
Енді бірі ақылы бар, сұлу болмас.
Мен ойлаймын сол қыздардың біреуі де,
Рәзекеңнің стандартын көтере алмас.

Жаса, Рәзім! Гүлдей жайна кең далама,
Өнеге бол үлкенге де, жас балаға,
Дұғай сәлем! Рахмет айтам ел-жұртыңа,
Сені әкелген бұл дүниеге – ата-анаңа!

Үні – наз, мәрмәр мүсін, мінезі – жаз,
Кеңпейіл, кіршігі жоқ аппақ қағаз.
Жайықтың аңыз болған Жібегінің,
Бұл күнде Рәзекендей сінлісі аз.

Білемін жақсылықтың шегі барын,
Қанша кең дегенмен дүние тарын.
Асыра сілтеп мақтау емес, бұл ақиқат,
Рәзекен Жібектен жұққан дарын.

Әйтеуір жарк етеді көрген шақта:
Періштенің қызы ма, адамзат па?!
Әлдебір Төлегенін іздеп жүрген,
Жібек пе деп қаламын біздің жақта.

Жігіттер де баршылық ығай-сығай,
Сәлем беріп жүргені дұғай-дұғай.
Жақындасып келе қалса елестейді,
Аққуға сөз салатын пеликандай.

Кейде бір елестейді «Қораз-бұлбұл»,
Қатар өсіп тұрғандай жусан мен гүл
А, дүние, жаратпапсың Рәзімге деп,
Төлегендей ақмаңдай бір жақсы ұл

Рәзеке, бұл шумақтар ермек емес,
Болған соң түзу ниет келген елес.
Аққу болсаң, сыңарыңа қосылуға,
Арманыңа жетуге мен тілектес.

Шүкіршілік айтамыз Тәңірге біз,
Жаратқан бұл дүниеге Рәзкендей қыз.
Қай жігіттің болса да, бағын ашар –
Жарқырар таң алдында Шолпан – жұлдыз.

Көңіл жүйрік, мен өзім қуанамын,
Дүниеде осындай бір адам барын.
Паш етемін, мақтан етем жақсылығын –
Жақсы адамға арналады ән-жырларым!

Отырғаны монтиып анадайдан,
Мысқалдай да мін табылмас тұла бойдан,
Анау-мынау скульпторға қолдан келмес,
Бейне бір қола мүсін құйып қойған.

Терең ойлы маржан тістен шыққан сөзі,
Пісіп тұрған қарақаттай екі көзі.
Бұл заманда туа қалса, Қозы Көрпеш,
Теңі болар Ақбаянның нағыз өзі.

Қоңырқай самал есер күлкісінен,
Сұхбаттасу бір ғанибет бұл кісімен.
Екі беті шырайлы, аумай түскен,
Қырмызы қырдың қызыл түлкісінен.

Тарқатса шұбатылып қолан шашы,
Сәнді мұрын, көркем түскен екі қасы,
Сүйір иек, үлбіреген еріндері,
Раушан гүлдің желбіреген ұшар басы.

Нәп-нәзік он саусақтан өнер тамған,
Өзі дағы тәтті болар шекер- балдан.
Жайдары, пәк мінезді, қолы ашық,
Дастарқаны жиналмайды-ау қонақжайдан.

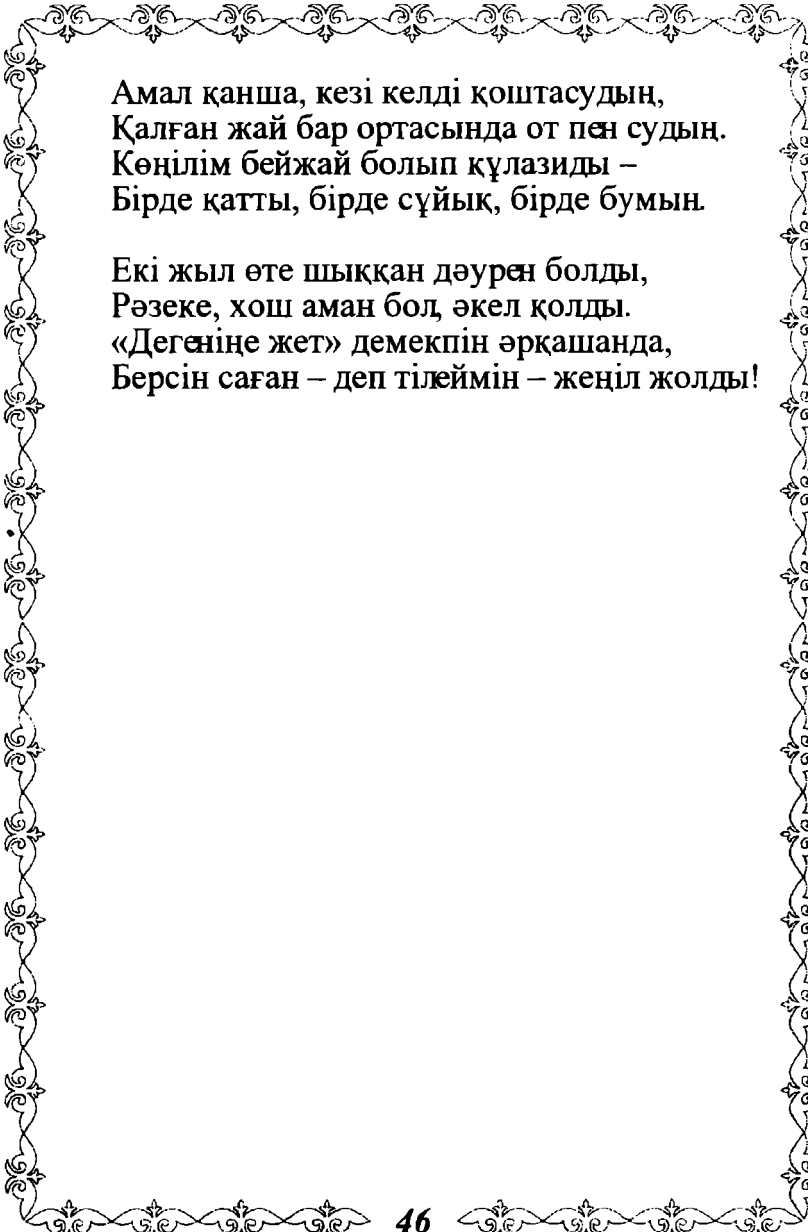
Кездескенде күлім қағып сәлемдесер,
Сол уақытта дүр сілкініп көңілің өсер.
Қорғап жүрмін, жердің көркі – сол бір гүлді,
Жапырып кете ме деп қалың нөсер.

Еңбекқор, ақылы да ұшан теңіз –
Жүріс – тұрыс сыпайы деп білеміз.
ЖІПМ-ға мың бір рахмет! Мұндай жанмен,
Енді қайтіп қай уақытта кездесеміз?!

Әлқисса, Рәзім, бәрі шындық мұның,
Көкіректен жарып шыққан ырзықтығын.
Туын қазақ қызының жоғары ұстап,
Жүрген жансың деп ойлаймын - өз пікірім.

Ой келді, мейрамыңмен құттықтауға,
Тілегім сол – альпинистей өрге заула.
Қадірлі де сыйлы бол өз ортанда,
Әрқашан да болғайсың есен -сауда!

Таныппын мен қатесіз-ақ абзал жанды,
Түзу жүріп көтермейтін бұлталанды.
Тәрбие де алғандаймын бұл кісіден,
Ұштай түскен сияқтымын жыр қаламды.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern surrounds the text.

Амал қанша, кезі келді қоштасудың,
Қалған жай бар ортасында от пен судың.
Көңілім бейжай болып құлазиды –
Бірде қатты, бірде сұйық, бірде бумын.

Екі жыл өте шыққан дәурен болды,
Рәзеке, хош аман бол, әкел қолды.
«Дегеніңе жет» демекпін әрқашанда,
Берсін саған – деп тілеймін – жеңіл жолды!

Армысың, асыл туған қарындасым,
Тұңғиықтан мөлдіреген гауһар тасым.
Жүрмегейсің, ұмытты деп жаман ағам,
Менің дағы сағыныштан көңілім алаң.
Өйткені сен көкірегімде дариясың,
Қандай болдың – бүгін сондай Рәзиясың.

Хабар күттім Қаратөбе шаһарынан,
Есең-сау ма ел-жұртың, көрші-қолаң?
Дұғай сәлем туған-туыс, достарына,
Ата-ана, Қаратөбе жастарына.
Осылай аңсауменен өлең құрам,
Және ойлаймын – қарындасым сөкпес бұған.

Ұзын құлақ естудемін жағдайыңды,
Насихатқа тірепсің маңдайыңды.
Жапыра бер, жүріп өткен жердің шөбін,
Сонда ғана аларсың қызмет төрін.
Сонда ғана портфелің семіз болар,
Сен бірақ емессің ғой мансапқұмар.

Әлқисса, баяндай бер тұрмысыңды,
Алда тұрған жоспарыңды, құрлысыңды.
Қаншама уақыт өтті, бір күн дағы,
Жүре алмаушы ем көрмесем гүл - мүсінді.

Тағдыр да тізгін тежеп сонау бастан,
Еркіне жібермепті Жер де Аспан.

Шыға алмадым түтқыннан,
Домбырадан
Төбірeнген үн шыкпады «Кісeн ашқан».

Торғайда обкомпартта Ұзақбайым⁶,
Қапалда зампред РИК Көшкeнбайым⁷
Чкалов ауданында насихатты,
Басқарып жүр Қинаяттай⁸ ағатайың.

Аманғали⁹ тобымыздың қол баласы,
Семейде горрайкомда бөлім басы.
Нұрбектің¹⁰ күн көрісін Құдай білсін,
Басқалармен қатынас жоқтың қасы.

Көп шұбыртпай осымен аяқтайын,
Тауыса алмаспын әйтпесе сөздің майын.
Дүр сілкінсін саған деген тілектерім,
Келе жатқан мейрамыңмен құттықтаймын!

Рәзкен, сен сағындырдың көзге түспей,
Өзімді-өзім жеп келемін налып іштей.
Бойды билеп барады дәрменсіздік,
Өткен күндер бола қалды өң мен түстей.

Көрсемші ашық күндей күлімдеген,
Келбетіңді жайнаған гүлменен тең.
Іңкәр сезім, ғашықтық сөздерімді,
Кімге, қашан айтамын болмасаң сен.

Наз үніңді телефоннан болса дағы,
Ести бергім келеді тағы-тағы.
Еркелеттім деп ойлаймын «жынды» десең,
Жаман жүрек соған да қуанады.

Саған ұяты келмесін деп өзімді-өзім,
Тежеп келем сабырлықпен қылып төзім.
Революция жасап тастау қиын емес,
Ол үшін маған керек бір-ақ сөзің.

Аңсап жүрем сол сөзіңді әрқашанда,
Жетем саған көзімді байласаң да.
Тентектікті қоярмын сонда ғана,
Көкірегімнің төрін сен жайлағанда.

Рәзкен, мөні кешіре гөр артық кетсем,
Шығара алмай қойдым ғой сені естен.
Сенсіз жерде күлкі де, ұйқы да жоқ,
Көкірегім сағыныштан астаң-кестен.

Білмеймін, не болғанын өзім дағы,
Ұмтыламын жан шуағын іздеп тағы.
Маған сен көрінесің хор қызындай,
Сенен менің күтерім-күн шуағы.

Жүргенде бойдақ болып сол жылдарда
Дәл былай түспес едім шырғалаңға.
О бастан бұйрық маған солай шығар,
Әлде, тағдыр тірелді ме бүгін таңға.

Әйтеуір, мәз боламын жүргеніңе,
Езу тартып күлімсіреп күлгеніңе.
Жас баладай қуанамын көре қалсам,
Болсыншы деп осы эпизод күнде – күнде.

Шылдырласа телефон дәмеленем,
Сен соғып-ақ жатқандай болып елең.
Есікке де әлсін-әлсін қарай берем,
Жатырмын тірлігімді қылып өлең.

Дегенмен өз-өзіме болам разы,
Ғашықтықпен шертілсе көңіл сазы.
Үміт үзбей, армандаймын, шабыттанам,
Келеді деп махабаттың жарқын жазы.

Келсем де біраз жасқа ақыл жетер,
Көрінеді өткен істің бәрі бекер,
Өзіңнен бір жылы сөз естимін деп,
Кездерім көп от пен суға түсіп кетер.

Сондықтан да жеңілтек деп сөге көрме,
Шығармын анық жақсы болсам төрге.
Өзім дағы көп ойланып, көп толғанам,
Шылқимын ба деп бекер арам терге.

Бірақ та осы жолы адаспанмын,
Қашан да бақыт үшін таласқанмын.
Бас амаң, оң мен солым тең болса да
Асыл жар, абзал жанға сондай зармын.

Асылым да, абзалым да сен деп таптым,
Махаббатым сен болып, отын жақтың.
Өмірлік серік болсаң-мен құлдықпың,
Бір-бірімізге берекені асыратын.

Тұла бойың алтын болса, шашың – күміс,
Бриллиант боп жаратылған өңкей ақ тіс.
Қастарың изумрудтан, көздер-коралл,
Қос құлақтан жарқырайды янтарыңыз.

Екі бетің гранат, мұрын топаз,
Мандай рубин болғанда, иек – алмаз.
Мойың-сапфир, ақ тамағың александрит,
Опал тілді сорғанда құмар қанбас.

Малахит қой сәнді мүсін қос анарың,
Інжудей бүлкілдеген бөксе жағың.
Сол маңдайдың падишасы - аметис-тас,
Стразыдан тізіп қойған саусақтарың.

Өмірде осындай жан болса егер,
Ақыл-есті тартып алып, ғашық етер.
Ондай адам бар боп шықты, ол-сәң, жаным,
Жан айқайы болды ғой саған жетер.

*М. МАҚАТАЕВТЫҢ
«ФАРИЗА» ӘНІНЕ ПАРОДИЯ*

Рәзия, Рәзияжан, Рәзия қыз,
Аспанда қол жетпейтін сәң бір жұлдыз.
Алла-жар бір болуға қолдамаса,
Ғашықтар архивің табылармыз, табылармыз.

Зымырап уақыт өтіп бара жатыр,
Қашанғы сәң де жалғыз, мен де жалғыз...

Рәзия, Рәзияжан, Рәзия қыз,
Сәң десе тебіреңер биік тау-күз.
Әлемнің төрт бұрышын шарласам да,
Алмадым кездестіре сәңдей бал-қыз,
сәңдей бал-қыз.

Мен патша бола қалсам, сен-патшайым,
Сені көрсем сейілер бүкіл уайым.
Сеніменен домалар өрге тасым,
Қол ұстасып өзіңменен шаттанайын.

Мен хан болсам, сен боларсың ханзада,
Жағар едің маған дағы, баршаға.
Бір күдірет күш баурап алады өзімді,
Әлде сенің магнитің тарта ма?

Мен Алпамыс бола қалсам, сен – Гүлбаршын,
Ақын болсам, сарқылмас дария-жырсың.
Қос өзендей құйылсақшы бір арнаға,
Сол дарияда толқын беріп өзің тұрғын.

Мен көкорай шалғын болсам, сен бұлақсың,
Құлагердей су жүйрік шын пырақсың.
Бір үзіп жесем денім сауығатын,
Жеміс-жидек сыңсыған мәуе бақсың.

Мен - Қарағай, сен-сұлу, аппақ қайың,
Қатар тұрса білдіреді сәннің жайын.
Тіршіліктің мағынасы осы болар,
Сондықтан да, Рәзкен, сені көп аңсаймын.

Қазақта қыздар көп-ақ қараторың,
Шикі сары кездесе, ол бір сорың.
Аққұбаның ішінде сендей жан жоқ,
Мен – аэроплан, сен қарсы алар аэродромым.

Қазақта қыздар көп-ақ күлім қаққан,
Іштерінде арамдық тұнып жатқан.
Сендей адал, жайдары, көркем жан жоқ,
Сен вокзалсың, мен пәзбын сая тапқан.

Қазақта қыздар көп-ақ араққұмар,
Шолақ ақыл, тоң мінез, дарақылар.
Сабырлы да сүйкімді бір өзіңсің,
Сен – портым, кеме болсам көңілім тынар.

Қазақта қыздар көп-ақ ерке, шолжаң,
Ашық-тесік киінген, жүріс ордаң.
Құралай көз бұраң бел тек өзіңсің,
Мен – бүркітпін, шың басында ұя болсаң.

Қазақта қыздар көп-ақ әпербақан,
Ой-өріс жоқ, бой түзейді қоқан-қоқан,
Мен – арамын, сен омарта болшы жаным,
Мінезіңнен айналайын моп-момақан.

Қазақта қыздар көп-ақ өсек терген,
Құлақ түріп бір аумайды флюгерден.
Сен мүлдем басқа жансың ондайлардан,
Сен – алтынсың, мен де алтын болғым келген.

Қазақта бар ғой қыздар мақтайтұғын,
Жақсылықтың жаршысын жақтайтұғын.
Рәзкен, сенің алар орның сол биікте,
Қиындықта мәртебесін сатпайтұғын.

Неткен сен күдіретсің, Рәзкен-жаным,
Көрмесем бір сәт сәні сағынамын.
Ғаламатсың тойғызбайтын ләззатыңа,
Таусылмайтын тәттімсің-шекер-балым.

Сәні мән ұқсатамын хор қызына,
Ұқсатамын биік таудың шың-құзына.
Құмартамын бұлағыңнан су ішуге,
Құмартамын аунамаққа көк мұзыңа.

Сәні мән ұқсатамын тұнық көлге,
Табиғатқа жан берер небір шөлде.
Зәмзәм суы секілді суың жұмсақ,
Жуынсаң да, ішсең де шөлдегенде.

Сәні мән ұқсатамын ну орманға,
Ұқсатамын Естай болып қыз Қорланға.
Джультетта, Дездемона болсаң маған,
Мән Ромео, Отелламын бұл жалғанда.

Сәні мән ұқсатамын бәйтерекке,
Сая болар, пана болар қалың көпке.
Көленкеннен нәр алсам, қуат артып,
Қарсы тұрар едім небір тауқыметке.

Сені мен ұқсатамын аққу құсқа,
Жалғыз жүзіп келе жатқан үй-тұрмыста.
Қамқоршың, жанашырың болсам деймін,
«Ер соңымнан; дегім келед-қолымды ұста!»

Әйтеуір ойларым көп астан-кестен,
Махабаттың жолы тар, тайғақ кешкен.
Сенсең де, сенбесең де айтарым сол –
Тек өзіңсің осылай ғашық еткен.

Жаным, саған бас иемін, сен бір көктем,
Іздегенім өзің едің тілеп көктем.
Сен жанымда тұрғанда бай боламын,
Ада болып кетемін кедейліктен.

Сенен шабыт басталады ақындыққа,
Сенен бастау алады батырлық та.
Уайым да жоқ, қайғы да жоқ, денім сап-сау,
Ем-дом алып жүргендеймін таңғы шақта.

Сен жанымда тұрғанда мен бір әнші,
Мылтыққа да құмармын болып аңшы.
Болғым келед шөл-шөлейтке жауын болып,
Нәр беретін, әр беретін болып тамшы.

Сен жанымда тұрғанда мен –данышпан,
Менделеев, Ньютондардан бір қалыспан.
Сенен алған құдірет күш сиқырға сап,
Қондырады алақанға көп сауысқан.

Етікші де бола алам сен тұрғанда,
Өрмек те токи алам ең құрғанда.
Аң патшасы арыстандай қаһарланам,
Маңайыңнан жүрместей ғып бір хайуан да.

Альпинистше өрмелейтін шатқалдарға,
Табаным да күймес тегі вулкандарда.
Ол аз болса, ғарышкер боп сені бірге
Ала кетем, бағытымыз – космос-арна.

Жаным, бұл қиял емес, бұл ақиқат,
Жүрегімнен дұғай сәлем, жүрекке хат.
Тек қана бар көңілмен қабыл алғын,
Сен ғана табамын бір шапағат.

Жаным, сен – дүрс-дүрс соққан жүрегімсің,
Сен соқпасаң, тұла бойым болар тылсым.
Сәл көрмесем жүзіңді әлсіреймін,
Көре қалсам нәр беретін қуатымсың.

Жаным, сен – басым, миым, ой-санамсың,
Мен үшін тіршілікке жаралғансың.
Жаныма шуақ берер әрлендіріп,
Шығысымнан арайланып атқан таңсың.

Жаным, сен – тыныс алар организмсың,
Микробтарды жолатпайтын қорғанымсың.
Сен тұрғанда танау, трахей, өкпелерім,
Мүлтіксіз атқарады әрбір ісін.

Жаным сен – маңдайда қос жанарымсың,
Алыс жақын бәрін көріп бағарымсың.
Сен болмасаң көкірек те, көз де соқыр,
Ондай өмір керек пе, бәрі құрысын.

Жаным, сен – ішек қарын, бауырымсың,
Бақта – жидек, бақшада – қауынымсың.
Бүкіл әйел қауымынан таңдап алған,
Ішіндегі ең артығы, тәуірімсің.

Жаным, сен – белдегі қос бүйрегімсің,
Көлдің сәні – аққу, қаз үйрегімсің.
Тоқсан, жүзге келсем де қатар жүріп,
Дем беретін аураңмен тірегімсің.

Сен менің аяқ-қолым, тұла бойым,
Сенімен қайраттансам, сынар шойын.
Сенімен жігерленіп өрге тартам,
Сенімен таусылмас дархан тойым.

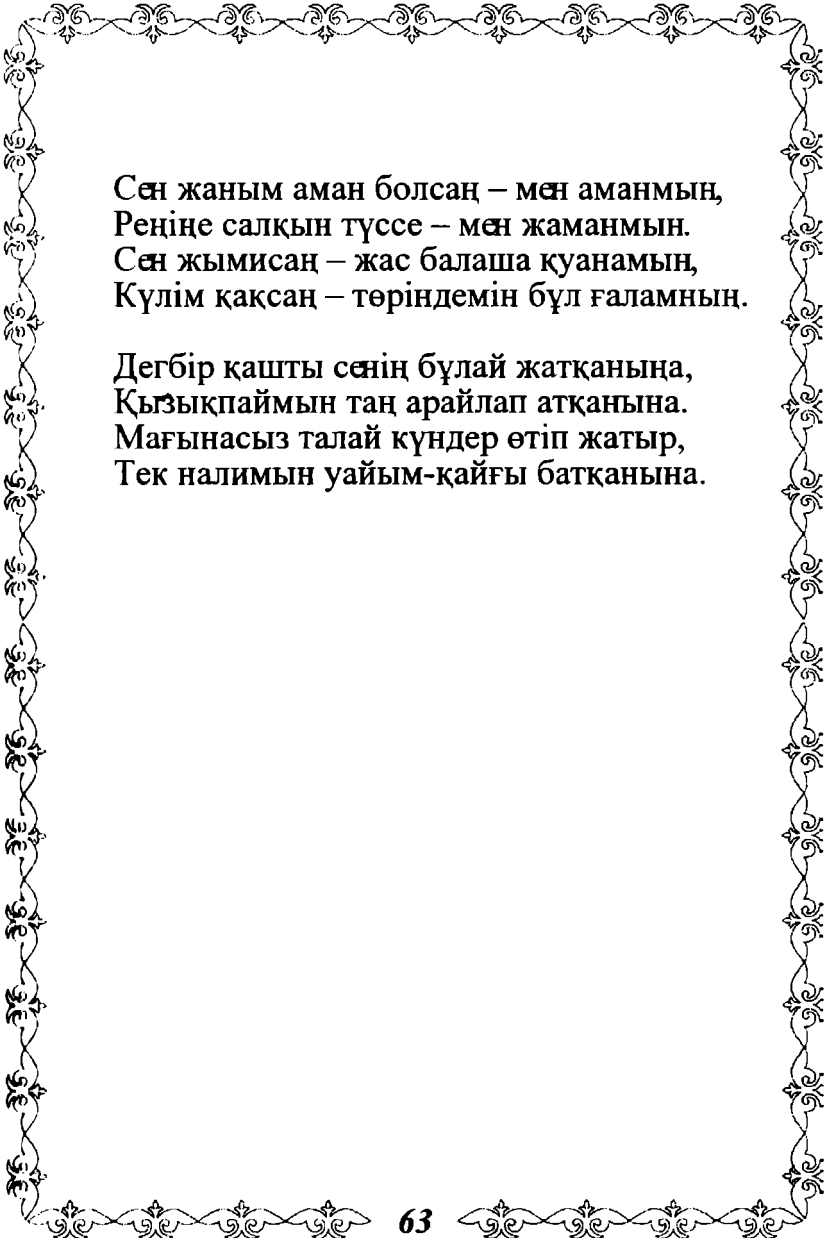
Көре алмай жарқыраған нұр жүзінді,
Жайсыз боп тұр өміріме бұл үзінді.
Қол ұшын беруге де дәрменсізбін,
Жазым бітпей қарсы алам ба, жан-күзімді?

Көңілім астан-кестен сағыныштан,
Қайда қалды тәтті күндер алып-ұшқан?
Жүрек байғұс жылайды, талықсиды,
Шаншу да мазалайды әрбір тұстан.

Жүргенім жетімдердің күйін кешіп,
Айдарымнан қашан тұрар самал есіп?
Сен ғана осындайда демеуші едің,
Сен болушы ең көңіліме алтын бесік.

Шамалы салқын тиіп қалса керек,
Салдыр-гүлдір етеді төс, көкірек.
Көнбейсің бір үшкіріп жіберуге,
Әлдеқашан емдер едің жүргенше тек.

Сонда дағы кеш емес шығар деймін,
Күндіз болсын-болмасын, түн демеймін.
Бар ықыласым – әйтеуір жазылып шығу,
Тек келбетің көрінсін күлімдейтін.

Сен жаным аман болсаң – мен аманмын,
Реңіңе салқын түссе – мен жаманмын.
Сен жымисаң – жас балаша қуанамын,
Күлім қақсаң – төріндемін бұл ғаламның.

Дегбір қашты сенің бұлай жатқаныңа,
Қызықпаймын таң арайлап атқанына.
Мағынасыз талай күндер өтіп жатыр,
Тек налимін уайым-қайғы батқанына.

Мен сәні «жаным» деймін, «Рәзім» деймін,
Басқа сөзді білмеймін, сөйлемеймін.
Өйткені, сен тағдырымсың, бақытымсың,
Өйткені, сен күнімсің күлімдейтін.

Естен кетпес жарқ еткен сол бір күнің,
Содан бері сейілді қайғы-мұңым.
Содан бері қайтадан туғандаймын,
Сен ғана сезінем ғашық үнін.

Білмеймін – сиқырсың ба, тәуіпсің бе,
Білмеймін – алыпсың ба, құдіретсің бе,
Сен жеңдің, бар еркімді билеп алдың,
Өмірімнің өзегі өзіңсің бе?!

Сәнімән болған бір сәт ғұмырға тең,
Көңілім жаз бола қалад, көкірегім кең.
Сен ғана нәр алып құлпырамын,
Ертелі-кеш бір-ақ ой – бірге жүрсем.

Деген бар ғой, той - думан көп Аргентина,
Ресейде де бір күн бар – «Валентина»
Қазақта одан да көп тойлар бар ғой,
Бірақ та менің тойым – Рәзім-тина.

Қашан осы той болар деп аңдап жүрем,
Қашан болар өзгелермен терезем тең,
Қашан ғана қос аққудай жұп боламыз,
Қашан ғана қалықтаймыз аспанда кең?

Биік шыңның басынан шақырсаң сен,
Жетер едім бір аумай альпинистен.
Я болмаса ну орманның ар жағынан
Дауысың шықса, жебедей боп зулап өтем.

Дүниенің ең алыбы Ніл – дария,
Сондай үлкен арнар едім саған ария.
Сегіз түгіл сексен сегіз қырым болса,
Көп болмайды құрсақ десең бір жанұя.

Самұрығың болайын алыс ұшсаң,
Қажет етсең, мұз жалатам Эльбрустан
Арманым сол – саған қамқор бола алсам,
Ғұмырымда тек сені сүйіп, құшсам.

Бұл күнде басқа ой жоқ сенен басқа,
Жұрт тойласа, хақымыз жоқ тойламасқа.
Менің енді байлығым, барым да сен,
Сенсіз жерде ұқсаймын бір жартасқа.

Аман -сау боп жылда тойла осы күнді,
Маңайымнан сезе білші ғашық үнді.
Менің жыртық, алқам-салқам жүрегіме,
Түйістірші өзіңнің пәк жүрегінді.

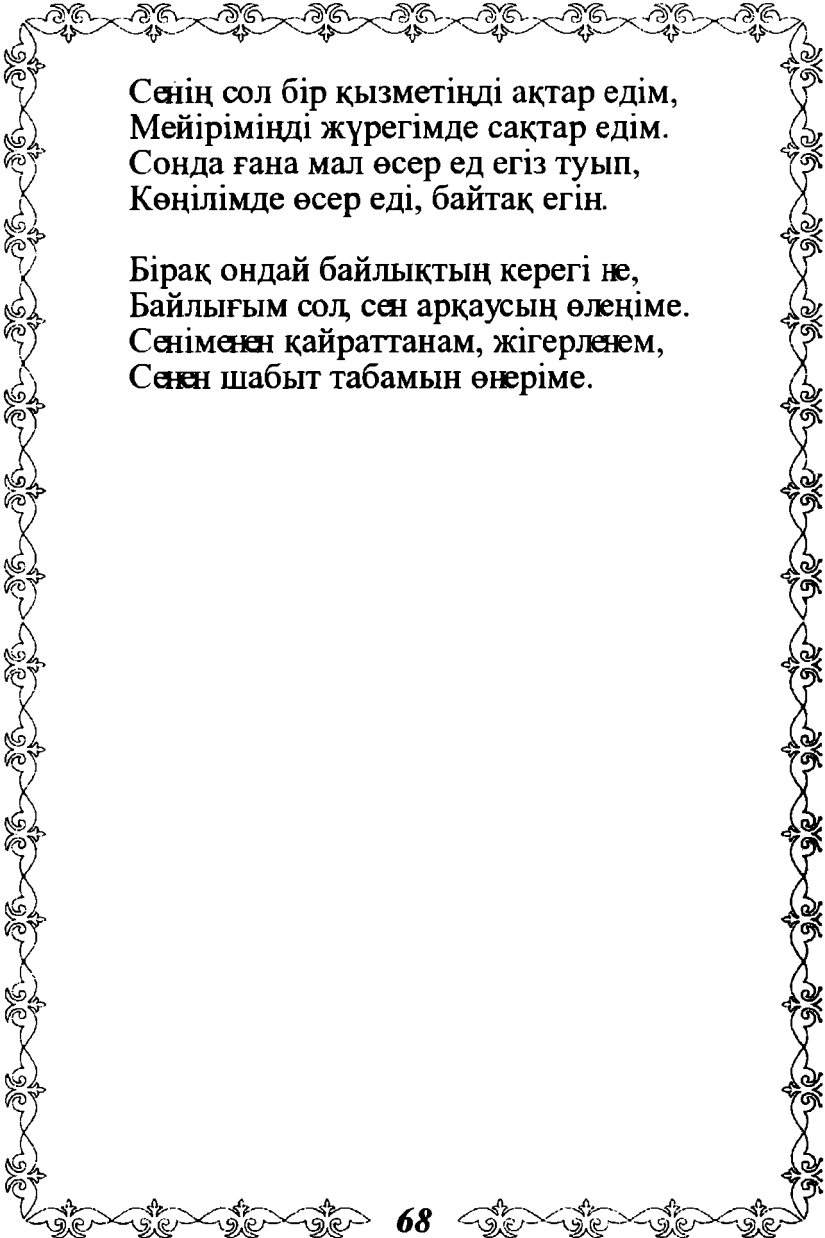
Қиын екен зар болған жақындауға,
Мәз боп қалам бір сәт көрсем қылып тәуба.
Өнерім жетпесе де сен жырымсың,
Мұқағали, Мағжандай сипаттауға.

Мағжан бабам алып тынды Зылиқасын,
Мұқағали өтті армандап Фаризасын,
«Болмасаң да ұқсап бақ» деген Абай,
Мен бір бейбақ аңсап жүрген Рәзиясын.

Сен болғанда солардың заманында,
Поэма боп тұрар ма едің қаламымда.
Сен бүгінде Зылиқасын, Фаризасын,
Жырламай мен олардан қаламын ба?

Қалмақ түгіл мен олардан асып түсем,
Әттен,шіркін, аяқта тұр ғой кісен!
Не қажеттің бәрін де атқарайын,
Сен де, жаным, айта көрші «көмектесем».

Көмектесші, колдың ұшын берші маған,
Таусылып бара жатыр демім, шамам.
Пешенеме сормандайлық жазылып па,
Мен де болғым келеді бақытты адам.

Сенің сол бір қызметінді ақтар едім,
Мейірімінді жүрегімде сақтар едім.
Сонда ғана мал өсер ед егіз туып,
Көңілімде өсер еді, байтақ егін.

Бірақ ондай байлықтың керегі не,
Байлығым сол, сен арқаусың өлеңіме.
Сеніменен қайраттанам, жігерленем,
Сенен шабыт табамын өнеріме.

Адамдар армандаудан тозбайды екен,
Бірақ та тағдырынан озбайды екен.
Әйтсе де бақыты үшін күресуге,
Бір сиқыр күш алға итеріп қозғайды екен.

Бұл күштің аты бар, ол – іңкәр сезім,
Ешқашанда оны аңсап жетпес төзім.
Атан өгіз, нар түйе, мейлі трактор,
Сол күшке тең келмейді, жетті көзім.

Бұл сиқыр күш соғады екен тауға, тасқа,
Соғады екен келсең дағы егде жасқа.
Таудан асып өтерсің, кейде тесіп,
Шамасы келмегеннің жолы басқа.

Бұл сиқыр күш шығарады мұхиттарға,
Біреу батып, біреу өтер жүзіп зорға.
Судан бақыт табам деген талқан қылар,
Қалып қойса амфибиядай темір торда.

Бұл сиқыр күш ұшырады көк аспанға,
Ұқсарсын құстан бетер аэропланға.
Атмосфера қабаттары бөгет болмас,
Бағың жанса, кездесерсің ғашық жанға.

Бұл сиқыр күш түсіреді жер астына,
Жарым жүрсе, көмірдің шахтасында.
Мінекей! Іңкәр сезім деген осы,
Жүрерсің кездесем деп тым асыға.

Рәзкен, бұл сиқырлы күш – сенің күшің,
Отқа, суға түсемін бір сен үшін.
Аяз болсын, түн болсын жаяу келсем –
Мойымаймын қиындыққа, соны түсін.

Сені алғаш көрген күнім естен кетпес,
Хор қызындай тұрдың сен қолым жетпес.
Сол күннен бастап маған пірім болдың,
Содан бері жүрмін саған боп тілектес

Күлімдеген нұр бейнең ток боп соқты,
Байқамадым жүрегіме түскен шоқты.
Аузымды ашып, қалшиып тұрып қалдым,
Көргендей нағыз алтын самородты.

Қиялым кетті аралап Иран-бағын,
Бұлдырап көз алдыма келді сағым,
Дәл сол жерден бастау алды жаңа өмірім,
Өзіңменен жанатындай болды бағым.

Сол сәтте сал ауруы болар ма едім,
Әйтеуір сабыр сақтап тұра бердім.
Бір көргеннен ғашық болу шындық екен,
Абай сүйген болдың маған сен Әйгерім.

Деп қалдым келді мекен Баян сұлу,
Бір ғанибет ойға келдім жақын тұру.
Ес кірген соң артыңнан жетіп бардым,
Есебім сол тым болмаса атың білу.

Атың да жүрегіме жұмсақ тиді,
Бір әжем болған еді елге сыйлы.
Одан бетер әсерлендім, қарсы алам деп
Сендей ғажап Алладан келген сыйды.

Содан бері өтіп жатыр талай күндер,
Армандаумен ұйқы қашқан талай түндер.
Жаным, саған бас иемін, нәр аламын,
Мәңгі болса нұрлы сәттер сен күлімдер!

Бір әйелдер келеді екен «көркі сұлу»,
Одан бетер өзін-өзі бояп тұру.
Ертелі-кеш айна алдынан бір кетпейді,
Мұндайлардан жанұяға болмас жылу.

Бір әйелдер келеді екен «пысықсымақ»,
Өзінше әуре болар тоқып сырмақ.
Шаруасының басы бар, аяғы жоқ,
Пәтуә жоқ, істерінің бәрі құрақ.

Бір әйелдер келеді екен «еркек басты»,
Жолықты деп ойлай бер бір албасты.
Опақ-дейді-отырсаң, тұрсаң-сопақ,
Айырмайды жақсы-жаман, кәрі-жасты.

Бір әйелдер болады-ау мінез сойқан,
Өр көкірек, жүріс-тұрыс қойқан-қойқан.
Білмегенін білем деп дау салады,
Болса да ойы төмен, білім ойпаң.

Бір әйелдер келеді екен көрсеқызар,
Жылтырақ көрсе, жетемін деп тұмсық бұзар.
Ұйқы жоқ, күлкі де жоқ – маза кетсе,
Салдақы мұндайларға кімдер шыдар?

Бір әйелдер келеді екен айтқыш өсек,
Сумандайды өтірікпен тілді төсеп.
Бірді бірге жамандап, айдап салар,
Бықсыған әңгімені от қып көсеп.

Бір әйелдер келеді екен арақ ішкіш,
Бөсіп алып бал ашады, болжап түскіш.
Сөйлегені боқауыз, тым дөрекі,
Сасық келер маңайы, темекі үккіш.

Бір әйелдер келеді екен мансапқұмар,
Ірілерге жетемін деп жаны тулар.
Әкесін де жолда жатса аттап өтер,
Алдау, арбау – бар білгені, өншен қулар.

Бір әйелдер келеді екен жезөкше боп,
Нанын сөйтіп тауып жесе, көңілі тоқ.
Жас кезінде түлкі болып бәрін арбар,
Есейгенде ешкімге керегі жоқ.

Бір әйелдер келеді екен өте былқыш,
Ешнәрсеге қыры жоқ, тұрған кірпіш.
Қол қусырып отырады күні бойы,
Дүниедегі құбылыстар – бәрі бір түс.

Бір әйелдер келеді екен күлкіге бай,
Дүние теріс ақса да, көңілі жай.
Жығылып жатып сүрінгенді сөз қылады,
Ер жігітке бұл да сор, берсе Құдай.

Бір әйелдер келеді екен ұйқыбасар,
Түсінде мырза болып, байлық шашар.
Таңы түсте атады, түсі кеш боп,
Бар тамағын іше алмай аштан қатар.

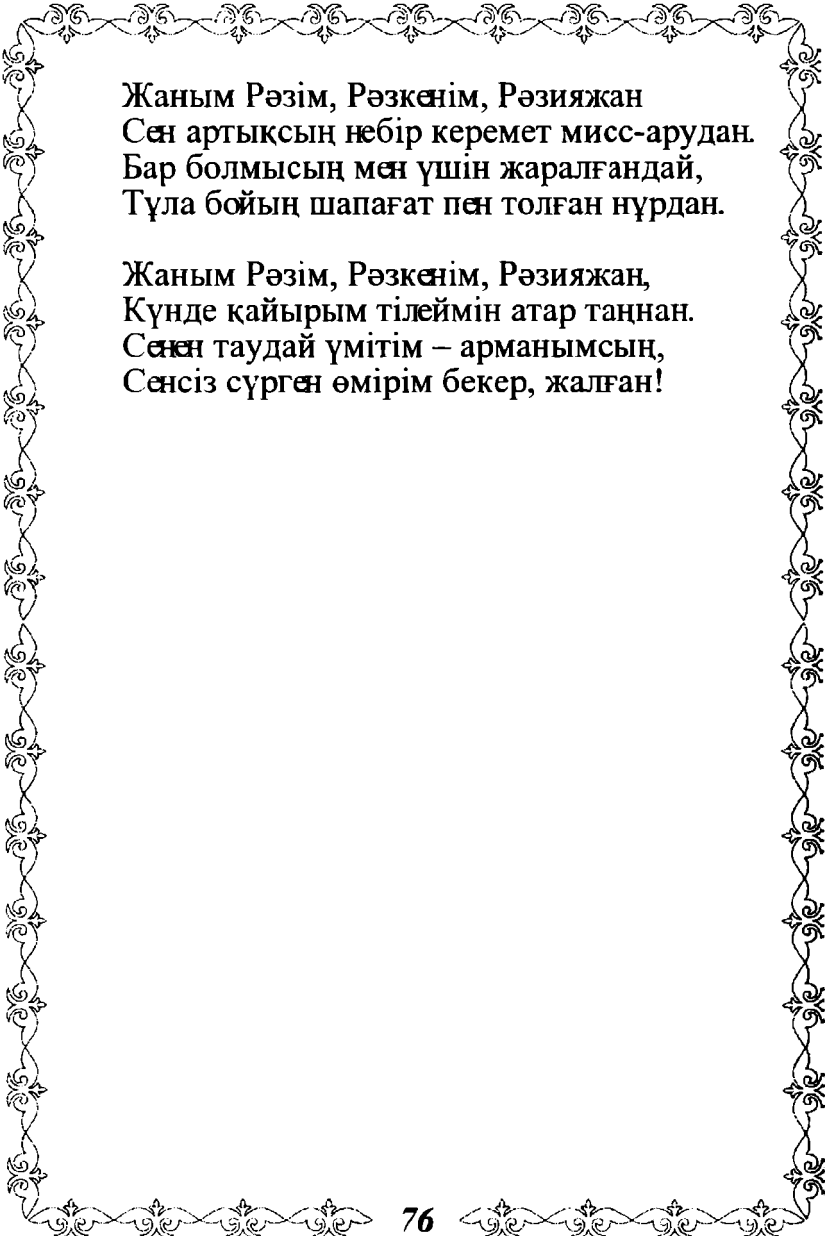
Жаным, Рәзім, Рәзкенім, Рәзияжан,
Сағат емес минут сайын аңсап тұрам?
Айқайлағым келеді, барша жұртқа,
«Көріңдер»-деп – «біздерді»-салып ұран.

Жаным, Рәзім, Рәзкенім, Рәзияжан,
Қашан еркін сенімен қатар тұрам.
Саған деген жырларым тау суындай,
Саған ғана арналады жүректен ән.

Жаным, Рәзім, Рәзкенім, Рәзияжан,
Қорғанышың болайыншы болып қыран.
Пасық ойлы адамдардың қоршауына
Түсе қалсаң, құтқарамын, бәрін қырам.

Жаным, Рәзім, Рәзкенім, Рәзияжан,
Маған ұя болсыншы сенің ұяң.
Дүние малым садақа бір сен үшін,
Саған бастар жолында бәрін қиям.

Жаным, Рәзім, Рәзкенім, Рәзияжан,
Ішімді жеп барады ғашық-жылан.
Кей кезде өз-өзіме таң қаламын,
Жарылмай қалай жүрмін жетіп шыдам?!

Жаным Рәзім, Рәзкәнім, Рәзияжан
Сен артықсың небір керемет мисс-арудан.
Бар болмысың мен үшін жаралғандай,
Тұла бойың шапағат пен толған нұрдан.

Жаным Рәзім, Рәзкәнім, Рәзияжан,
Күнде қайырым тілеймін атар таңнан.
Сен таудай үмітім – арманымсың,
Сенсіз сүрген өмірім бекер, жалған!

Ғаламат екен ғашық болсаң бір адамға,
Аңсауменен көз ілмейсің атар таңға.
Әрқашанда дайынсың бас июге,
Көкірек соқыр болады екен басқа жанға.

Ғаламат екен бір адамды тым ұнатсаң,
Көз алдында тұрады екен жатсаң-тұрсаң.
Қиялдасаң, армандасаң сол бір сәтте
Құлпырып елестейді өмір мың сан.

Ғаламат екен бір-ақ адам сұлу болса,
Сол адаммен, тек сонымен көңілін толса.
Құлы болып жүрсең де еш ұяты жоқ,
Өзінді өрге сүйреп бақ боп қонса.

Ғаламат екен ақылы болса биік,
Әрбір сөзі жүрекке жылы тиіп.
Еркелеткің келеді жас сәбидей,
Қай жерінен болса да сүйіп-сүйіп.

Ғаламат екен болса ол әсем мүсін,
Эталон боп жаралғандай әлем үшін.
Қатарласып тұра қалсаң аруақ жебеп
Батыр болғың келеді тасып күшін.

Ғаламат екен болса көзі терең сырлы,
Қарап қалса көкірекке жағар нұрды.
Шабытқа да мінерсің сол уақытта,
Ақын да боп кетерсің төгіп жырды.

Ғаламат екен мінезі болса жайлау,
Болмысы сол – сабырлықпен ойын байлау.
Әр қылығы, әр қимылы құмартады –
Сыр сандығың шаттанып күнде тойлау

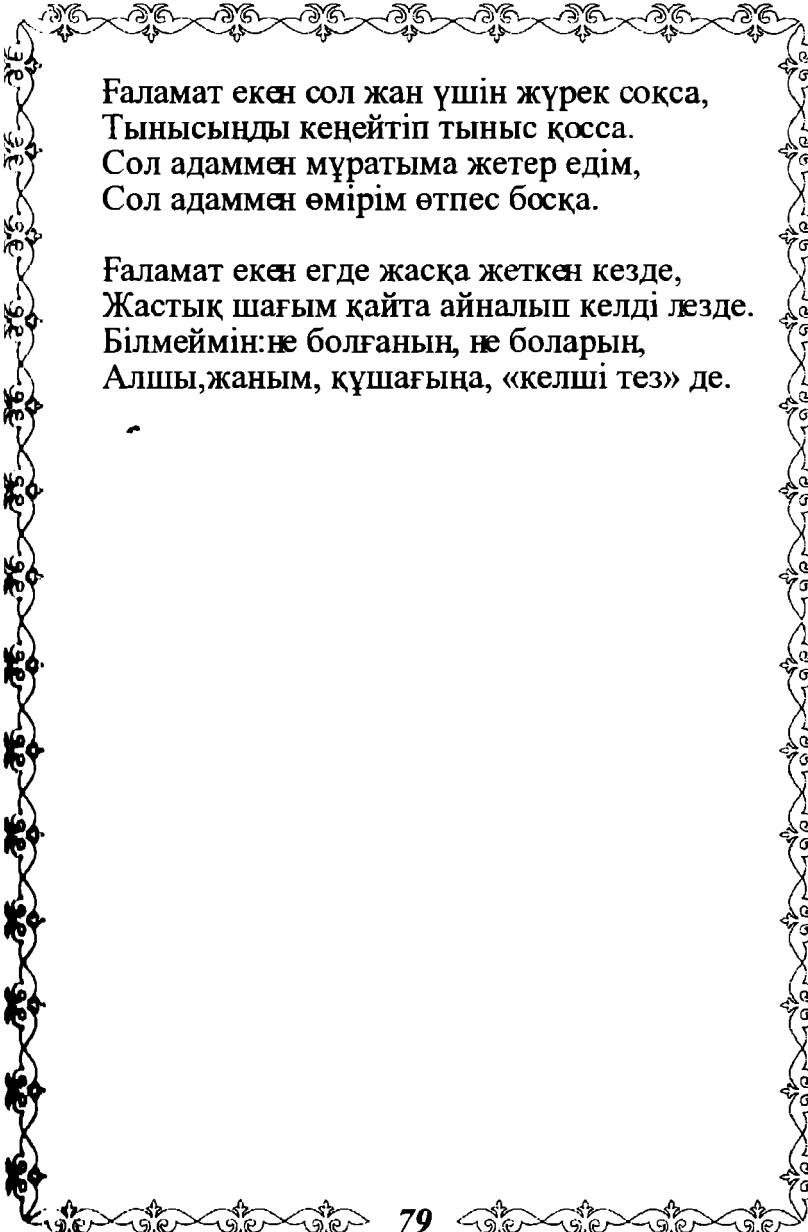
Ғаламат екен тиянақты болса істері,
Таңдану жоқ тұрса ол илеп тері.
Не істесе де қолынан бәрі келер,
Кұртқадай Тайбурылды баптап тегі.

Ғаламат екен кіре қалса саябағы,
Жеміс-жидек, көкөніс құлпырады.
Қалайша келіп қалған деп ойлайсың,
Біздің жаққа Мичуриннің бір ұрпағы.

Ғаламат екен жинақы үй мұнтаздай,
Аса көп құмартпайды үй-жиһазға-ай.
Берекенді арттырады мұндай адам,
Бірге жүрсең арман бар ма жұбың жазбай.

Ғаламат екен ел сыйласа сол бір жанды,
Дүниеге бір-ақ келер бір туғанды.
Жер басып жүрген пенде демес болсаң,
Жарқыратар жұлдыз ғой түнгі аспанды.

Ғаламат екен сол бір жан жаз тондырса,
Қар қайнатар қойныңа қыс қондырса.
Мәнгі бақи садаға боп кетер едім,
Махабаттың көліне шомылдырса.

Ғаламат екен сол жан үшін жүрек сокса,
Тынысыңды кеңейтіп тыныс қосса.
Сол адаммен мұратыма жетер едім,
Сол адаммен өмірім өтпес босқа.

Ғаламат екен егде жасқа жеткен кезде,
Жастық шағым қайта айналып келді лезде.
Білмеймін: не болғаның, не боларың,
Алшы, жаным, құшағыңа, «келші тез» де.

Көп болды, жаным, сені көрмегелі,
Қалыңдап көкіректің құмар – шері.
Өзіңді бір күн көрмей жүре алмаушы ем,
Енді міне басып барад қайғы желі.

Көп болды, жаным, сені сағынғалы,
Ішімде ғашық дерті қабынғалы.
Жыр жазып өзімді-өзім жұбатамын,
Шүкіршілік осы амалдың табылғаны.

Көп болды, жаным, сені естімедім,
Биязы үн талай сенен естігенмін.
Қамалып қапас торға ақ бүркіттей,
Шыға алмадым еркіндікке, уайым жедім.

Көп болды, жаным, сені құша алмадым,
Барғым келед, нөл болды мың барғаным.
Әрқашан құшағымда көрсем деймін.
Қайтейін тек сен болсаң бар талғамым.

Көп болды, жаным, сені иіскемедім,
Естірте алмай қойдым жүрек лебін.
Бір сен үшін машақатқа барар едім,
Тек сен болсаң арманым да, ақ тілегім.

Көп болды, жаным, сені еркелетпей,
Жүріп қалдым қашықта амал жетпей.
Ем қонып, аман-есен келе қалсам,
Есесін қайтарармын, жүргін сөкпей.

Көп болды, жаным, саған сыр ашпадым,
Күйіп-жанып өзіңмен сырласпадым.

Аймалап, сүйіп-құшсам орны толар,
Көңілің менде болсын, тек саспағын.

Көп болды, өзінмен бір отырмадым,
Жалғыздықпен сырласып отырғаным.
Бірақ сары уайым серік емес,
Бір күндей боп ұмытылар талай зарым.

Көп болды қолынан бір шәй ішпедім,
Сол уақытта келуші еді рахат тегін.
Сен жаркылдап жылы қабақ танытқанда,
Зәмзәм суын ішкендей болушы едім.

Көп болды көздеріңді сүймегелі,
Қолаң шашқа қолымның тимегені.
Одан әрі еріндерге жолай қалсам,
Есім шығып кетуші еді болмай шегі.

Көп болды ақ деңді сипамадым,
Келеді шашынды да ұйпалағым.
Аңсауменен шаршағаның қиын екен,
Естен кетпейді өзінмен тәтті шағым.

Көп болды от құшаққа өртенбедім,
Келеді жас сәбидей еркелегім.
Бұлақтай бал - ләззатың мас қылғанда,
Айықтырып алушы еді ыстық лебің.

Көп болды есігінді қақпағалы,
Саған деген пәк сезімді сақтағалы.
Күлімсіреп «жынды» деп қарсы алғаның,
Саған мәңгі борышыммен ақталады.

Біреулер жүр – махаббат жәй бір талғам дейді,
Бағың жанса, басқа бақыт қонған дейді.
Біреулер жүр – Қыз Жібекті жалған дейді.
Енді бірі сондай аңыз болған дейді.
Кім не десе о десін, бар білгенім –
Өз Жібегім өз алдымда көлбендейді.

Біреулер жүр – Қыз Жібекті ақылды-мыс,
Аз да болса Төлегенмен құрған тұрмыс.
Енді бірі теледидар экранынан
Дейді екен әйелдерге ол символ – жұлдыз.
Кім не десе о десін, бар білгенім –
Бір тырнағы Рәзкеннің тұрар мың қыз.

Біреулер жүр – Қыз Жібегің асқан сұлу,
Біреулер жүр – ондайлардан болмас жылу.
Кім не десе о десін, бар білгенім –
Жер шарының ең сұлуы – Рәзкен сұлу.
Ол сөзіме дәлел болар қағида бар:
Нағыз сұлу сұлу емес, сүйген сұлу.

Біреулер жүр - Ақбаянды керім мақтап,
Болғысы кеп Қозы Көрпеш әдеп сақтап.
Қуанамын, жұрттың бәрі ұқсап бақса,
Сол эпосты түгелімен алса жаттап.
Әйтсе де менің жырым, Рәзкен, сенсің,
Мен разымын, жүрсең егер мені жақтап.

Біреулер жүр – сол Баян батыр болған,
Әкесінің жауларын тосқан жолдан.
Бір сөз бар батырлықтан көркі басым,
Беріпті сұлулықты құдай молдан.
Кім не десе о десін, бар білгенім –
Менің Рәзім бұл қасиетті бермес қолдан.

Біреулер жүр – сол Баянды данышпан деп,
Қодарды да ақылымен жанышқан деп.
Кім білсін, бақытына жетер ме еді,
Бүлдірді ғой Жантық деген сұр жылан кеп.
Деп ойлаймын Құдай қосар Рәзкеніме,
Жауы болса, ажал табар қолымнан тек.

Бір сөз бар – ғашық болған адам соқыр,
Болса да қыз бойында кемдік нөпір.
Не істесе де қылығының бәрі дұрыс,
Жаманы жоқ, жақсылығы опыр-топыр.
Рәзім менің ерекше жан өйткені мен
Ғалым болдым махаббаттан лекция оқыр.

Мен бүгін бұл тұрғыдан данышпанмын,
Бақытымды табамын деп алысқанмын.
Зая кеткен өмір деп өткенімді,
Өз-өзімді итше тепкен содыр жанмын.
Қалған ғұмыр баянды болсыншы деп
Өзіңмен, Рәзкен, алғаш танысқанмын.

Сол ойым күннен күнге жаңғырады,
Кездескенде білінеді таң қылаңы.
Тек сенімен таң атып, күн батса екен,
Өзің ғана бола аласың жан тұрағы.
Тек өзіңсің қуанышым, жұбанышым,
Сенен мөлдір бола алмас тау бұлағы.

Рәзкенім, Рәзім менің, Рәзімжаным,
Сені көрмей қалай жүрмін, аз шыдамым.
Әйтеуір сүйретіліп тартып келем
Өмірдің ең бір ауыр емтиханын.
Не болса да төземін, бар арманым –
Өзіңмен бірге көру Иран-бағын.

Мен түсіндім – керек емес еш Жібегің,
Ұстамаймын Баянның да ақ білегін.
Сенен басқа арулар ару емес,
Рәзкен, сен деп соғады тек жүрегім.
Тек сен ғана маған деп жаралғансың,
Тек сен ғана, тағы да сен – бар тілегім!

Қанша теңеу қолдансам да, жаным, саған,
Әлі дағы сөзім көп айта алмаған.
Сондықтан да жалғастырам миссиямды
Көкіректің кілтін ашып жыр сақтағам.

Мен сені «Күдірет» деп түсінемін,
Бар болмысым сол болды – түсінгенім.
Қаратөбе мекенінде туып-өскен
Сен қазақтың бір тумасы – Айша-бегім...

Мен сені ұқсатамын одан әрі
Скарлетке – Ирландияның тәкәппары.
Күлімдесең келбетің әсер беріп,
Табылғандай болады жоқтың бәрі.

Жозефинио боп тұрасың көз алдымда,
Сол уақытта дем тығылар жан алқымға.
Кейде толқып кетемін есеңгіреп,
Кейде келе қаламын қаз қалпыма.

Клеопатро боласың енді бірде,
Армандаймын қатарласып тұрсам бірге.
Сол уақытта алай-дүлей ойға қалам –
Кімнің бағын ашасың, барып кімге...

Кассандро жарқ етеді кейбір кезде,
Жақсы адамды көреді-мыс соқыр көз де.
Ол анық – сендей жанның кездеспесі,
Ол анық – көңілім сенен болмас өзге.

Сен артық көрінесің Томиристен,
Сенен алған ләззатым шығар ма естен.
Күні-түні арман-қиял арпалысып,
Ішім толы шайқастармен астан-кестен.

Сен шығыстың кереметі – Курихара,
Көре алмасам бір азырақ көңілім жара.
Елең-алаң жүргенім кездесем деп,
Бір ғана рет иіскеуге құшырлана.

Рәзім шыным – жан көрмедім өзің тектес,
Осылардың бәрін қосса саған жетпес.
Өзің білші аржағында не боларын,
Ақылым жоқ, душар болдым дертке кетпес.

Рәзкәнім, ерші маған ұсынам қол,
Мен көнемін, тұрса да бір қиын жол
Болмасам да ұқсап бағып ұлы Абайға,
Көрсем деймін – сен маған Тоғжаным бол.

Сен болыпсың іздегенім ойдан-қырдан,
Жете алмасам өзіңе басым құрбан.
Сәкендей дауылпазың бола қалсам,
Қарсы алдымнан шығар ма едің боп
Гүлбаһрам.

Сен жоқ жерде менде жоқ ойнап-күлу,
Еш адамнан сезінбеймін жанға жылу.
Сезімтал, лирик ақын Мағжан болсам,
Күлімдеп тұрар ма едің Зухра - сұлу.

Сен тұрғанда көрмеймін қалың топты,
Саған дейін гүл деп кеппін арам шөпті.
Жігіттердің сұлтаны Ақан сері
Бола қалсам, боласың ба сен Ақтоқты.

Оймен шарлап күні-түні күз-кияны,
Тапсам керек жанға жылы бір ұяны.
Біржан сал боп он екі звод шырқағанда
Елестетіп сен тұрсаң ғой Үрияны.

Сен үшін күш атасы Балуан шолак,
Бола қалсам, тұрмас едім бір қалжырап.
Елу бір пұт көтергенде гірдің тасын,
Шаттанып тұрсаң деймін Ғалия – шырақ.

Осылай төге берем жыр бұлағын,
Дәме зор – болсам деймін Қажымұқаның.
Дүниені сілкіндіріп тұрған шақта,
Кебін киіп тұрар ма едің Фатиманың.

Кей кезде болғым келед Естай ақын,
Сезімімді әнмен, жырмен ұқтыратын.
Сол уақытта сен дағы Қорлан болып,
Жүрегіме нәр беріп тұрсаң жақын.

Сен Сұрша-қыз, мен болсам Жаяу Мұса,
Бақыт сол ғой – Ай мен Күн қатар туса.
Нағыз ғашық адамдар арманына
Жетер-ақ деп ойлаймын талмай қуса.

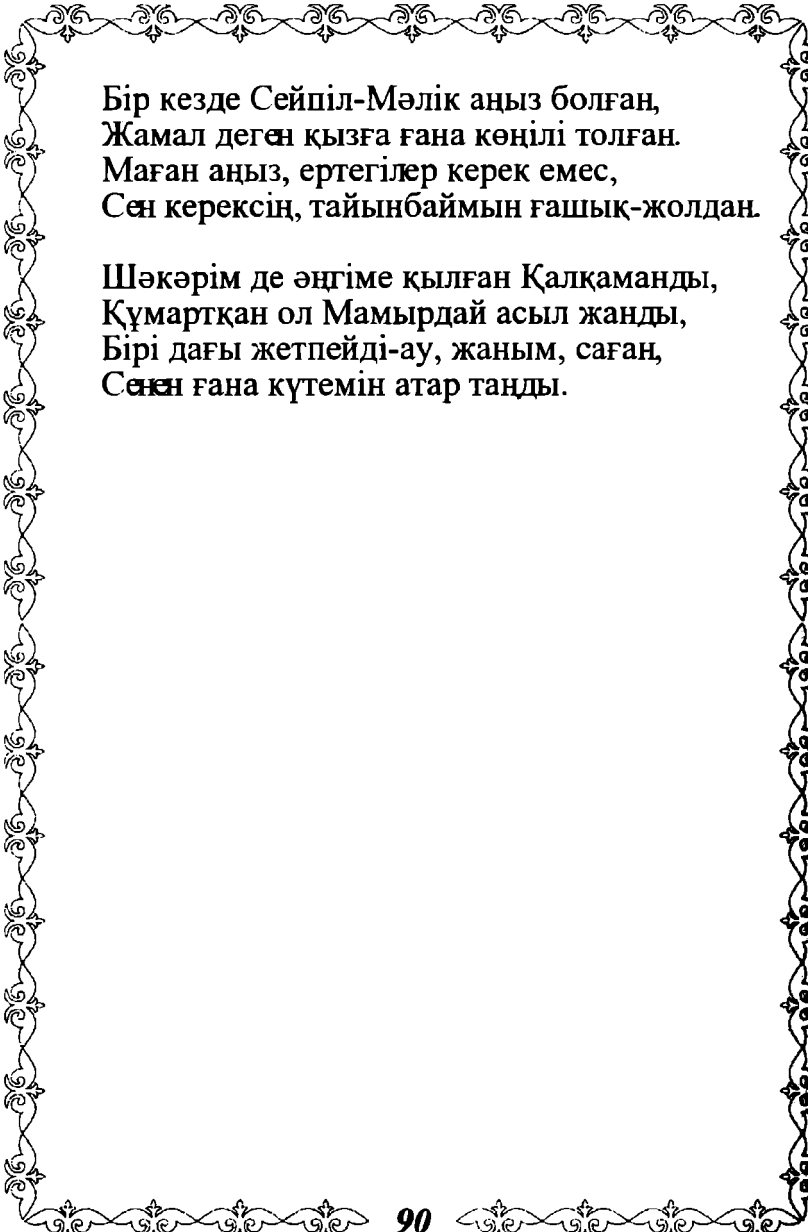
Ғашық деген таусылмас бір бұлақ бар,
Содан бастау алады жыр-шумақтар.
Жаным, Рәзім, өзінсің салтанатым,
Саған ғана арналады үшбу хаттар.

Баптап жүру Қобыландының Тайбурылын,
Құртқасының міндетінде болыпты ұғым.
Сен дағы сүйікті жар болар ма едің,
Одан әрі дамытар ең сол қылығын.

Эпостан оқып білдік Алпамысты,
Қалмақтарды жапырған батыр күшті.
Кездескенде ең алғаш өзіңмен
Сол батырдың Гүлбаршыны еске түсті.

Болған екен сол кезде батыр Қамбар,
Жолбарысты жайратқан қандай жан бар?
Назым деген керемет жары бопты,
Сол Назымнан сен артықсың, биік заңғар.

Тағы да бір батыр болған, ол – Ертарғын,
Ақжүністей жары бопты жүзі жарқын.
Сол сылқымдар келе қалса бұл заманға,
Емін-еркін басар ма еді сенің нарқын.

A decorative border with a repeating floral and vine motif surrounds the text.

Бір кезде Сейпіл-Мәлік аңыз болған,
Жамал деген қызға ғана көңілі толған.
Маған аңыз, ертегілер керек емес,
Сен керексің, тайынбаймын ғашық-жолдан.

Шәкәрім де әңгіме қылған Қалқаманды,
Құмартқан ол Мамырдай асыл жанды,
Бірі дағы жетпейді-ау, жаным, саған,
Сен ғана күтемін атар таңды.

Жаным, сен қасиетті домбырамсың,
Көкірекке талай әуен қондырғансың.
Қолыма ұстай қалсам күмбірлеп күй,
Тіл бітіріп, сыр айтысар сүйген жарсың.

Шанағыңнан үн шығарған Тәттімбеттер,
Құрманғазы, Дәулеткерей, Махамбеттер.
Сен үшін деп тартқандай домбырасың,
Дина, Түркеш, Нұрғиса, сол Сейтектер.

Жаным, сен қоңыр үнді қыл қобызсың,
Әлдебір арқыраған нар қобызсың.
Әлдебір шымырлаған үн беретін,
Оркестрге әр беретін шаң қобызсың.

Жаным, сен сиқыр үнді саз сырнайсың,
Қазақи мақамыңнан жаңылмайтын.
Кей кезде ызыңдаған боран болып,
Кей кезде нәсерлеткен жауындайсың.

Бір аспап бар, аты оның шертер деген,
Құлағыңның құрышы қанар терең.
Жаным, бірақ ол маған сендей болмас,
Сенің берер әсерің одан ерен.

Енді бірде сыбызғыға ұқсатамын,
Сызылтып шырқататын «Гәкку» әнін.
Сол уақытта тау да, көл де қатар мүлгіп,
Кейпін көрем тамылжыған сары даланың.

Жаным, сен мың құбылар адырнасың,
Барқыт үнмен сары қымыз сапырасың.
Енді бірде Арктиканың мұзын ертіп,
Жер жүзін топан сумен жапырасың.

Сен кейде жан қыдықтар жетігенсің,
Сен кейде жанға самал желмен теңсің.
Сен кейде ғашықтықтан ауыртасың,
Сен кейде өзің шипа, өзің емсің.

Жаным, сен күмбірлеген дауылпазсың,
Рахатымсың, көңіліме мәңгі жазсың.
Сен күмпілдеп тұрғанда оркестрде,
Берекесін келтірер әсем сазсың.

Жаным, сен біртұтас оркестрсің,
Нотасыз-ақ буырқанған күйсің, жырсың.
Сен маған әрі солист, дирижерсың,
Сенсіз жерде өткізген күнім құрсын!

Жаным, сен сияқтысың апорт алма,
Бір тістесем әл беретін шаршағанда.
Мен неге сендей жанды паш етпейін,
Жақсы қасиет тасып жатса сүйген жарда.

Жаным, сені ұқсатамын тәтті алмұртқа,
Бал жегендей боламын салсам ұртқа.
Мәртебенді асырып, мақтан етіп,
Айқайлағым келеді қалың жұртқа.

Сен менің хош иісті жидегімсің,
Сен соны сеземісің, білемісің?!
Бір алла – жар қолдасың, қуат берсін,
Осылай әуре-сарсаң күндегі ісім.

Сен менің шиемсің мөлдіреген,
Дәру болар кездерімде шөліркеген.
Дәмің сенің көкейіме ән құяды,
Дәмің сенің күй төккізер күмбірлеген.

Сен менің самсап тұрған бүлдіргенім,
Не арман болар еді болсам теңім?
Сен тұрғанда қарным да, көңілім де ток,
Маған азық жымыып бір күлгенім.

Мен сенен сездім дәмін қарақаттың,
Содан бері тұлпар болдым, арғымақпын.
Жаным-ау, саған ғашық боламын деп,
Мінекей, кербін кидім жастық шақтың.

Жаным, сен жанға шипа өрігімсің,
Тілегім сол – мәңгі аузымда дәмін тұрсын.

Тұншыққанша иіскесем тойғызбайтын,
Сен маған Иран-бақта нәзік гүлсің.

Жаным, сен ханның асы – мейзімсің,
Дәмін татсам көңілім болар тылсым,
Күні-түні ойымнан еш кетпейсің,
Сен маған шаттық берер ғашық – жырсың.

Таңдайымнан кетпейді киви дәмін,
Жан жадырап, көңіл тасып, нәр аламын.
Сондай бір ыстық шақтың айғағындай,
Шабытпен өзiңе арнап жыр жазамын.

Саған дейін сезбей кеппін банан дәмін,
Сен сездірдің жанымның тулағанын.
Сен мені жаңа өмірге жетеледің,
Сен маған махабаттың жақтың шамын.

Енді білдім не екенін ананастың,
Тілді үйіріп әкеткенде қатты састым.
Жаным-ау, саған әбден разымын ғой,
Басқым келед әніңе «Гауһартастың».

Сен менің сары уыздай апельсинім,
Өзіңе ғашық болдым, сүйдім-күйдім.
Кейде ақылсыз, кейде бір данышпанмын,
Кейде жолын қуамын Фирдоусидің.

Жаным, сен жемісімсің лимон деген,
Бір түйірінен кетеді балқып деген.
Құдайым бар жақсыны берген саған,
Сенен басқа шапағатты кімнен көрем?

Жаным, сен он төртіне толған Айсың,
Аспанымды жарқыратар ашық райсың.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Жүрегімді күні-түні мазалайсың.

Жаным, сен – Жерге көрші Меркурийсің,
Көкірегіме әр береді жұпар исің.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Жаныма жылу нәрін берер үйсің.

Жаным, Жерге тағы бір көрші сен – Марссың,
Жете алмай келемін, әлі алыссың.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Сен мені бағындырған алып күшсің.

Жаным, сен – таң жұлдызы Венерасың,
Аспанымда жымың қағып құбыласың.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Сен ғана бере аласың Жамбыл жасын.

Жаным, сен – Уран деген планетасың,
Осылай айтқым келед сөз турасын.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Сенен бақыт табады ғаріп басым.

Планетаның енді бірі Нептун деген,
Одан артық жаратылған сені көрем.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Тек өзіңе жырымды шашып – төгем.

Әрі қарай Плутон деген планета бар,
Одан бетер сен тұрасың болып заңғар.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Сен тұрғанда жанымда көңілім шалқар.

Кезек енді келеді Юпитерге,
Сен артықсың, ол жұлдызға жолды берме.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Қатар тұрсаң, домалар ед тасым өрге.

Сатурн – планетасың ең алысы,
Сенен аса алмайды оның мысы.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Неткен ыстық түсінгенге жардың ісі?!

Мен сені Күнге ғана теңестірем,
Бұдан былай «сен» деп қана өмір сүрем.
Дүниеде сенен күшті құдірет жоқ,
Өнімде де, түсімде де сені көрем.

Бәрінен де шуақты күлімдеген,
Бір жұлдыз бар, атын қойдым «Рәзім» деген.
Дүниеде одан артық құдірет жоқ,
Мәз боп жүрем сөйлесіп соныменен.

Сен жоқ жерде мазам жоқ тыншымаймын,
Сағыныштан басады қайғы-уайым.
Сен жоқ жерде аспанымды сұр бұлт торлап,
Көрінбейді жұлдызым, Күн мен Айым.

Сен жоқ жерде іш те дауыл, сырт та дауыл,
Кейде боран ішімде, нөсер жауын.
Сен жоқ жерде арайланып таң да атпайды,
Келіспейді әйтеуір асырауым.

Сен жоқ жерде тау төбедей көрінеді,
Сол бір кезде іші-бауырым егіледі.
Сен жоқ жерде жүремің аупай-саупай,
Жиылмайды шапанымның етек-жеңі.

Сен жоқ жерде бәйтерегім шыбықтай-ақ,
Шайшылғандай әрбір жерде бір-бір таяқ.
Сен жоқ жерде көңілім де бей-жай болып,
Көрінеді мамонт та тышқандай-ақ.

Сен жоқ жерде мұхитың да шалшықтай-ақ,
Көрінеді гранит тас та балшықтай-ақ.
Сен жоқ жерде жігерім де құм болады,
Әлсіздіктен жүре алмайды батпан аяқ.

Сен жоқ жерде дария ағар жылғадай боп,
Солып қалған секілді көкорай көк.
Сен жоқ жерде ішкен-жеген ас болмайды,
Қазы-қартаң болар дәмсіз қоғадай боп.

Сен жок жерде тұлпарым да есектейің,
Жақын жерге жете алмаймын кешке дейін
Сен жок жерде тұла бойым калтырайды,
Алға бастым деген қадам кетер кейін.

Сен жок жерде Лимузин да Запорождай,
Әлек-шәлек боламын мотор қызбай.
Сен жок жерде тынысым да тарылады,
Күйге түсем зындандағы Алпамыстай.

Сен жок жерде қайығым да бүтін емес,
Ескегім де қиқы-шойқы, ескек емес.
Сен жок жерде жүйкем де сырқырайды,
Күні-түні астан-кестен, қырық төбелес.

Сен жок жерде бүркітім де аң алмайды,
Бұлбұлым да сақауланып, ән салмайды.
Сен жок жерде көзім де бұлдыр қағып,
Біле алмайды болып жатқан хабаржайды.

Сен жок жерде егінім көктемейді,
Атан гүйем тұра алмайды шөккен кейпі.
Сен жок жерде құлақтарым таскерен боп,
Жан ұшырар қатты айқайды естімейді.

Сен жок жерде еккен гүлім бір арамшөп,
Жайқалып бір тұрмайды-ау көңілге сеп.
Сен жок жерде жамбас та сырқырайды,
Тақтайдай боп көрінеді мамық төсек.

Сен жоқ жерде шөл көрінер кең жайлауым,
Аштан қатар деп қорқамын жиған малым.
Сен жоқ жерде асқазан да қыжылдайды,
Жақпай қалад ет пен қымыз, май-қаймағың.

Сен жоқ жерде аққайнарым тартылады,
Қурайтындай көрінеді тал, құрағы.
Сен жоқ жерде белім де бұлтартпайды,
Әр қимылым жанға батып, миға ұрады.

Сен жоқ жерде пышағым да өтпей қалад,
Жауға өтпейді қылышым да, найза, садақ.
Сен жоқ жерде бәрің де тылсым жүрек,
Қорқытады – қала ма деп жай бір мазақ.

Осылай тізе берсем мүшкіл халді,
Елестетем ауру-сырқау мүжық шалды.
Әріңе, айтар сырым бұдан да көп,
Саған ғана тапсырам шыбын жанды.

Ол рас! Сен деп таптым абзал жанды,
Сен ғана сезінем мейірбанды.
Жаным, менің бақытым өз қолында,
Қушы менің бойымнан сұр жыланды!

Жаным, мені түсінші, жарым болшы,
Еркелейін, сен де еркеле, бақ боп қоншы.
Күннен-күнге басылып, ез боп кеттім,
Қарайлаумен жолыңды, болдым жолшы.

Құтқаруың араша боп бұл қатерден,
Саған оңай болмайтынын түсінем мен.
Бірақ тағдыр бұйрығы осы шығар,
Көнем шығар осы ауруға сен әперген.

Шын ғашықтық жеңіп алса, көнем дағы,
Қанша қиын болса да арғы жағы.
Өле-өлгенше сүйе білу, ол – батырлық,
Тек тез жанса махабаттың шамшырағы.

Тіршілікте қыс пен жаз тең келеді,
Түн мен күн де кезектесіп әрленеді.
Табиғаты қарсы болып жаралғанмен,
Ер мен әйел бір-біріне нәр береді.

Екеуі де ізденеді өмір бойы,
Бағы жанса жарасады алтын тойы.
Сол заңдылық мені алға жетелейді —
Келеді деп жанұяның абыройы.

Сондықтан да мен бүгін оптимистпін,
Бағыт дұрыс, келмейді аттан түскім.
Құдай енді жылатпас, арманым сол —
Өз қолыңнан кәусардың суын ішкім.

Сондықтан да сен бар жерде мен сәбимін,
Қабілет келді жақсы адамды дөп танитын.
Әуелі Құдай, ата-ана, үшінші сен,
Өз қолыңнан келеді жөргек кигім.

Сен бар жерде боламын аңғал бала,
Тамағым тоқ, уайым жоқ, көңілім дала.
Ертелі-кеш ойыннан шаршап келіп,
Жығыла қалсам аяғыңды құшақтап қана.

Сен бар жерде мен саған жасөспірім,
Суретке сап қуантар ем әлем нұрын.
Білім қуып, өнерге құлаш сермеп,
Саған күнде сыйлар ем өмір гүлін.

Сен бар жерде кейпін киіп бозбаланың,
Ғылым іздеп, ұғынар ем өмір заңын.
Сол уақытта сен кәжелсең қуанышқа,
Сен арқылы лаулар едім болып жалын.

Сен бар жерде қылшылдаған жігіттеймін,
Сенің ғана бақытыңа жол іздеймін.
Қажет болса батыр болып, жауға шабам,
Қарсы келген бәрін де сілкілеймін.

Сен бар жерде отыз толып, орда бұзам,
Өрмелеймін, қорықпаймын шың мен күздан.
Өмірім бір жиырма жасқа шегерілсе,
Өзінді тандар едім миллиард кыздан.

Сен бар жерде қырыққа келіп, қамал алам,
Жан болмас ед күшіме таң қалмаған.
Ақындықтан тұңғыықта бұғып жатқан,
Талай дастан шығар еді басталмаған.

Сен бар жерде ел еркесі елу келіп,
Болмысыңа сүйсінер ем әсерленіп.
Өзінді үлде менен бұлдеге орап,
Жаныма ертіп жүрер едім әлем кезіп.

Сен бар жерде алшандар ем алпыс толып,
Деміме дем қосылар ед шаттық қонып.
Саған деген ән-жырларым асып-тасып,
Жатар еді атқылап вулкан болып.

Сен бар жерде жетер едім жетпісіңе,
Бағынбас ем жетпістің тепкісіңе.
Өзінді ертелі-кеш аймалар ем,
Жетемін деп «жетпісбайдың» шәпкісіңе.

Сен бар жерде қиын емес сексен келу,
Тілек біреу – қос тұлпардай қатар желу.
Балалар ойда-қырда күнін көрсе,
Біздің мақсат – бір-бірімізбен шүкірлену.

Сен бар жерде нығыз болам тоқсанда да,
Жылынармыз махаббаттың отын жаға.
Сен де өзіңше берік бол сол кездерде,
«Жетпісбайдың» қызығы сонда ғана.

Сен бар жерде мен енді келем жүзге,
Сен тоқсанда жігітіңнен күдер үзбе.
Нағыз қызық сол болады қарайлассак.
«Жетпісбайдан» туатын «Карапузге»!

Сөйтіп сені сол жүзге жеткізермін,
Өзім дағы жүз онды тепкілермін.
Алтын тойды өткізген соң құшақтасып,
Аттанармыз қойнына қара жердің.

Осылай саған қиялымды баяндадым,
Көкіректен ақиқатпен шыққан жалын.
Сондай сезім сені дағы баурап алса,
Ашылар-ау сеніменен менің бағым.

Өзінді аңсап күні-түні зырылдаймын,
Соған дәлел ретінде жыр құраймын.
Қарсы алшы мені, жаным, құдіретім,
Сен – Монтанам, сен маған Монтыбайсың.

Қоса алмаған көп ғашықтар жүрек сырын,
Біліп жүрміз махаббаттың талай жырын.
Біздің заман бірақ та мүлдем басқа,
Көтерелік жан сезімнің жаңа туын.

Жалтылдаған, жалт еткен,
Найзағайдай жарқ еткен.
Қыз-келіншектер көп екен —
Саған бірақ кім жеткен?!

Мінездері шуақты,
Тәрбиелі, тұрақты,
Қыз-келіншектер бірақ та
Жетпейтін саған сияқты.

Сүмбіл қара шашы бар,
Қолдан сусып шашылар.
Ондайлар саған жетпейді —
Көңілім судай басылар.

Ақжарқын, ашық мандайлы,
Қиялдап алыс самғайды,
Олар да саған жетпейді —
Ондайдан іргем шалғай-ды.

Садақтай имек қастары,
Сүйкімді қабақ астары,
Бірақ та өзің тұрғанда
Көре алмаймын басқаны.

Қарақат көздер мөлдіреп,
Өңменен өтер елжіреп,
Оған да міз бақпаймын —
Бәрі де сен кемірек.

Әйелдер көп қыр мұрын,
Көп қой айтса түр-түрін.

Сенікі ғана ұнайды –
Оллаһи, айтар шын сырым.

Сүйкімді, сәнді құлақтар,
Бар қызметі – бір ақпар.
Тек сенің сол жеріңнен
Бал шығатын бір гәп бар.

Дөңгелек жүз, аппақ бет,
Саған біткен қасиет.
Қос шұқырың қос жақта
Кездеспейтін ғанибет.

Екі менің беттегі
Жаралған жоқ тектен – тек.
Теріс бір мін таппадым,
Өзіңе құлап бар ниет.

Зерттелмеген бар ұғым,
Еріндерің сол ғылым.
Жақындап келіп өпкенде,
Қашады менің дегбірім.
Одан әрі тіліңді
Сүйсем «дүние бүлінді».
Жынын алған бақсыдай
Ұмытамын мұңымды.

Өзгеше тым иегің,
Менен басқа ие кім?
Ләззатыңа мас болып
Күні-түні сүйемін.
Елестейсің сол жерде

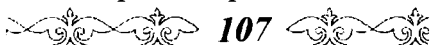

Ботасына түйенің.
Сол пошымға разы боп
Басымды саған иемін.
Ұстай қалад ақындық
Саяхаттап жыр елін.
Басталмақ жаңа бір өмір,
Саған дейін кім едім?

Алма мойын, ақ тамақ –
Сөзім емес жаттанды-ақ.
Құшырланып иіскесем,
Ойым болад тұншықпақ.
Тәубеме сонда келемін,
Кетпесін деп бастан бақ.
Сонда маған жан бітіп,
Жанданады шартарап.

Ерекше біткен қос анар:
Нәресте үшін нәр тамар,
Сымбатына сұлудың
Одан әрі сән салар,
Ғашық болған жігіттер
Қүдіретіне таң қалар.
Мен солардың бірімін,
Өзіңмен ғана оңалар.

Айтар болсақ шындықты,
Ашқың келмейд түндікті.
Жолап кетсең азырақ,
Ұмыттырар сұмдықты.
Бір-екі рет иіскесең,
Шақырады бірлікті.

Барлық сезім сол жерде
Айтқызады шындықты.
Менің айтқым келгені –
Бәрінен де сен мықты.

Төмен түссек бір қарыс,
Өзіне тартар бір арыс:
Қызметі оның мың арыс:
Үш жүздің үш бабасы –
Ақарыс, Беқарыс, Жанарыс –
Жаралған екен үш намыс;
Сәкен, Ілияс, Бейімбет –
Туылған екен үш арыс;
Келген жарық дүниеге
Талай батыр – жолбарыс;
Махаббатқа мекен деп,
Келмейді кеткің тым алыс;
Кульминацияға жеткенде
Жан ұшырар бір таныс,
Ойлайды екен кей тапқыр
Тындырам деп бір-ақ іс,
Қыры-сыры сансыз көп
Әйелге жазған зор намыс,
Билесе бойды безгектей,
Маған да келер «жынданыс»,
Айтып-айтпай не керек,
Бір ғылымға сыймайтын –
Таңғажайып тұрған іс.
Маңызы көп, аты жоқ
Сол жерге, жаным, мың алғыс!

Соңғы күндер наурызы сексен бестің,
Өміріме бір төңкеріс елестеттің.
Алдымда жарқын бейнен, күлім көзің
Көрінгенде кебін кидім «жарым естің».

Содан бері тек өзінді аңсап келем,
Рас екен «бір көргеннен ғашық» деген.
Білмеймін сенесің бе, сенбейсің бе –
Мен өзім дәл сол күні әбден сенгем.

Естен кетпейт күлімдеген сол келбетің,
Хор қызындай жүректен орын тептің.
Содан бері ғашықтық ауру келіп,
Махаббат теңізіне сүңгіп кеттім.

Содан бері дамылсыз жүзіп келем,
Батамын деп қорықпаймын, болдым тюлень.
Азимуттық бағдарым бір өзіңсің,
Қайтсем де арғы шептен саған жетем.

Сол кейпің жанымды жаралады,
Тұла бойды быт-шыт қып аралады.
Пәк жүректің әміршісі өзің болдың,
Сен басқа ешкімге ол қарамады.

Күлім қаққан ақжарқын сол бір кейпің,
Сезім боп кірді санама еркелейтін.
Ыстық-суық, ащы-тұщы – бөгет емес,
Панаң болғым келеді күркелейтін.

Сол бір бейнең пәрменді тонус берді,
Жан-жәннәтім жадырап, көктем келді.
Өзің ғана сыйлай алдың іңкәр сезім,
Өзің ғана әкелдің самал желді.

Жалт еткен жанарыңнан еріп кетті,
Арктика мұзы басқан көкіректі.
Не болғанын білмеймін маған, жаным,
Дегбір қашты, ес шықты, сабыр кетті.

Жаным, сенің қимылың, әр қылығың,
Бұрқ-сарқ қылып жіберді іш тұнығын.
Бағым болшы, болмасаң да мен көңемін,
Бір сенің бақытыңның мен құлымын.

Іздеген адамымды енді таптым,
Не екенін енді сездім махаббаттың.
Мінезің бад, ақыл дария, іскер жансың,
Сол қылықпен жүрегімнің отын жақтың.

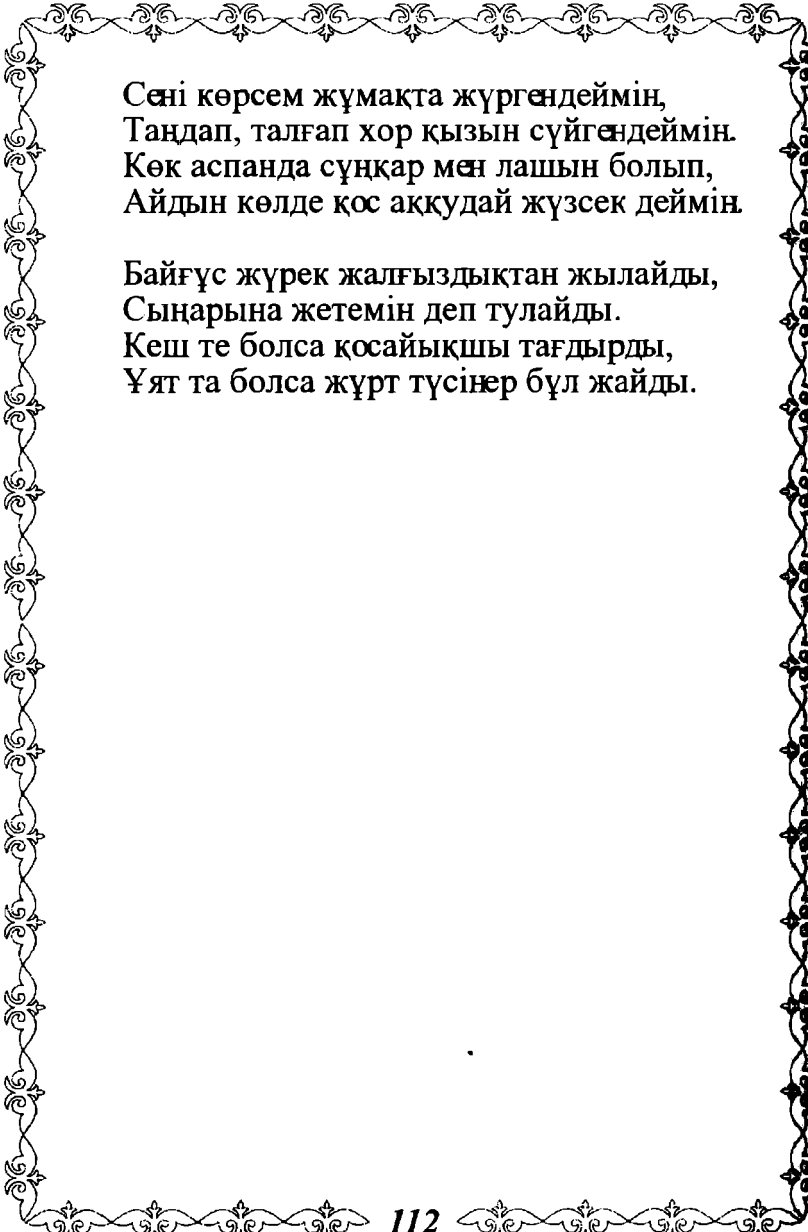
Қанша кездім қазақтың сахарасын,
Кездеспесең не болар ед ғаріп басым?
Енді ғана арайлап таңым атты,
Өзіңмен-ақ жалғанар ғұмыр жасым.

Сондықтан да бастайықшы жаңа өмірді,
Ұштастырып мақсатты, пәк көңілді.
Махаббаттың өзегі өзің болшы,
Құрметтейін қастерлеп әр сөзіңді.

Сені ғана ұнаттым, ұқшы мені,
Тек өзіңмен ғашықтықтың болар шегі.
Тұла бойың, келбетің – бәрі де сай
Сендей болмас Төлегеннің Қыз Жібегі.

Күні-түні иіскесем бір тоймаймын,
Ләззәтіңнен мас боламын сүйген сайын.
«Жынын алған бақсыдай» ертелі-кеш.
Алдыңда бір тұрамын, бір құлаймын.

Жан бітірді махаббаттың самал желі,
Қайта тудым өзіңменен үндескелі.
Күзім келіп қалды-ау деп жүргенімде
Мандайымнан ескендей көктем лебі.

Сені көрсем жұмақта жүргендеймін,
Таңдап, талғап хор қызын сүйгендеймін.
Көк аспанда сұңқар мен лашын болып,
Айдын көлде қос аққудай жүзсек деймін.

Байғұс жүрек жалғыздықтан жылайды,
Сыңарына жетемін деп тулайды.
Кеш те болса қосайықшы тағдырды,
Ұят та болса жұрт түсінер бұл жайды.

Сен ғана жылылықты сезінем,
Шаттық орнап тебіреңем сәнімен.
Сен ғанасың іш-бауырымды елжіретер,
Ұйқым қашып, сен туралы түс көрем.

Сенен ғана сұлулықты сезінем,
Бар сұлулық шектелгендей сәнімен.
Сенің ғана бар жақсыңа әр беріп,
Саған деген таусылмайды жыр, өлең.

Сенен ғана ақылдықты сезінем,
Ақылыма ақыл қостым сәнімен.
Сен болмасаң дала кезіп кетер ем,
Сен болмасаң орға түсіп кетер ем.

Сенен ғана мейірбандық сезінем,
Саған дейін кімнен оны көріп ем?
Сондықтан да болмысыңа мәз болып,
Сондықтан да қылығыңды паш етем!

Сенен ғана биязылық сезінем,
Айықтырар қайғы-қасірет шерінен.
Қыз-келіншек бәрі сендей бола алмас,
Бұл қылықпен әйел жақсы көрінген.

Сенен ғана қайырымдылық сезінем,
Жалықпайсың жұртқа көмек беруден.
Алған алғыс, көрген құрмет бәрі де
«Қабыл болсын», деп тілеймін Тәңірден.

Сен ғана өнерпаздық сезінем,
Бұл тұрғыдан сен ерекше феномен.
Бір шаңырақтың берекесін келтірер,
Әр шаруаның тәмамдығын сан көргем.

Сен ғана ұяндықты сезінем,
Қазақи мінезінді сезіп ем.
Мінез үшін бола қалса конкурс,
Көрінер ең пьедесталдың төрінен.

Сен ғана нәзіктікті сезінем,
Салыстырам өзінді тек гүлменен.
Саған дейін өткен өмір алдамшы,
Сеніменен жаным кіріп түрленем.

Сен ғана іңкәрлікті сезінем,
Сендей жаннан қалай, қайтіп шегінем?
Саған ғана еркелесем сәбидей,
Сені дағы «ерке бөпем» деп жүрем.

Тізе берсем қасиетің көп жағымды,
Өмір бойы іздегенім табылды.
Енді қалған ғұмырымды өзіңе арнап,
Бір сен үшін құрбан етем жанымды!

Айдай аппақ көркіңнен нәр аламын,
Жаным, «сені сүйем» деп жар саламын.
Сенсің менің берекем, күш-қуатым,
Сеніменен жарқырайды бар ғаламым.

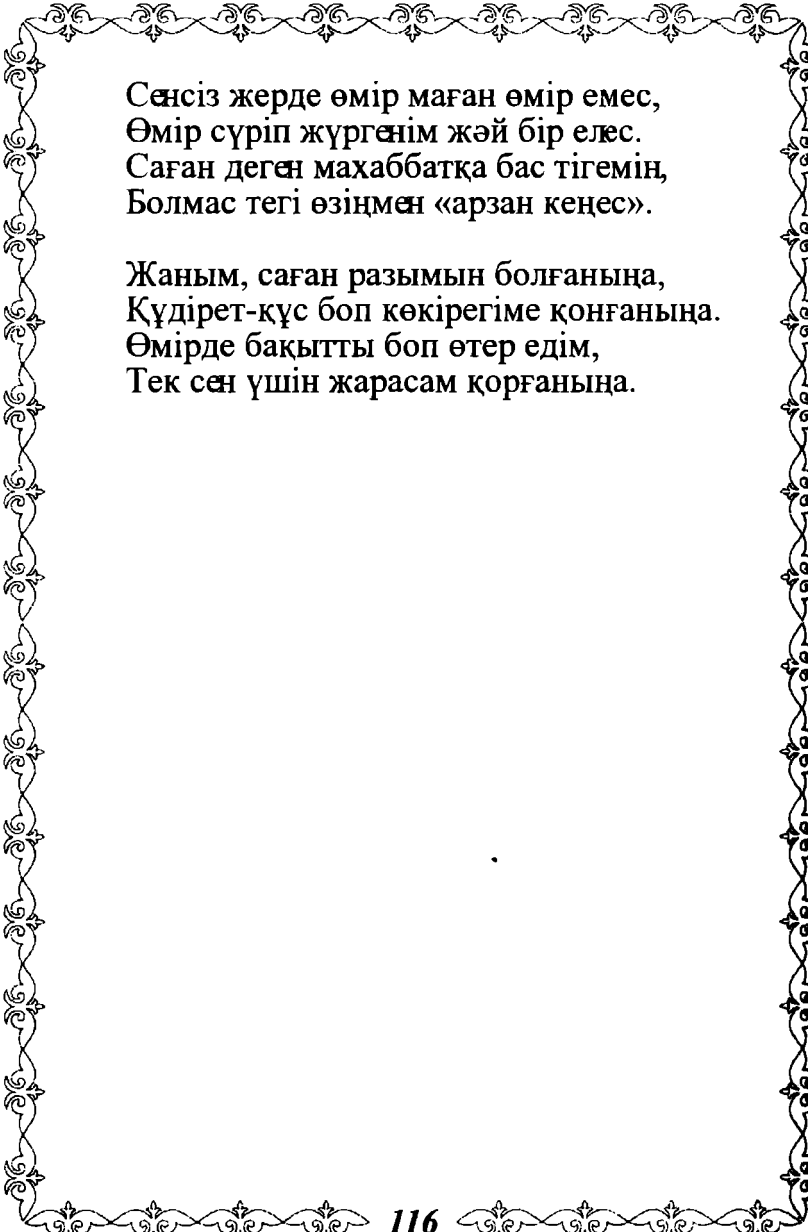
Сен менің ата-бабам, анамсың,
Сен менің сәбиімсің, баламсың.
Сен менің ақыл-есім, санамсың,
Сен менің данышпаным, данамсың...

Арманым – сен, алға қарай жетелейтін,
Жаң-жарым – сен, бақытымды еселейтін.
Бір сәт қана көрінбесең сағынамын,
Сағынамын кездерінді еркелейтін.

Сенсіз жерде мұңсыз жүрек мұңаяды,
Сенсіз жерде сыршыл сезім сарғаяды.
Сенсіз жерде мүсәпір боп қорған іздеп,
Сенсіз жерде аңсаймын бақ-саяны.

Сен бар жерде асқар биік таудаймын,
Сен бар жерде қыран құс боп самғаймын.
Сен бар жерде ақын болам, батыр да,
Сен бар жерде сейіледі бар қайғым.

Сенің әрбір кылығың бір-бір дастан,
Пәк көңілің тап-таза ашық аспан.
Күннен күнге артып барад ықыласым,
Дәл таныппын өзінді әуелбастан.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern surrounds the text.

Сенсіз жерде өмір маған өмір емес,
Өмір сүріп жүргенім жәй бір елес.
Саған деген махаббатқа бас тігемін,
Болмас тегі өзіңмен «арзан кеңес».

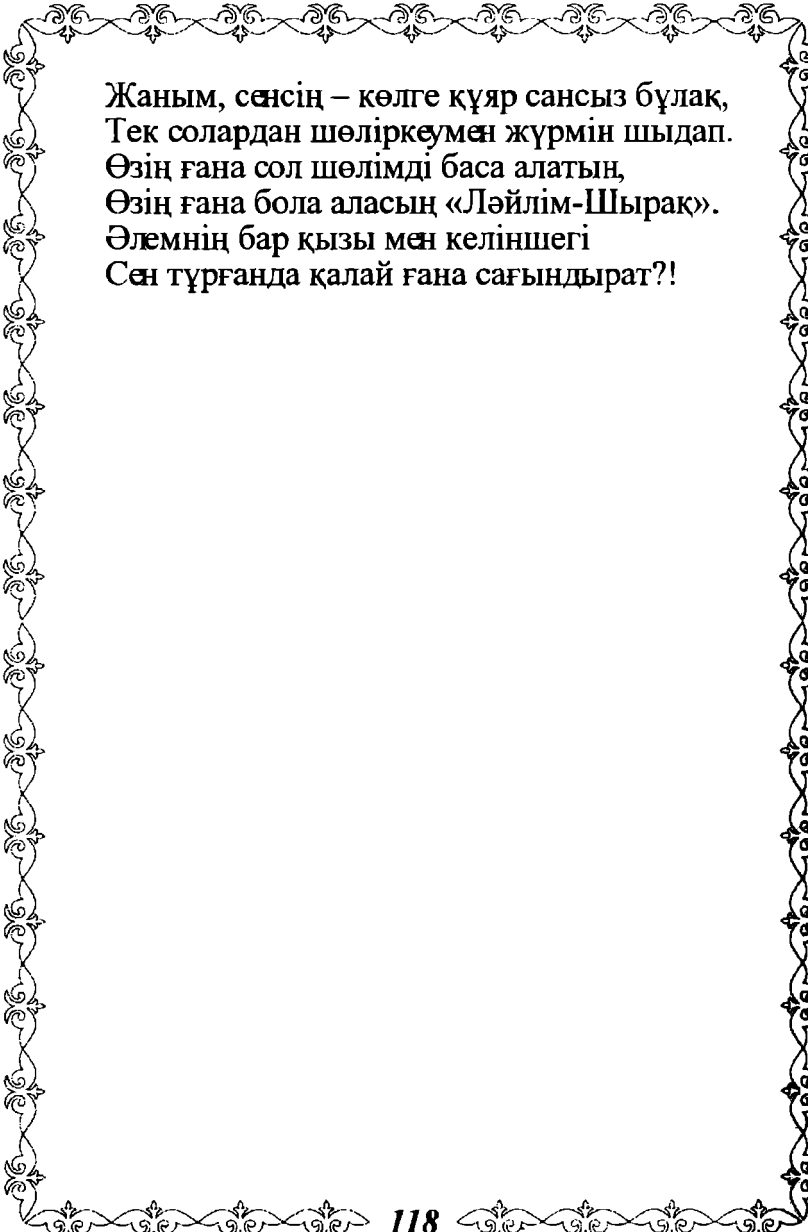
Жаным, саған разымын болғаныңа,
Құдірет-құс боп көкірегіме қонғаныңа.
Өмірде бақытты боп өтер едім,
Тек сен үшін жарасам қорғаныңа.

Жаным, сенсің – Көкше аруы – «Оқжетпесім»,
Өзін қалап қойғандай тау дестесін.
Көрмегелі қанша уақыт өтіп кетті,
Сен болдың ғой сағынышым, қол жетпесім.
Әлемнің бар қызы мен келіншегі
Кұрай алмас сол бір таудың көлеңкесін.

Жаным, сенсің – керім, маңғаз «Жеке батыр»,
Қаперсіз, еш уайымсыз ұйықтап жатыр.
Мен жүрмін, күні-түні бір дамыл жоқ,
Жүрегіңе кілт таба алмай болдым пақыр.
Әлемнің бар қызы мен келіншегі
Көрінеді орнатардай заманақыр.

Жаным, сенсің – күміс көлім – «Бурабайым»,
Суың зәмзәм, шипа берер түскен сайын.
Әттең шіркін, қатар болсаң сен қасымда,
Көрер едің не болғанын көңіл-жайым.
Әлемнің бар қызы мен келіншегі
Әкелетін сияқты қара уайым.

Жаным, тек сен – дара біткен «Жұмбақтассың»,
Сол жарғасты көруге әбден жанталастым.
Сен де жұмбақ, шеше алсам сол жұмбақты,
Басар едім әніне «Гауһартастың».
Әлемнің бар қызы мен келіншегі
Жарылқамас қамын ойлап қара бастың.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern surrounds the text.

Жаным, сенсің – көлге құяр сансыз бұлақ,
Тек солардан шөліркеумен жүрмін шыдап.
Өзің ғана сол шөлімді баса алатын,
Өзің ғана бола аласың «Ләйлім-Шырақ».
Әлемнің бар қызы мен келіншегі
Сен тұрғанда қалай ғана сағындырат?!

**АРНАУЛАР,
ҚҰТТЫҚТАУЛАР**

КӨРШІ ДОСТАРҒА

Бір үйде тұрып жатыр үш жолбарыс,
Адамзат жоқ олармен емес таныс.
Малы-жаны аралас, дәм-тұзы да,
Үйлерінің арасы бір-бір қарыс.

Бәрі де жарасымды, бәрі жым-жым,
Құдай қосқан аттары да ұқсапты тым.
Уәлихан, Руслан, Сайран¹¹ деп сыпыра Анды
Жасағандай конструктор Антоновың.

Келіп жатыр дүниеге Андардан Ан,
Нариманда бір-ақ інішек, ол-Темірлан¹².
Ойлаймын, қуат берсе Сәуле құрбым,
Әкелер деп Сәкең үйіңе тағы бір Ан.

Екі Ан жүр қайран қырықтан өтеміз деп¹³,
Бір Ан жүр қырыққа қалай жетеміз деп.
Кеш болса жеңгейлерге көңіл бөлмей,
Отырғаны «префты нетеміз» деп.

Бір Ан жүр аупарткомнан нұсқау беріп¹⁴,
«Атаң аузы...» деп қояды кемелденіп.
Халықты өрге тартып жүрген жайы,
Партиялық саясатпен жігерленіп.

Портфелінің бір Анның аты – Госстрах¹⁵,
Жеті рет өлшеп келіп, кесер бір-ақ.
Ел-жұрттың мал-жанына қамқоршы боп,
Жұмысты жүргізеді агентпен-ақ.

Енді бір Ан – абзал жан ақ халатты¹⁶,
Пышақ салып, талай жанды тыпырлатты.
Өнері де жетіп жатыр, домбырамен
Пермь, Қорған, Алматыны аралапты.

Үш отау күнде өзімен абыр-сабыр,
Аман-сау боп, Тәңірі жарылқағыр.
«Менікі, сенікі жоқ» - осы ауылда,
Коммунизм дауылпазы қағар дабыл¹⁷.

Жақсы көрем көлдің сәні – аққуларды,
Жақсы көрем адал ниет адамдарды.
«Ақындығым» ұстап қалып жыр құрадым,
Бәрі шындық, термедім «жоқ пен барды».

ИЛАН ҚҰРДАСЫМА
(достық шарж)¹⁸

Жарқ етіп көрінгенде біздің Илаш,
Байқаймын, көңіл бөлмес адам болмас.
Бір үйдің берекесі болары һақ,
Мұндай қыздар Семейден енді тумас.

Тық-тық еткен аяқтары, жүріс кербез,
Конкурста талай қыздар қатар келмес.
Әлдеқашан ғашық болып қосылар ем,
Шұбартаудан туып-өсіп, болсам жерлес.

Тұла бойы толған күш, тым қайратты,
Ол дарынын естімесек, кім байқапты.
Титығына тие берген ағайларды,
Шкафқа басын соғып айғайлатты.

Жалт-жұлт еткен екі көзі ол бір роман,
Сипаттауға жетпес тегі менің шамам.
Езу тартып жымиса, алтын тістен
Нұр алатын сияқты барлық ғалам.

Дархан көңіл байқаймын қас қабақтан,
Сахарасын қазақтың алып жатқан.
Әттең бала- шаға бар, бойдақ болсам,
Күні-түні иіскер ем ақ тамақтан.

Мінез дағы жоқ емес тарсылдайтын,
Оған да себеп болар деп ойлаймын.

Кейде тұрып алады позасында,
Жүген - құрық тимеген асау тайдын.

Дегенмен де бойында жақсы басым,
Азамат-ақ бір түрі асыл тастың,
Мәңгі ғашық болып өткен Ромеоның
Елестетер көз алдына Джульеттасын.

Әзіл -оспақ қалжың сөз, бәріне бай,
Жігіттер жүр сонысын түсіне алмай.
Бәрінің де Сейпіл-Мәлік болғысы бар.
Жалғыз Илаш көрінгендей көп Жамалдай.

Илаш бұл мерекене тарту еді,
Кешіргейсің артық кеткен болса жері.
Достық көңіл, құрдастық – бәрі ішінде,
Сондықтан да кейбір жері күлдіреді.

Әйтпесе саған деген көңілім адал,
Тілегім сол – халқыңа нұр боп жарал
Тағы бір тоқсан кило жар тілеймін.
(жез мұртты, қырық маңында, қырма сақал)

ЖАСҰЛАН ДОСЫМА (жауап хат)¹⁹

Армысың, абзал досым, бала жастан,
«Боларынды» біліп едім әуел бастан.
Ығай-сығай достарымыз көп болса да,
Ерекшесің, тұрасың тыс конкурстан.

Сондықтан да орның сенің алабөтен,
Қатар өстік, балалық шақ өтті көркем.
Күнұзақ шабысқа бір тоймайтынбыз,
Талды ат қып, кем көрмей сәйгүліктен.

Есінде ме Қарағандыдан театр келіп,
Әртістерден қалмаймыз деп әуре едік.
Алма, Айгүл, Әмина – бәрі сылқым²⁰,
Біздер батыр болатынбыз садақ керіп.

Қыстау ағаш ішінде күрке салып,
Екеу-екеу құрмаушы ма ек құдандалық.
Күйеу мен қалыңдыққа ұксап бағып,
Жүретінбіз әрнеменің басын шалып...

Нөсер өтсе, ол дағы бізге думан,
Нәр алатын дежеміз жауын судан.
Әсіресе Болатнайымыз тыр жалаңаш²¹,
Құтыратын бақсыдай жынды қуған.

Есінде ме, достым-ау, қызық көріп,
Жапсарлардан жұмыртқа жүрдік теріп.
Тұз себелеп шикідей ішетінбіз,
Архивтегі ол дағы бір естелік.

Сөйтіп жүріп жетіге де келіп қалдық,
Ленин орта мектебін бетке алдық.
Алдыңғы бір партадан орын тиіп,
Теңізіңе білімнің қармақ салдық.

Ой-сананың компьютерін парактасақ,
Сансыз қызық кезеңдер ұшқын шашад.
Маған жазған эссеңде біраз жерін,
Маржандай ғып тізіпсің, қандай ғажап!

Ол жылдар өте шықты қас қағымдай,
Білмеппіз тез өтерін уақыт зырлай.
Ержетеміз деп асықтық, әр сыныпты
Оқымаппыз нығыздап қос-қос жылдай.

Хатыңды мен хош көрдім қайталамай,
Әңгімеге әңгіме қостық талай-талай.
Моменттердің кейбірін толықтырсам,
Сәні-мәні арта түсер деп ойлағай.

Ол рас бағымыз жанды біздің,
Үлкен орда болуы мектебіміздің.
Тағы бір топ ұстаздардың мандай тері –
Бай болып қалыптасуы санамыздың.

Математика – ол білімнің падишасы,
Білмегеннің сай келмес логикасы.
Жахин Ғазез²² білдірді көп екенін,
Өмірдің дәлелдейтін теоремасы.

Ньютонды туыс қылып атамыздай,
Бар өнерін салушы еді Шалбай ағай²³.
Институттың материалына кіріп кетіп,
Отырушы ек үзіліске уақыт қалмай.

Менделеевтің аруағын разы қылып,
Зура тәтейді²⁴ тыңдайтынбыз ұйып-тынып.
Үйретті қышқыл+негіз тұз боларын,
Білмегендер бұл дүниеде мұз боларын.

Осындай тұлғалардан дәріс алған,
Студенттер әлемінде болдық тарлан.
Бәрі дағы солардың тәрбиесі,
Ортамыздан шыққан жоқ бір хулиган.

Ақылға сап айыра білдік ақ-қараны,
Жаманнан сұрыптадық жақсы араны.
Әділдікке, әділеттікке бейім болдық,
Құрмет тұтып, сыйлай білдік ата-ананы.

Ұстаздардың бір сырттаны – аты Құрмаш,
Кішіпейіл тұрушы еді болып құрдас.
Бұхардан сусындатып бері қарай,
Абайға әкеп тірейтін қылып сырлас.

Бұл жерде бір айтарым, достым саған,
Азда болса тотыққандай «абайнамаң».
«Бес нәрседен қашық бол», ұрпақтарым,
«Бес нәрсеге асық бол» - деген бабам.

Пір тұтқаным Әбілмәжін Ғазез²⁵ ағам,
Үлкен-кіші сыйлаушы еді, көрші-қолаң.
Он саусақтан өнер тамған, тірі болса.
Бәйгесіз-ақ болар еді жігіт-сұлтан

Көп жақсыға құштар едім бала күннен,
Құр алақан емес едім тәтті үннен.
Сол кісіден ұшқын тиіп домбырама,
Лаулады сазды әуендер көкірегімнен.

Ата-бабам екі жақтан бәрі мықты,
Меңгерген көрінеді көп аспапты.
Генетика заңы шығар қуат берген –
Қобызым да кете барды сайрап тіпті.

Сонымен он жылдықты тәмамдадық,
44 ұл-қыз маңдайымызға шырақ жанып.
Үбір-шүбір сары ауыз балапандай
Ұмтылдық, ұшамыз деп қанат қағып.

Біріміз аспан шарлап кете бардық,
Біріміз сазға түсіп батып қалдық.
Біріміз өмір заңы үйлену деп,
Қыз-жігіттер жетпейтіндей ұя салдық.

Әркімге тағдыр деген өз қолында,
Армандары орындалса, бақыт сонда.
Біреулерге байлық бақыт, мансап бақыт.
Бала баптау бақытынан олар зор ма?

Баланы оқытуды жек көрмеген,
Жазбап па еді бұл тақырыпқа Абай өлең.
Беталысы жаман емес, балаларым.
Қатерден тек аулақ болсын, тіл мен көзден.

«Адам бол» деп жол сілтеп санасына,
Ой жүгіртсін диалектика саласына.
Деп жүремін түсінсін: бардың жоқ боп,
Жоқтың бар боп кетерін арасында.

Мақсат емес жай ғана болу адам,
Адамбыз деп жүрген көп небір надан.
Артқы тұяқ алдыңғыны оза басқан,
Кей кезде үйренсек қой тұлпарлардан.

Бақыт сол - әкесінен бала озса,
Прогресс сол – ұрпақтардан ұрпақ озса.
Сонда ғана қоғамымыз алға басар -
Соны аңсаған Демокриттер, Спиноза.

Ал, достым, пәлсәфәмды сөге көрме,
Әңгімені апардым біраз жерге.
Сен сияқты менің дағы түйгенім бар.
Айтарым көп келгенде жас елуге.

Бірақ та елу деген алпыс емес,
Бұл елуде ешкімге ешкім ақыл бермес.
«Жігіт ағасы» деген ат қосылмаса,
Алыстаған жоқ әлі сол жиырма бес.

Даналықты айтамыз алпыс аса,
Сондықтан да тарт көшінді алға баса.
Пессимизм деген ауру содан сақтан,
«Білмеймін» деген бір жау жатқан таса.

Бұл ойларды айтатұғын мәнісі бар,
Ғұмырыңда борышың көп, міндет заңғар.
Баспен істегеніңді көтеретін
Мойын болса нығызырақ, сол жарасар.

Тағдыр жазып маңдай жарық көргесін,
Ыстық-суық, күн мен желге тигесін.
«Орманға кірген сайын отының көп»,
Кімнің болсын қалындатар шүйдесін.

Тілегім сол – бұл фәниден бұйырғанын
Жұғысты ғып бойыңа түгел алғын.
Сенде болса – менде бар деп түсінемін...
Жас дәуреннің бірге көрдік штрихтарын.

Тәтті өмірдің біздерге шегі бар ма,
Жүзінде шаттық тұрса балаларда.
Кейде бөліп жейтінбіз түйір құртты,
Кейде жетпей қалатын таудай қар да.

Ержеткен соң бытырадық тармақ-тармақ,
Әр түкпірден жүретінбіз сәлем жолдап.
Сен Сахалин, мен Уссури өлкесінде,
Ер міндетін атқардық, Отан қорғап.

Бірін-бірі қарғалар көзге түртпес,
Адамзат та бала кезде сол іспеттес.
Өсе келе екі ұрты май мен қан боп,
Басталады жауыздық, текетірес.

Бірақ біздің ниетіміз аулақ одан,
Октоэдр жігіт болсаң – мен қуанам.
Құдай қосқан жарыңмен қоса ағар,
Көргендерің қызық болсын үш ұлыңнан.

Жасеке, саған айтар тілегім көп,
Бқылас, көңіл аманат – онда шек жоқ.
Ақын болшы деген соң «ақын» болдым.
Ән сал десең, саламын Біржан сал боп.

Етікшілік қолдан келмес ерінгенге,
Ұялмаған басады «әудем жерге».
Үш-төрт шумақ өлең жазып кеуде қағып,
Ақынмын деп масаттану жоқ қой менде.

Сөз патшасы – өлең қымбат, жетпес пұлын,
Жақсы өлеңнен шымырлар жүйке, жұлын.
Оның бәрі болмаса, күйбең шаруа,
Сыр сандықтан айтайын бір тұжырым.

Бір ақындар нәзік сезім болар лирик,
Біреулері ақынсымақ, шәлкес, шизик.
Көбіне-көп мақтаншақтар нүкте іздейді,
Архимедтей жер аударар болып физик.

Ұқсағым келмейді мен біреуіне,
Жақсы емес «мешкей» аты осы күнде.
Жас кезімде туған жерге, ғашықтыққа,
Жоқ емес аз-мүз жазған өлеңім де.

Болсаң да, болмасаң да сөзге жомарт,
Жұмыр өлең ақын үшін негізгі шарт.
Білім, ғылым, ой-өрісің сай боп тұрса,
Поэзияның жолында болмас фальстарт.

Нағыз ақын үлкен тұлға, ол – бәйтерек,
Ақынға арман керек, қиял керек.
Жоқ пен барды ермек қып ұйқас терсе,
Болары хақ түсініксіз бір винегрет.

Назым бар, ақынсың деп айта көрме,
Ерте болар ниетің – шық деу төрге.
Қызмет бабы, уақыт аз, «ұқсап бағып»,
Көрерміз жетсек аман зейнеткерге.

Сол себептен алмаймын мен қолға қалам,
Шабыт дағы келе бермес, жайдақ-жалаң.
Дегенмен де қиял атын мініп алсам,
Тарылғандай болады бүкіл ғалам.

Бір қиялым – Гималайдың шың биігі,
Бір қиялым – Тынық мұхит тұңғиығы.
Бір қиялым шарлап кетсе Сахараны,
Бір қиялым аралайды Джунглиді.

Әлқисса, ауытқыдым әңгімеден,
Хатым құнды болсын деп әуреленем,
«Тойға тойың ұлассын» дей отырып,
Миссиямды тәмамдайын осыменен.

Болса дағы ұғымдар небір терең,
Көкейіңе жатар деп кәміл сенем.
Мұқағали, Абайларды бетке ұстап,
Елуіңе елу шумақ жаздым өлең.

4 ақпан 2000 жыл

Пір тұтып, ұқсап бағып Ұлы Абайды,
Әңгіме қып тізіп едім өткен жайды.
Газетте бұл жауапқа орын жоқ деп,
Андағылар меңзеді Тұманбайды.

Түсінбедім – үлкен көшке кіру үшін
Тышқаншылап, бір-екі шумақ жаса мүсін.
Әйтпесе көлемі үлкен шығармамен
«Дөкейлердің» басу қауіп небір күшін.

Ұқсатуға болмайды деп мылжынға
Ақиқаты сол болса, ол қалжың ба?
Жарандар- ау, ойлаңдаршы құрдастардың
Бұл жанрын жібермекші кім құрдымға.

ШАЛ АҚЫНҒА ЕСКЕРТКІШ
(аудан орталығында)

Ол заман, өткен заман, қилы заман,
Болған екен ел басында тентек ғалам.
Жер дауы, жесір дауы, қан төгісу –
Тақырыбы мағынасыз, өмір жалаң.

Сол уақытта бірлігі жоқ байғұс қазақ,
Күні түн боп, болмаған кімге мазақ?
Тағдырының жалғасы не болар ед
Бір байрақтан ұстамаса, «Абылайлап»!

Жоңғар бетін қайтаруға Абылайға
Ер Құлеке ол да болды құрылтайда
Қожаберген ерке өскен бауыры оның,
Сол бабамнан ұрпақ тарап, болдық пайда

Сондықтан да мен бүгін шаттанамын,
Аз да болса Тілекеден жұққан дарын
Бүгін сәті түскендей ескерткіштің,
Төрімізге келтіріп тұр аудан сәнін.

Уа, ақыным, айналдым мен аруағыңнан,
Сабырлы кейіпіңнен шалқақ тұрған.
Жай ғана ақын емес, су жорғасың,
Қай дәуірде болсаң дағы дара туған.

Он үшіннен жырласаң да өмір заңын,
Бізге жетті азғана жыр жолдарың.
Сен тамыздың сөздің майын, тілдің балын,
Талдай білдің тіршіліктің көп қырларын.

Сен жеткіздің бізге сөздің күдіретін,
Әрбір сөзін әр ұғымға әр беретін,
Қанжар сөзін біреулерді жарып өтсе,
Қикар сөзін жеңгелерді күлдіретін.

Поэзия әлеміне кірсек терен,
Жанға жайлы жырларың сондай ерен.
Қасиетің сол – әз Бұхардан бастау алып,
Жалғастырдың сол өнерді Абайменен.

Ұштастырдың ұшқыр ой мен шешендікті,
Өлеңдерің жұмыр келген, тыңғылықты.
Заманыңның данышпаны болғаныңды.
Қастерлеп Шоқан берген бағаң мықты.

Сен өмірдің сараладың пәлсафасын,
Тіршіліктің белестерін, адам жанын.
«Қараңғы қазақ көгіне күн» болатын.
Сол кезеңнің сенен көрдік ғұламасын

Сен жырладың адамгершілік тақырыбын,
Зорлыққа, зомбылыққа қарсы тұрдың.
Білім қуу, ілтипат пен қайырымдылық,
Әсемдік жайында әнгіме құрдың.

Ерекше сипаттадың әйел затын,
Бағын ашып қастерлейтін ердің атын.
Әшкерелеп қыз- келіншектің осал жерін,
Дөп жырладың күдіретін махаббаттың.

Сен жастарға өнеге қып сөз тастадың,
Ерлікке, жігерлікке бастап бәрін.

Күншілдікке атой сап баулай білдің,
Лауласын деп көкірегінде жастық жалын.

Өмірінді паш еттің адалменен,
Жақындатпай айқастың арамменен.
Болмасам да ұқсап бағып бір өзіңе,
Құрастырдым азын-аулақ мен де өлең.

Білетінбіз ауданымыздың мүшкіл халін,
Адам болмай тартып мінер аттың жалын.
Осы кезде Айдарбектей бауырымыз
Келді ортаға жандырам деп аудан бағын

Бұл күнде небір талай бастаманың
Куә болдық шешіліп-ақ тасталғанын.
Куә болдық осы әкімнің арқасында
Ескерткіштің асыл тастан қашалғанын.

Шүкіршілік ауданымыз өрге басты,
Бабамыздың аты-заты қатарласты.
Әлеумет пен экономика салалары
Бұлақ болып, дария құрап, көбік шашты .

Мен бүгін шабыттанып, шарықтаймын,
Шындықты шынғыртудан жалықпаймын.
Әкім- інім, өзіңізге жұрт тілегі –
Биігінен көріне бер Гималайдың .

Жақсылардың жақсылықпен нұры тассын,
Абыроймен атқарса ер шаруасын.
Сейпілұлы Айдарбекке мың бір алғыс,
Дегім келед - өрге тасың домаласын!

ШАЛ АҚЫНҒА ЕСКЕРТКІШ
(Қаратал ауылында)

**Ардақты ағайын-бауырлар,
құрметті халайық!**

Әр елдің өзінің Абайы, өзінің Мұқағалиы бар дегендей, біздің өзіміздің Шал ақынымыз бар деп мақтан тұтатын дәрежеге жетіп отырмыз. Бабамыз дүние-мал жиған жоқ, оның бар байлығы – адамгершілік, парасаттылық, әділдік, әсемдік т. б. тақырыптағы бізге жеткен азын-аулақ жырлары. Алтынның сынығы сияқты, кезінде цензура болмағанмен көмескіленіп, тіпті ұмыт бола бастаған еңбектері бүгін бізге жетіп жатқанына тәубешілік айтқан жөн болса керек. Осындай дәрежеге жеткізіп отырған алдыңғы буын аталарымызға: Ғалым Малдыбаев, Сейтен Сауытбеков, Ғаббас Елеусізов, Қошан Жантілеуов, сол сияқты Кәкімбек Салықов, Герольд Бельгер, Есләм Зікібаев, Мұхтар Мағауин, Қайролла Мұқанов, Ғалым Қадыралин, Социал Жұмабаев, Хамит Біржанов, кешегі өткен Уәп Латанов т. б. бүгінгідей жиынымыздың инициаторы болып тер төгіп жүрген Кәкен, Қаби, Қарамырза ағаларымызға, осы мүсінге өнерін салған құрбымыз Бақытжан Рамазановқа мың да мың алғысымызды білдіреміз.

«Жақсының жақсылығын айт – нұры тасысын»-демекші, Тілеуке Құлекеұлы туралы, оның шығармалары туралы көптеген ғұлама

ғалымдар, әдебиет майталмандары, басқа да ойшыл, көкірегі ашық азаматтар жан-жақты сараптамалар жасап, тиісті оң бағаларын беріп келеді. Оның бәрі кітап ішінде жазылған, оқысаңыздар білерсіздер, біз олардан артық айта алмаспыз, қайталау да дұрыстыққа жатпайды.

Өкініштісі сол, бозбала кезінен ақын атанған бабамыздың бүкіл өмірі өлеңмен өтсе, ол шамамен 55 жыл десек, бізге жеткені небары 1600 дей жол ғана, яғни 55 күндік еңбегі деген сөз. Хат тани білген адамның бұдан басқа шығармаларының белгісіз болып қалуы үлкен сұрақ. Дегенмен «барымен базар» қылып, айтып кеткен өсиеттерінен нәр алып, дұрыс тәрбие қалыптастырсақ, нұр үстіне нұр болмақ. Мына бір шумақ сол үшін туса керек.

Бағыңыз, қызмет етіп, халқыңызға,
Жасы үлкен ел ішінде қартыңызға.
Дүниеге бекер келіп, бекер кетпей,
Бір белгі қалдырыңыз артыңызға.

Бұл өлең көбіне – көп ер азаматтарға, әсіресе жігіттерге арналған сияқты. Өзінің күйбең өмірінен, күйкі тіршілігінен, әйелінің жанында ассистенттіктен аса алмай жүрген, ынтасыз, самарқау жандарға айтылған. Біреуге қол үшін беріп, бір мысқал жақсылық жасай алмаса, ол жігіттің жігіт болып жүруі бекер. Ал біреудің еңбегін қанап, маңдай терін аяққа басу, ол барып тұрған азғындық. Қоғамымыздың ілгері

басып дамуы, ұлтымыздың жұрт қатарлы туының желбіреп тұруы, бәрі-бәрі ер азаматтардың міндеті болмақ.

«Ұлым, саған айтам, қызым, сен тында»-дегендей, ақын бабамыздың жырлары көбіне-көп қыз –жеткіншектерге, әйел затына арналған. Ерекше пафостағы лирика болмағанмен, әйелдің ақылдылығын, еңбекқорлығын, бала тәрбиесіндегі рөлін, жалпы жанұядағы береке, бірліктің ұйытқысы екендігін паш етеді.

Мысалы:

Жақсы әйел дәулетіңе жөн келтірер,
Әйелің долы болса күнде өлтірер.
Жақсыдан жаман туған бала болса,
Атаға үйде жатқан көз келтірер.

Енді бірде:

Екінші әйел-қыналы бармақ дейтін:
Аз нәрсені көптей қылады,
Көп нәрсені көлдей қылады,
Киіміңе кір жұқпайды,
Асына қылшық тұрмайды,
Дүниесінің бәрі таза болады.
Ерінің бары, жоғын білгізбейді.

Бұл шумақтардың пәрменділігі, түсіне білген адамға осы күндері тіпті артып барады ма деймін. Өйткені қазіргі қыз-келіншектерді керенаулық басып бара жатқандай. Біздің тұрмыс-салтымызға сәйкес келмейтін ертелі-кеш

теледидардан беріліп жатқан шетелдік сериалдарды көруден басқаға уақыт таба алмайтындарды жиі-жиі көріп жүрміз. Осыдан 30 шақты жылдар бұрын әр үй бие байлап, қымыз иісін аңқып тұрушы еді, енді міне бір сиыр ұстауға да жарамай барамыз, бұл не деген сұмдық! Ертеңгі ана болады деп сенім артқан бойжеткендеріміздің арақ, темекі сасып жүргендері одан бетер сорақылық. «Қызға қырық жерден тыю» - деген қағидамыз қайда?

Осы күні ұл да жалғыз, қыз да жалғыз, сыпыра еркетотай. Демографиялық дамуымыз көлеңкедегі мәселе болып қалды, ұлтымыздың сан жағынан көбеюіне ат салысу керек шығар, екі адам қосылса, кемінде 3 бала өсіріп, тәрбиелеу қажет. Социологтардың айтуына карағанда біздің Қазақстанның байлығын игеріп, басқа елдермен тең тұру үшін 100-150 млн. халық керек екен.

Қадірлі қауым! Әңгіменің негізгі арнасынан аздап шығып кетсем ғафу етерсіздер, жай ғана бір көкейге келіп, толғағы пісіп, айтылмай жүрген түйсіктер ғой. Әрине, азғантай ғана уақыттың ішінде «ақындар атасы» атанған Шал ақынның бүкіл болмысын егжей-тегжейлі айтып шығу мүмкін емес. Мен өз пікірімді өткен жылғы желтоқсанның 17-сі күні аудан орталығында ескерткіштің ашылуы құрметіне шығарған «Арнау» атты өлең жолдарында айтып өткен болатынмын, оны «Парыз» газетінен оқыған да боларсыздар. Қоса айтарым сол

– бүгінгі мына жасап жатқан шаруамыз әшей-
ін бір ескерткіштің ашылуы ғана деп түсінбей,
санамыздың төрінен орын беріп, күрделі тал-
пыныс жасап, осы мүсіннің алдынан әрі-бері
өтіп жүргенде зор ілтипатпен тағзым етіп, әр-
кім іштей есеп беріп жүруі керек. Одан бетер,
бабамыздың лауазымын жоғарылатуға ат са-
лысу керек, ол үшін іздену керек, тағы басқа
еңбектері табыла қалса, жарыққа шығарып
паш ету қажет. Сөзімнің соңын мына азғантай
ғана жыр шумақтарымен аяқтамақпын:

О, баба, аңыз болып кете жаздап,
Қайтып келдің ортамызға отың маздап.
Қасқиған кейіпіннен айналайын,
Өзіңе деп жыр жазайын мен де аздап.

Ер Құлеке бетке ұстап батырлықты,
Көрсем деп ед баласынан бұл қылықты.
Бірақ белің бесіктен шықпай жатып,
Сен білдірдің бейімділік – ақындықты.

Ақындығың шарлап кетті шартарапқа,
Жыр арқауын тіредің ынтымаққа .
Өнер, білім, талпыныс, ізеттілік –
Деген назың ұран болды жас ұрпаққа .

Көп ақынның бірі емес, жорға атандың,
Үлгі болдың алдында талай жанның .
Сол заманда айтып кеткен ән мен жырың,
Этикасы сияқты бұл заманның.

Бізге аян суырып салма ақындығын,
Әр сөзің бір- бір батпан, ойға мығым.
Жақсылардың шарықтатып мәртебесін,
Жамандардың сілкілеумен қақтың жынын.

Бізге аян болды өнерің сазгерліктен,
Білеміз екі-үш әнді бізге жеткен.
Турашылдық мінезің тағы болды
Арамтамақ, күншілдерді іштен тепкен.

Өмір жолың, өңегең бізге мақтан,
Әттең жетпей қалды ғой талай дастан.
Аруағың шат болсын ескерткішке
Ат салысып орнатқан кәрі-жастан.

11 маусым 2008 жыл

ГҮЛСАРА ТӘТЕЙГЕ²⁶
60 ЖЫЛ

Армысыз, асылымыз, тәтей Сара,
Келіп қалдық Солтүстіктен сәлем ала.
«Той десе қу бас домалайды» – деген,
Бұл мәтелдің бүгінгі күн орны дара.

Құтты болсын айтамыз тойыңызға,
Сарқылмасын күш-қуат бойыңызда.
Бала-шаға аман-сау боп жүре берсін,
Тілектеспіз – орындалсын ойыңыз да.

Онай өмір сүрген жоқсыз – бізге мәлім,
Су кештіңіз, артта қалды небір жалын.
Еңбегіңіз еш болмады, ел сыйлады,
Кәрі-жасқа дарыттыңыз дүниетаным.

Үйде-түзде күні-түні тыным таппай,
Шаруашылық жүргіздіңіз кірпік қақпай.
Бейнетіңіз зейнет боп әр балаңыз,
Өз алдына шаңырақ құрды қолдап Құдай.

Енді міне келді уақыт дем алуға,
Қиналамыз 60 деген ең тағуға.
Дегенмен де немере-жиен ортасында
Мама қаздай мамырлап жөн табуға.

Ендігі кез көргеніңіз қызық болсын,
Аспаныңыз ашық та, тымық болсын.
Үлкенге ізет боларлық, кішіге – үлгі,
Бойыңызға парасат ақыл қонсын.

Басыңызға бақ қонсын, бақыт қонсын,
Өміріңіз баянды, ұзақ болсын.
Тойларыңыз көп болсын, тойға ұлассын,
Үйіңізге береке, ырыс толсын!

19 ақпан 1994 жыл

РОЗА ҚАЖЫ²⁷
ЖЕҢГЕМІЗГЕ - 61

О, жеңешем, құтты болсын мүшел – тойың,
Аулақ болсын сырқаттан тұла бойың.
Бейнет өмір бұдан былай зейнет болсын,
Аман болсын Жомартың²⁸ – Ақыл-ойың!

О, жеңешем, бес мүшелге жас тіредің,
Дегенмен таусылмасын жастық лебің.
Аластасын бастан кешкен қиын сәттер,
Аман болсын Болатың²⁹ – пәк жүрегің!

Мүшелден мүшел асып, жасай бергін,
Бірақ та сыр бермесін ажар-реңің.
Көргенің қуаныш пен қызық болсын,
Аман болсын Асқар, Аягөз³⁰ – қос бүйрегің!

Зергері болмасам да жыр құраудың,
Мен пендесі емеспін сөз сұраудың.
Сондықтан да жыр-шумақпен тілек айтам,
Аман болсын Үсен, Ғалия³¹ – өкпе-бауырың!

Аман болсын келін-кепшік, күйеу бала,
Аман болсын туыс-туған, «жең мен жаға»!
Жасай берсін құда-жегжат, немере-жиен,
Төге берсін нұрын саған Аллаһ-тағала!

«Ұлың ұда, қызың қияда» жеңешемсің,
Оң мен солың таразыдай тепе-теңсің.

Сол ортада мама қаздай мамырлайсың,
Деп тілейміз –мәңгі осылай бола берсін!

Біз білгелі бір өзінді қырық жыл бопты,
Талай ызғар, талай ыстық маңдай соқты.
Мойымадың – бәріңе де қарсы тұрдың,
Маздаттың шаңырақта жаққан отты.

Орекем «жүріп кетті» алыс жолға,
Қалды саған алты бала, кемпір-шал да.
Өз анаң, туған інің – бәрін дағы,
Мұратына жеткізем деп алдың қолға.

Жеткізген сияқтысың бәрін дағы,
Кем-кетіктің орны толды жанып бағы.
Ер адамның қолынан келмес ерлік қылдың,
Әйел заттың болып шықтың данышпаны.

Жайдары да биязы болдың әр кез,
Салмақты да, ақылды, болмай кербез.
Қабағыңды шытқаныңды көрген жоқпың,
Байқамадық әпербақан, сынық мінез.

Соның бәрін мен бүгін паш етемін,
Тойың тойға ұлассын! – тоқ етерім.
Ал халайық, ойна да күл, шырқа әнді...
Аруағы разы болсын Орекемнің.

26 қазан 1997 жыл

ӘКЕ-ШЕШЕМНІҢ АЛТЫН ТОЙЫ

Ассалаумағалейкум, туыс-туған,
Құда-жегжат, бала-шаға, көрші-қолаң.
Дәм жазып бүгін тойға жиналыпсыз,
Алтын тойдың иелері – Қойшан, Күлпән³²!

Әркімдерге баянды өмір қолдан келмес,
Біреулерге ғұмыр қысқа, тағдыр бермес.
Сондықтан да барша қауым паш етейік,
Атсалысып, қызықтап, боп тілектес.

Той десе қу бас домалайды деген,
Жағрапиямыз, әр ауылдан, мекемеден.
Көрінсін деп ойлаймыз, бар ниет сол –
Бүгінгі той тарих тойы деңгейінен.

Уа, халайық, хош келдіңіз, той бастайық,
Бос өткізу уақытты болмас лайық.
Мәзір толы ақ дастархан алдыңызда,
Ән айтып, би билейік, қызықтайық.

Ал енді атыңыздар шампандарды,
Толтырыңыздар рюмка, фужер, бокалдарды.
Алғашқы тост осы кештің айыпкері –
Тындалық 50 жылдық ғашықтарды.

Өмір – тау: өркеш-өркеш шың-күздары,
Жарқыраған күн нұрына көк мұздары.

Қос өркештің бірі Қойшан, бірі – Күлпән,
Айналасы сегіз төбе – ұл-қыздары.

Өмір – дала: белес-белес адырлары,
Жан-жағынан бұлдырайтын сағымдары.
Қос адырдың бірі Қойшан, бірі – Күлпән,
Жарты ғасыр түйіскелі тағдырлары.

Өмір – орман: емен, шырша, терек, қайың,
Сусындайсың саф ауамен кезген сайын.
Қос бәйтерек: бірі – Қойшан, бірі – Күлпән,
Тал-шыбықтар баяндайды ұрпақ жайын.

Өмір-өзен: бастау алар бұлақтардан,
Бір жағасы жазық келер, бірі жардан.
Қос үйенкі: бірі – Қойшан, бірі – Күлпән,
Бала-шаға аумайды ғой көк талдардан.

Өмір – көл: тіршілікке арқау болған,
Құс базары сайран салып, әнге толған.
Ортасында қос аққу – Қойшан, Күлпән,
Батыр жігіт, ару қыздай арман қуған.

15 ақпан 1999 жыл

**ОБЛЫСТА «НАУРЫЗ»
МЕРЕКЕСІНДЕ АУДАНДЫ
ТАНЫСТЫРУ**

Ауылына Шал ақынның хош келдіңіз,
Сіздерді қарсы алуға көңіл теңіз.
Ұлыстың ұлы күні құтты болсын,
Үміт зор – Қыдыр келді деп білеміз.

Жері бай, елі де бай ауданымыз,
Жігіттер бұл ауданда бәрі нығыз.
Киелі даламыздан, орман, көлден,
Ерлер көп, бетке ұстайтын жұлдызымыз.

Ыбыраев, Гончардайын³³ қос батырдан,
Сұм фашист, соққы алып жан шақырған.
Брагин, Шайкиндерің³⁴ Еңбек ері
Тер төгіп, еңбегімен даңқ асырған.

Ғылымның Евней-ағай³⁵ алған төрін,
Мұқаш пен Аманжолдар доктор-серің.
Ұлымыз Викторенко³⁶ талай мәрте
Ғарышқа барып қайтты, неткен керім!

Сағдиев, Әуелбеков, Болатбаев³⁷,
Солармен өрледік қой қоғам байып.
Жазушы, ақындар да үлес қосып,
Өсті ғой мәртебеміз таңғажайып.

Шал ақын бүкіл қазақ мақтанышы,
Өнеге Кәкімбектің басқан ізі³⁸.
Нұртазин, Малдыбаев, Иманбаев,
Жарасбай, Ермек, Герольд – жан тынысы.

Аз сөзбен көп мағына бердім сізге,
Халайық, аздап көңіл бөлсең бізге.
Наурыз – той жылда келе берсін дағы,
Отбасы аман болсын бәріңізде!

22 наурыз 2000 жыл

ҚАЙРАНАСТЫҢ³⁹ ЖЫЛДЫҚ БАТАСЫНА

Қырық жылдай қатар самғап өскен достым,
Өтіп кеттің бұл фәниден, енді жоқсың...
Ерте сөнді жұлдызың – сол батады,
Көкіректе шер болғалы бір жыл бопсың.

Әлі есімде «алтыншыға» келген кезің,
Жирен бала қыз мінезді, іңкәр сезім.
А мен Б-ның сыныптарын алға тартып,
Қағушы едік фундаментал⁴⁰ делебесін.

Сол қалыппен бірге оқыдық институтта,
Болса да көңіліміз әр мамандықта.
Қызметте де араласып ел намысын
Арқаладық болып «кірпіш», болып «тұтқа».

Талай мәжіліс, талай тойда қатарласып,
Жұбымызбен жүруші едік қалжыңдасып.
Қабак шытып көрмеп едік біріміз де,
Сол күндер кетті міне архив асып...

Сенбеймін – көзден ғайып болғаныңа,
Сенбеймін – нар бәйтерек солғанына.
Қайтейін, дәл сол кезде жарамадым,
Ажалдан алып қалар қорғаныңа.

Маңдай жазған ғұмырың сол-ақ шығар,
О дүние де жақсыларға болған құмар.

Ортамыздың сәні болып жүруші едің,
Барған жерің жұмақтың да төрі болар.

Кете бардың мұратыңа жете алмай,
Армандарың көп еді биік, шалғай.
Тек енді бала-шағаң аман болсын,
Жаның жәннат, топырағың торқа болғай.

Азалы асыңа да уақыт келді,
Жиғалдық тарқатуға қайғы-шерді.
«Адам басы алланың добы» деген
Тағдырдың бұйрығына көндік енді.

Қош, асыл дос, кесек тұлға – Қайранасым,
Білгейсің – сөнің салған қайғың басым.
Әрқашанда жақсы қылық, істеріңді
Айтып жүрер мен сияқты бір жолдасың.

Қаңтар 2001 жыл

ЕРКІН АСҚАРҰЛЫНА⁴¹

Уа, Ереке, құтты болсын 60 жасың,
Бұл жаста ақыл толы болар басың.
Бұрын дағы үлкен-кіші жөн сұраушы ед,
Қыдыр қолдап домаласын өрге тасың!

Күні кеше көз алдымда жігіт жасың,
Енді міне ағарыпты самай шашың.
Өткердің ауыл-өмір академиясын,
Тасыта бер ақыл-кеңес дариясын...

Бір дуаннан бетке ұстар азаматсың,
Сол қасиетпен әрқашан таңың атсын.
Ел сыйлысы, мақтанышы – бәрі өзіңсің,
Сол сенімдер жаныңды жарқыратсын.

Бізге аян сенің өткен өмір жолың,
«Сегіз қырлы, бір сырлы» адам болдың.
Жас құрылған мемлекетке депутат боп,
Үкіметтің бағдарладың оң мен солын.

Жалпы сен туған жансың халық үшін,
Көпшілікке арналған қайрат-күшің.
Істеген қызметерің соған айғақ,
Талайларға беріп жүрдің қолдың ұшың.

Өмір заңы – абырой, атақ жай келмейді,
Жасаған жақсылығың және өлмейді.
Жомарттық, қайырымдылық, парасаттық,
Небір жақсы өнерің жан тербейді.

Сенің көркің бүгіндер бала-шағаң,
Қуаныш пен қызықты төксе сағаң.
Бақытты да баянды өмір сүргін,
Ең бастысы – қосағыңмен қоса ағаң.

Тойың тойға ұлассын, жылда тойла,
Ұзақ жаса тұрғанда қуат бойда.
«Не тілесең – сол болсын» - деп тілейміз,
Таупық берсін, арманыңа жетпей қойма.

Сен бүгін ел еркесі Ерекесің,
Отбасының арттыра бер берекесің!
Бизнесте табысты боп, көре бергің,
Алланың маңдай жазған мерекесің!

01. 04. 2007 ж.

ЖОМАРТ БАУЫРЫМНЫҢ⁴² 50 ЖЫЛДЫҒЫНА

«Елу жылда ел жаңа» деген халқым,
Бұл бір белес сараласақ сөздің парқын.
Өмір дамып келе жатыр заңымен,
Бүгіндер еліміз тоқ, заман жарқын.

Есімізде «халық жауы» ақталған жыл,
Торсық шеке дүниеге келді бір ұл.
Маңдайынан иіскегенде «шөберем» деп,
Қабдолла бабасы да жанды бал-бұл

Мінекей сол ұлымыз Жомарт едін,
Жайбарақат, жақсы еді бала кезін.
Көнеттен Орал ағам марқұм болып,
Он жасында қажет болды есейгенін.

Алла – жар, шешен болды сүйенерің,
Іні – қарындас, бәрі артты саған сенім.
Нар түйенің жүгін сен арқаладың
Көтере алмас анау-мынау жігіттерің.

Өрге тарттың қиындықты мойындамай,
Алматыға бет алдың жері шалғай.
Сол заманға көш бастаушы өзің болдың,
Сондағы алған біліміңнің дәмі балдай.

Ғылымның да шыңына өрмеледің,
Көрдің қызық ата-баба көрмегенін.

Пана тұтып кәрі-жасың ісі түссе,
Әзірге жоқ қол ұшын бермегенің.

Әр жерде қызметтің төрін таптың,
Абырой мен атақтың отын жақтың.
Өңірімізде атқа мінердің бірі болып,
Он бес жыл теңге жолын жарқыраттың.

Ағайын – жұрт бәрі разы, әулетіміз.
Атыңа затың да сай, туған егіз
Мерейтойың ұласа берсін әрі,
Саған деген тілектер көп те семіз.

Ең бастысы баянды ғұмыр болсын,
Қажырақым атаңнан жасың озсын!
Қос перзентің келтіп қызықтарға,
Құда-жегжат көбейіп орта толсын.

Бәтима да Гауһартастай жарың болсын,
«Бай-бәйбіше» боп қатар жүру сәнің болсын!
Шаңырағында ырыс тасып, байлық асып,
Өрқашанда арайлы таңың болсын!

15. 11. 2008 жс.

ХАМИТ ДОСЫМНЫҢ⁴³ 60 ЖЫЛДЫҒЫНА

Күмістей жалтылдаған аппақ шашын,
Куәсі боп тұрғандай 60 жастың.
Құтты болсын асқаралы мерейтойың,
Аллатағала оң қабақпен жарылқасын!

Туыс –туған, құда-жегжат, дос-жарандар,
Құшақ толы тілегі бар келген жандар.
Менің дағы үзеңгілес адал досқа
Тарту етсем өлеңімді, көңілім заңғар.

Ұқсамайды өмір жолың жай сарынға,
Қарсы тұра білдің сен хас жалынға.
Сырлас-сыйлас болып жүрсің жақсылармен,
Жамандарға балта шаптың түп-тамырға.

Оңай емес бұл заманда қиын-қыстау,
Ер жігітке адамгершілік туын ұстау.
Ащы-тұщы, ақ пен қара кезіккенде.
Жоқ қой деймін басқан жерің жаңылыстау.

Салмақтылық, сабырлылық – ақылменен,
Биязылық, інкәр сезім – ақынменен.
Абырой-бедел жүрген орта – жақынменен,
Малсақ болып, ат құмарту – тақымменен.

Осы аталған қасиеттер бір басында,
Күні-түні қолдау беріп жүр қасында.

Алпысында алған баған тоқсан асып,
Үлгі болғын құрдасыңа, сырласыңа.

Болар бала тәрбиелі ұядан ұшар,
Мектептен ғибратланып білім құшар.
Институтта мамандыққа алған дәріс
Жақсы адамнан демеу алса іске ұқсар.

Соның бәрі бір басыңа бұйырыпты,
Сол үш бұлақ бір арнаға құйылыпты.
Қарындасымыз Бақыт та кездесіп қап,
Қайғы-қасірет ғашықтықтың тыйылыпты.

Содан бері өтіп жатыр, талай жылдар,
Артта қалды талай аптап, талай ызғар.
Қызметте де төр жақтан орын тептің,
Қуанышқа кеңелтуде ұл мен қыздар.

Хама, денің сау болып, ғұмыр берсін,
Армандарың орындалып, шаттық келсін!
«Қара сақал» дәрежең баянды боп,
Немере, шөбере, артыңнан жиендер ерсін.

10. 01. 2009 ж.

ӨМІРЗАҚТЫҢ⁴⁴ 60 ЖЫЛДЫҒЫНА

Өмеке Сейітқазыұлы Молдахметіп
60 деген асқар шыңға келдің жетіп.
Кеше ғана інгәлаған сәби едің,
Бірде тұрып, бірде құлап, қалт-құлт етіп.

Уақыт жүйрік жете алмайсың тұлпарменен,
Балдәуренді өзіңменен бір өткізген ем.
Әлі есімде мәткедоп пен боктаяқты,
Күніміз болмаушы еді қалт жіберген.

Уақыт жетпей қалатын тамаққа да,
Дойбы, шахмат, арасында атып сақа.
Городки де ойнаушы едік ертелі-кеш,
Саршұнақ ұстап жүруші едік, теріп бақа.

Бозбалалық кез келді жігітсымақ,
Қыздарға көз тастаушы ек ұрлаңқырап.
Одан әрі есейіп үй болам деп,
Әрқилы жолға түстік тұрмыс құрмақ.

Үй салып, ағаш егіп, бала өсіру –
Мақсат болды қызық көріп өмір сүру.
Қоғамға да қызмет жасап абыроймен,
Тең-құрбының қасында қатар тұру.

Мінекей, соның бәрі бір бойында,
Паш етіп айту керек бұл тойында.

Немере-жиен балапандай үпір-шүпір
Көбейіп кіре берсін іш-қойынға.

Ғұмырың экваторға жаңа жетті,
Күн зенитте – өміріңе талтүс кепті.
Жаздың жалпақ ең ұзақ күндеріндей
Ымыртың таңсәріге жетсе жетті.

Үмітеткен құрбым да аман болсын,
Әрқашанда ақыл қосар данаң болсын.
Немерелер «соғысқа» шақыра қалса,
Бес қаруың сайма-сай, шамаң болсын.

Бесінші мүшеліңе аяқ бастың,
Бұл жылың аман өтіп әрі асын.
Құдайдың бергеніне тәубе айтып,
Ақылшысы бола бер кәрі-жастың.

Тілеген бар тілегің қабыл болсын,
Достармен, туыстармен ортаң толсын.
Жағың түспей жамандық көрмегейсің,
Тойың тойға ұласып, бақыт қонсын!

09. 04. 2009 ж.

МАРАТТЫҢ⁴⁵ 60 ЖЫЛДЫҒЫНА

Құлын-тайдай бірге өткізген бала кезді,
Достарым көп жаны жарқын, қыз мінезді.
Солардың арасынан Марат досым,
Атқарып отыр бүгін той-съезді.

Бірге аттадық мектептің баспалдағын,
Білімнің тоя жедік май-қаймағын.
Сол дәрістің арқасы шығар деймін –
Бір кісідей ұғыныппыз өмір заңын.

Отырушы ек ұстай алмай қаламсапты,
Сәден⁴⁶ марқұм төрт жылдай жөнге сапты.
Әйтеуір бір арнаға түскеннен соң,
Мақсат кұрдық адам болу парасатты.

Одан әрі әр мұғалім болды қожа,
Пәндер кетті бірі қалып, бірі оза.
Көкпардың серкесіндей дал-дұл болдық,
Қикуласа жан-жақтан қызып дода.

Ғазез, Шалбай, Зура қойса «семіз бесті»,
Гуманитарлар «бұлар сөзге сараң» десті.
Уфит-суфит он жылымыз он күндей боп,
Өткіздік мектеппенен соңғы кешті.

Өмірдің бір белесін артқа тастап,
Жан-жағымыздан мамандық іздей бастап,

Аттандық аттестатты бетке ұстап –
Қандай ғылым қарсы алып, есік ашпақ?

Бұл істе де жолымыз оңға басып,
Диплом алып, елге келдік қатарласып.
Қызмет жасап жүргенде үйлендік те,
Келіп қалды бала сүю қабаттасып.

Сөйтіп жүріп, мінекей, ата боппыз,
Өрісіміз кеңейген, бүгін көппіз.
Ауырмайтын жеріміз жоқ, мотор жаман,
Бет жүзіміз айбақ-сайбақ петикантроппыз.

Әйткенмен де тәубешілік, артта алпыс,
Оны қазақ айтады – әлі талтүс.
Бойынды күтіп ұстап, сақтана жүр –
Сол уақытта мен қосайын тағы алпыс.

Қадірлі, Мәке – досым, құтты болсын.
Асқаралы алпысың, орта толсын.
Дүниеде не тілесен – соны берсін,
Бармақтай ғып бақ беріп, ырыс қонсын!

15. 08. 2010 ж.

БІРЛЕСТІҢ⁴⁷ 60 ЖЫЛДЫҒЫНА

Армысың, асыл досым, Бірлестігім,
Қуанышыңа ортақтасып келіп тұрмын.
Асқаралы 60 жасың құтты болып,
Ұзақ ғұмыр, баянды өмір сүргін!

Басталған әкелерден достық дарып,
Біз де жүрміз сол достықты бөліп-жарып.
Өзіңе деген көңіл ұшаң-теңіз,
Жеттім міне жыр-шумақтан сыйлық алып.

Білетінмін мен сені бала жастан,
Қылықтарың тізе берсе, ол бір дастан.
Атаң емес, адамның баласы боп,
Сол мақсатпен дүниеге есік ашқан.

Жігіт болдың нұр жауып талабыңа,
Мәлім болдың аудан, облыс алабына.
Институтта оқып жүріп өнеріңмен
Тәнті еттің қазақты одақ ғаламына.

Сен паш еттің Абайдың «Қаламқасын»,
«Япурайдай» Мағжанның лирикасын.
Ақан, Біржан, Ыбырайдың әнін салсаң,
Тыңдармандар отырушы ед шұлғып басын.

Сен жаңғырттың Мақтымқұлы термелерін,
Кәкімбек пен Дәнештің жыр өрнегін.

Дүйім қауым сүйсініп ұюшы еді,
Шырақатқанда Ахметжанның «Нарөлгенін».

Күйлер де күмбірледі домбыраннан,
Кұрбың да көп бұл өнерде дәріс алған.
Бұрынғының сал-серісі болмасаң да,
Спорттан да емес едің құр-алақан.

Қызметтің де әр жерде төрін алдың,
Ескермедің қажеттігін дүние-малдың.
Бүгін бірақ уақыт өзі жол көрсетіп,
Әр балаға отау тігіп, ұя салдың.

Енді міне, қара сақал ата болдың,
Бала-шаға, дос-жаранмен ортаң толсын.
«Алпыс әлі тал түс» деген бір ұғым бар,
Сондықтан да болмасын көңілің солғын.

Тілегім сол – мықты болсын денсаулығың,
Қатар жүрсін Ұлжандайын ақ жаулығың.
Бұдан да абыройың арта берсін,
Тойың тойға ұлассын, жылға жылың!

15. 12. 2010 ж.

ТАЛҒАТ МАРҚҰМНЫҢ⁴⁸ ЖЫЛЫНА

Деген бар – жұмақ жақсы о дүниеде,
Бірақ бір күн артық-ау бұ дүниеде.
Бес мүшелге жетер-жетпес кете бардың,
Қайғы қалды көтерер тек нар түйеге.

Жыл өтті бақилыққа бет бұрғалы,
Қандай ажал саған ерте қол бұлғады?!
Сағынышпен еске алады дос-жарандар,
Басылмапты туыстардың қайғы-зары...

Бірге аттап ек мектептің баспалдағын,
Ілгері өрлеп, араладық білім бағын.
Сен ұстасаң бетке алып сөз сабағын,
Мен ұстанған болатынмын ой сабағын.

Сен болдың белді мүше учкомда,
Мен де болдым белсенді комскомда.
Мен мектепті қорғасам коньки мініп,
Сен де намыс қорғадың баскетболда.

Әртіс болдық мектептің сахнасында,
Одан бетер теледидар арнасында.
Бізден басқа тағы да үш-төрт жігіт,
Күмбірлеттік қазақтың домбырасын да.

Әлі есте тоғыз-онның балалары
Мектептің делеянасын аралады.

Екеуміздің қимылымызды мұғалімдер,
Бес-алты пар жігіттерге бағалады.

Совхозда ШК⁴⁹ айдаушы ек қажымастан,
Одан кейін топталыщик боп силос басқан.
Саған қарап мен дағы шалғы тартқам,
Сен жұмысқа обжар едің әуелбастан.

Егіз қозы боп жүруші ек бұл жалғанда,
Бір-екі рет құтылғанбыз ажалдан да.
Екі үйден қою шайға тойып алып,
Сырласумен тараушы едік таң атқанда.

Нархозға түспек оймен келіп едің,
Ол жақта бірақ бір күн түнемедің.
Екі ай бойы тар төсекте бірге жаттық,
Мен не жесем, сен соны бірге жедің.

Қанша тентек болсаң да сөзге тоқтап,
Қашан болсын қарсы алушы ең қалбалақтап.
Не шара бар? Топырағың торқа болсын!
Басыңа барып жүрміз сені жоқтап.

3 қараша 2011 жыл

НҰРТАЗИН ҚАЙРАТТЫҢ⁵⁰ 63 ЖЫЛДЫҒЫНА

Бала кезден білуші ем,
Лидер болып жүруші ең.
Ойыннан бір шаршамай
Бейнетсіз өмір сүруші ең.
Әр нәрсеге мәз болып,
Рахаттанып күлуші ең.
Көрген-білген сәттерден
Әңгіме-дүкен құрушы ең.
Ата-анаға, туысқа
Еркелікті қылушы ең.
Бірақ та адам болам деп
Жақсыға жақын тұрушы ең...

Содан бері, дос-құрбым,
60 жылың артында.
Өзгермепсің ешқандай,
Қылығың сол қалпында.
Бойым өспей қалды деп,
Ұялшақтап тартынба.
Ой-өрісің кеңейген,
Адамгершілік затында.
Енді ғана қазақ боп,
Бұрылдың ата салтына.
Осы беттен айнымай,
Жарқылда, Қайрат, жарқылда!

Келдің міне 63
Пайғамбардың жасына.

Жігіттік алыстады деп,
Жыламсырап жасыма.
Денсаулық болса әлі де
Ұқсарсың сайдың тасына.
Қызықтап әлі шығарсың
Талай таудың басына.
Жан-жарыңа еркелеп,
Мойнына берме асыла.
Балалардан ұят болар,
Жай ғана отыр қасында.

Зымырап жатқан бұл уақыт
Өзінікін алады.
Сипай берсең басынды,
Шашың түсіп қалады.
Сұлуларға қарасаң,
Көздің майы жанады.
Бірақ лезде артынан
Парлап жасың ағады.
Жеңіл шықсаң далаға
Суық тиіп қалады.
Жылдан-жылға иммуна
Шамаланып барады.

Сондықтан да айтарым –
Күте білгін өзінді.
Сабырлы бол, салмақты,
Арттыра көр төзімді.
Балаларға арнағын
Ұлағатты сөзіңді.
Әр нәрсеге сұқтанба

Жаудыратып көзінді.
Жаздай жайнап жүре бер,
Жақындатпа күзінді.
Сергек ұста бойынды
Жарқыратып жүзінді.

Көп сөз – бос сөз, тілегім
Қуат берсін бойыңа.
Достық шарж, арнау сөз
Шоғырланды ойыма.
Дос-жарандар жиылып,
Келе берсін тойыңа.
Арамзалар алыстап,
Кетсін мәңгі жойыла.
Қайталанып 25
Орала берсін ойыңа.
Қосағыңмен қоса ағар,
63-ке мойыма!

3. 12. 2012 ж.

М. АХМЕТБЕКОВ АТЫНДАҒЫ МЕКТЕПТИҢ 80 ЖЫЛДЫҒЫНА

Білімнің кәусәрінен сусындатқан,
Көкіректің жалындатып отын жаққан.
Армысың, қарт мектебім 80 асқан,
Өзіңізді жүреміз біз етіп мақтан.

Жиырма бес жылдығыңда есік аштым,
Томағасы киілді он бір бастын.
Он жыл дәріс алған соң тәуекел деп,
Отыз бесінші түлек болып қанат қақтым.

Ерке болып өсіп едік жайбарақат,
Ойлаппыз ба оқушылар сапқа тұрад.
Білгеніміз – Шияп ағай директор да,
Сәден ағай төрт жыл бойы бізді оқытад.

Араладық білімнің ну орманын,
Сонда білдік маңдайға бақ қонғанын.
Облыс түгіл республика көлемінде
Биік екен қасиеті бұл орданын.

Мерейі үстем болды ұстаздардын,
Өнегесі бола білді ұят пен ардың.
Тек қана сабақ беріп шектелмей-ақ,
Өмірдің үйретті ғой қыр-сырларын.

Содан болар талай дарын шәкірт шықты,
Бетке ұстап парасат пен адамдықты.

Академик, жазушы-ақын, генералдар,
Қоғамдық қайраткерлер кілең мықты.

Ұстаз-шәкірт тандемы болып дәстүр,
Дами берсе әрі қарай ол бір бақ-нұр.
Халық үшін, ел үшін еңбектенер
Артымызда лек-легімен талай жас түр.

Сол міндеттер мектепке жүктеледі,
Сонда ғана ұстаз қауым мәртебелі.
Сондықтан да навигация сәтті болып,
Жүзе берсін әрбір пәннің кемелері.

Демекпіз біз құтты болсын мерейтойың,
Бұдан биік арта берсін абыройың!
Ұстаздардың маңдай тері зая кетпей,
Шәкірттердің шындай берсін ұшқыр ойын.
Әрқашанда шаттықпен, қуанышпен
Ұласа берсін әрі тойға тойың!

21 қараша 2012 жыл

A decorative border consisting of a repeating pattern of stylized, symmetrical floral or scrollwork motifs, forming a rectangular frame around the central text.

ӘНДЕР

ТУҒАН ӨЛКЕ

Әндете

Ту - ған - өл - ке ыс - тық - сың қы - зық - ты сың

қөқ - іл - ге күй жар - қын жаз

6

Ал - т(ы)ай - қы - сың Та - лай өл та - лай жер ді

шар - ла - сам да өл --- ке жоқ

11

се - нен ар - тық бір мен ү - шін

Қайырмасы

Көк о рай бай тақ же рім кө рік ті ту

16

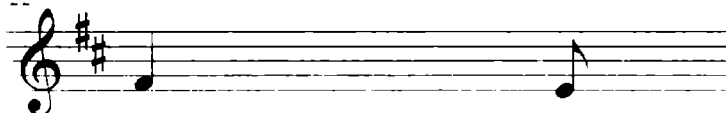

ған е лім бау ра йың да ас ты ғың

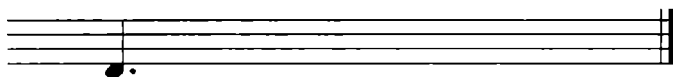
бе ре кең ғой ол се нің бе ре кең ғой

22

ол

се

нің

Туған өлке ыстықсың, қызықтысың,
 Көңілге күй жарқын жаз, алты ай қысың.
 Талай ел, талай жерді шарласам да,
 Өлке жоқ сен артық бір мен үшін.

Қайырмасы:

Көкорай байтақ жерім,
 Көрікті туған елім.
 Баурайыңда астығың
 Берекең ғой ол сенің.

Сән берген табиғатқа сансыз қайың,
Жайқалған көк кілемдей ну тоғайың.
Шалғайдан сағынышпен келгенімде
Көркіңе көзім тоймас көрген сайың.

Қайырмасы:

Орман, тоғай, кең далам,
Көк кілемдей жайқалған.
Сен артық табиғат
Бар деп тіпті айта алман.

Дария боп Есілім де жатыр ағып,
Ағады әсем күлкі, әнге салып.
Күн шыжып, нұр сәулесін төккен кезде,
Шомылып жатушы едік рахаттанып.

Қайырмасы:

Күміс сулы, Есілім,
Ұмытылмас есімің.
Толқыныңда жасымнан
Тербетілген бесігім.
Көркейе бер, Есілім!

ӘКЕМЕ

Орташа, гебіренте

Ас-қар тау-ым жан ә-кем
кең да-ри-ям бе-ре-кем
құт-ты бол-сын е-лу жыл
Ұ-лы жең-іс ме-ре-кең Ұ-лы жең-іс
ме-ре-кең

Асқар тауым – жан әкем,
Кең дариям, берекем.
Құтты болсын елу жыл
Ұлы Жеңіс мерекең!

Жер қайысып жау жетті,
Ел қорғауға ер кетті.
Сен де қарсы аттандың,
Тойтаруға жәндетті.

Сұм фашистпен алыстың,
Ажал-оқпен қағыстың.
Жауды жеңіп, дәм жазып,
Туған елмен табыстың.

Көркейтуге тұрмысты,
Бүкіл халық кірісті.
Абыроймен атқардың.
Көппен бірге бұл істі.

Бейнеті көп тағдырдың,
Бәрін артқа қалдырғын.
Көргенін енді рахат боп,
Бақыт отын жандырғын.

Өссін жетсін балалар,
Сая болғын паналар.
Жан серігің аман боп,
Қосағыңмен қоса ағар!

Әзірге қолдан келгені,
Жыр-шумақтар өрнегі.
Ұмытпайды борышың,
Қашықта жүрген тентегін

8 мамыр 1995 жыл

АНАМА

Ойлы, сезіммен

е-ре-сек те ба-ла-да
бас и-е-ді а-на-ға
а-на де-се кү-ді-рет күш
күй-ы-ла-ды са-на-ға ол өйт-ке-ні
ұ-лы а-дам жа-рык күн-ді
сый-ла-ған мей-ір-лен-іп қа-ра-са
жай-нап ке-тер бар ға-лам

Ересек те, бала да,
Бас иеді анаға.
Ана десе күдірет күш,
Құйылады санаға.

Қайырмасы:

Ол өйткені Ұлы адам –
Жарық күнді сыйлаған.
Мейірленіп қараса,
Жайнап кетер бар ғалам.

Анаға деп ән толқиды,
Анаға деп күй шалқиды.
Ақын – жыршы, суреткер.
Арнау жазар қилы-қилы.

Батыр, балуан, ғалым да,
Ғарышкерің, ханың да.
Қошеметін аямас,
Ана деген қауымға.

Сана берген ойыма,
Дарын берген бойыма.
Мен анамды ардақтап,
Жыр шашамын тойына.

27 маусым 2010 жыл

ТУҒАН КҮН

Вальс екпінімен

Сал - та - нат - ты то - йы - ңа кел - дік бү - гін

Құт - ты бол - сым құр - бы - жан

Ту - ған кү - нің ті - лей - міз ба - қыт - ты да

ба - ян ды - ө - мір мәң - гі шыр - қар

ба - ғың - да бүл - бүл ү - нін Көр - кем

бей - не сө - зі наз бар - қыт

38

мі - нез жар - қын жаз а - яу - лы құр - бы

раз - кен - ді Ән - ге қо - сып

47

шыр - қа - сақ тол - қын - дай - ды ә - сем

саз тол - қын - дай - ды ә - сем саз

Салтанатты тойыңа келдік бүгін,
Құтты болсын, құрбыжан, туған күнің!
Тілейміз бақытты да баянды өмір,
Мәңгі шырқар бағыңда бұлбұл үнін.

Қайырмасы:

Көркем бейне, сөзі наз,
Барқыт мінез – жарқын жаз.
Аяулы құрбы Рәзкенді
Әнге қосып шырқасақ,
Толқындайды әсем саз.

Әрқашан жеңілдікпен жолың болсын,
Жаны жақсы адамдармен ортаң толсын.
Жамандар теріс пиғыл аулақ жүріп,
Тамыры жапырақпен бірге солсын.

Әрқашан да жұлдызың жарқырасын,
«Бағың жансын, өрге тасың домаласын».
Ақылды, парасатты, абзал жан бол,
Денің сау боп, берсін саған Жамбыл жасын.

ЖҮРЕК НАЗЫ

Орташа

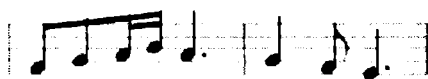
Ұқ- па- дың мен- де қан- дай

жү-рек ба-рын соны ой-лап әс-те тын-бай

қай-ғы-ра-мын қа-шан-ғы кү-нім түн боп

өт-пек ме-нің ой-ла-шы

со-ны бір сәт ға-шық жа-рым А _____

ой-ла-шы со-ны бір сәт

ға-шық жа-рым

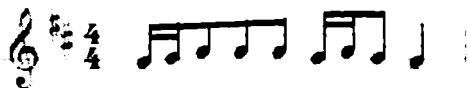
Ұқпадың менде қандай жүрек барын,
Соны ойлап әсте тынбай қайғырамын.
Қашанғы күнім түн боп өтпек менің,
Ойлашы, соны бір сәт, ғашық-жарым.

Сен емес пе ең аңсаған асыл арман,
Сен емес пе ең көңілімді етер дархан?
Дүниенің бар қызығы бір өзінде,
Сенсің ғой байлығым – асыл маржан!

Сей күлсең, күн күлді деп түсінемін,
Болсашы мәңгі солай ақ тілегім.
Көргенде нұр жүзіңді бойды билеп,
Жүректе шымырлайды асқақ сезім.

АЯУЛЫМ

Тезірек

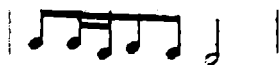
Кө-ні-лім күс боп жүр-ген-де

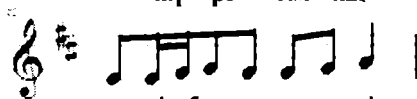
ұ-шып қо-ның шай-қал-ды ғой се-зім-ім

да-уыл со-ғып жа-на-рын-мен жалт е-тіп

жү-ре-гім-нің

ер-кін би-леп ә-кет-тің

ар-ман бо-лып а-яу-лым А-яу-лым деп ән сал-дым

жыр-ға қо-сып жар сал-дым

бар ті-ле-гім ө-зін-сің бір ө-зін-ді аң-са-дым

а-яу-лым

Көңілім құс боп жүргенде ұшып-қонып,
Шайқалды ғой сезімім дауыл соғып.
Жанарыңмен жалт етіп жүрегімнің
Еркін билеп әкеттің, арман болып, Аяулым!

Қайырмасы:

Аяулым деп ән салдым,
Жырға қосып жар салдым.
Бар тілегім – өзінсің,
Бір өзінді аңсадым, Аяулым!

Көзін аштың лайланған бұлағымның,
Қанатына су септің қиялымның.
Ерте айтсам сырымды кешіргейсің,
Жүрегімнің қалауы – сенсің жаным, Аяулым!

Өзіне деп арнадым осы әнімді,
Нұрландырсын шырақтай жаң-жағыңды.
Келші, сәулем, аяулым, қарындасым,
Саған ғана ашамын құшағымды, Аяулым!

ЖҰЛДЫЗЫМ

Вальс екпінмен

Ең - ал - ғаш көр - ген - нен жү - зін - ді

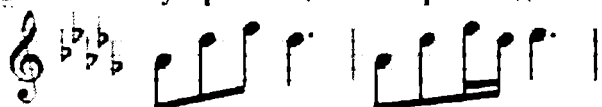
көк - тем ғып жі - бер - дін кү - зім - ді

еш тең - еу тап - па - дым ө - зін - е

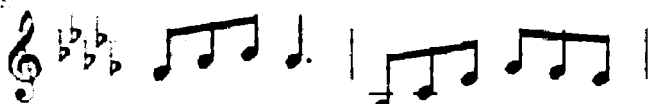
әй - теу - ір кө - ні - лім бұ - зыл - ды

кү - лім - де - ген күн - бі - сің
бар жұл - дыз - дан е - рек - ше

ай сәу - ле - лі нұр - мы - сын? сол жұл - дыз - да
жы - мың қа - ғып тұр - мы - сын?

се - нің а - тың за - ты да се - нің за -

Ең алғаш көргеннен жүзінді,
 Жөктем ғып жібердің күзімді.
 Еш теңеу таппадым өзіңе,
 Әйтеуір көңілім бұзылды.

Қайырмасы:

Күлімдеген күнбісің?
 Ай сәулелі нұрмысың?
 Бар жұлдыздан ерекше
 Жымың қағып тұрмысың?
 Сол жұлдызда сенің атың,
 Заты да сенің затың.

Мүмкін сен найзағай оғысың,
 Әлде бір мартеннің шоғысың.
 Әйтеуір жанымды тебіреңттің,
 Өзгерттің жүректің соғысын.

Іңкәрлік сеземін бойыңнан,
 Еш уақыт кетпейсің ойымнан.
 Әйтеуір кездесе қалғанда,
 Ішімде орнайды той-думан.

ТҮСІНІКТЕМЕЛЕР:

1,2,3 - Баязиев Құрмаш, Базарбаева Қағида, Қонарбаев Ермек-қазақ әдебиетінен сабақ берген ұстаздарымыз, республика көлемінде лауазымдары өте жоғары болған.

4 - Рәзия Туишева деген бір қарындасымызбен жоғары партия мектебінде бірге оқығанбыз, Батыс Қазақстан облысы, Қаратөбе ауданына, қазір марқұм болған.

5 - ЖПМ-Жоғары партия мектебі

6,7,8,9,10 - Ұзақбай, Көшкөнбай, Қинаят, Аманғали, Нұрбек (қырғыз) - ЖПМ-дегі группалас достар

11 - Руслан, Сайран, Уәлихан-бір үйде тұрған көршілер, олар тек бірінші подъезде (мен екінші подъезде) екінші қабатта тұрды

12 - Нариман-Уәлиханның, Темірлан Русланның баласы, Сәуле-Сайранның жолдасы

13 - Сайран мен Русланның ол кезде қырықтарда, Уәлиханның жасы кейінірек болды

14 - Руслан-аудандық партия комитетінде нұсқаушы

15 - Сайран-Мемлекеттік сақтандыру басышы

16 - Уәлихан-хирург

17 - «Коммунизм» деген сөз ол кезде ең жоғары ұғым, өлең 1985 жылы жоғары партия мектебінде оқып жүргенімде сағыныштан жазылған

18 - Илан-ЖПМ-дегі кұрбым, кұрдастык
өзілдің шебері еді

19 - Жасұлан екеуіміз бала кезден көрші
болдық, бірге ойнадық, кейде екі үйдің орта-
сындағы тау қарға таласатынбыз, бірінші сы-
ныпты бір партадан бастадық 2000 жылы 28
қаңтарда «Солтүстік Қазақстан» облыстық
газетінде «Досыма хат» деген эссе жариялап-
ты, өткен-кеткеннің біразын баяндай келіп,
маған өлеңмен жауап бер – деп наз айтыпты.
Бұл өлең соған жауап ретінде шыққан, бірақ
өртүрлі себептермен газеттен орын таппады.

20-21 - Алма, Айгүл, Әмина, Болатнай(Бо-
лат)-көрші балалар

22,23,24,25 - Жахин Ғазез, Ысмағұлов
Шалбай, Оразалина Зура, Әбілмажинов Ғазез
– бұл ұстаздарымыз да республикаға танымал
болғанын барша жұрт біледі.

26 - Гүлсара Хамзаевна-Алматы жақта өмір
сүріп өткен Жәлел-нағашымның жұбайы

27 - Кәрімжанова Роза-жеңгеміз қажылық
парызын өтеген, жолдасы – Орал ағамыз ерте
дүние салды. Сол уақытта үлкен ұлы Жомарт
10 жаста ғана, тіршіліктің тауқыметін шеше-
сімен бірге көрді, бұл күндері облысымыздың
зиялы азаматтарының бірі, республика көлемі-
не әйгілі басшы

29 - Болат екінші баласы, мектеп бітірген-
ше нағашы әжесінің қолында өсті, қызметкер

30 - Асқар, Аягөз-егіз туған, екеуі де қыз-
меткер

31 - Үсән-кіші ұлы, шаруашылық қожалығын басқарады. Ғалия-көпей қызы, қызметкер

32 - әкем-Қойшыбай, шешем-Күлпәш, ата-аналары еркелетіп Қойшан, Күлпән дейтін

33 - Ысқак Ыбыраев, Павел Гончар-Совет Одағының батырлары

34 - Брагин, Шайкин-Социалистік Еңбек Ерлері

35 - Евней Бөкетов, Мұқаш Елеусізов, Аманжол Қошанов-ғылым тарландары

36 - Александр Викторенко-косманавт, 4 мәрте ғарышқа барып қайтқан

37 - Сағдиев, Әуелбеков, Болатбаев-мемлекет қайраткерлері

38 - Шал ақын, Кәкімбек Салықов, Ахметжан Нұртазин, Ғалым Малдыбаев, Зейнел-Ғаби Иманбаев, Жарасбай Нұрқанов, Ермек Қонарбаев, Герольд Бельгер-әдебиет майталмандары

39 - Қайранас Сейдахметов, мектепті бірге бітірген, ауылшаруашылық институтында қатар оқыған, бертін, әржақты қызметте жүрген де де кездесуге жағдай жасап, бірімізге-біріміз тілекшіл болып, сырымызды бөлісетін адал досым еді.

40 - фундаментал – математика, физика, химия, т. т. пәндері

41 - Еркін Асқарұлы Садуақасов, ел қамын жеген сыйлы азамат, Қазақстан егемендікке қол жеткізген жылдары Жоғарғы Советке алғашқы депутат болған.

42 - Жомарт Оралұлы Қажырақым Һемесі, қызметтің төрінде ғана жүріп қоймай, әркімдерге қол ұшын беруге де жомарт, әулетіміздің бетке ұстар азаматы.

43 - Һамит Найманов көңілдес дос, қызметте үзеңгі жолдас, ауданымыздың беделді азаматтарының бірі.

44 - Өмірзақ Сейдахметов – бала кезден көршілес болған, ойынның майын шығарушы едік.

45 – Марат Нұрқанов, он жыл бірге оқыған, сырлас досым.

46 – Сәден Байбатыров, бастауыш сыныптарда сабақ берген ұлағатты ұстаз еді.

47 – Бірлес Бимақанов, бала кезден таныс болдық, артынан ауылшаруашылық институтының халық аспаптар оркестірінде белді мүше болып қатар жүрдік, бертін де араласып, сыйласып жүрген достармыз.

48 – Талғат Абилов, он жыл бойы бірге оқыған ортамыздағы теңтегіміз еді, бірақ менің бір сөзімді жерге тастаған емес, мен де оған солай болдым.

49 – ШК – шөп шабатын агрегат (машина)

50 – Қайрат Нұртазин, бала кезден таныс боп өстік, ауылшаруашылық институтында жерлес болып араласып тұрдық, кейіннен облыс орталығында қызметте жүргенде екі үйдің бірі болып, достығымыз жараса берді.

МАЗМҰНЫ

З. Әкімжанов. Жырлары жан сырына қанықтырған	5
Д. Баймұқанов. Самат өлеңдеріне деген көзқарас	8
Ж. Қажырахымов. Інілік наз	10
С. Ғабдуллин. Алғы сөз	14

Адамгершілік постулаттары

Көреалмаушылық	18
Жалқаулық	19
Өнеге алу	20
Жәдігөйлік	21
Көрсекызарлық	22
Мақтаншақтық	23
Залымдық	24
Идеал адам	26
Жігерсіздік	27
Бір құрбыма	28
Білімсіздік	30
Қызғаншақтық	31
Бақталастық	33
Сабырсыздық	35
Тіл туралы толғау	37

Жыр жаршысы – махаббат39-118

Арнаулар, құттықтаулар

Көрші достарға	120
Илан құрдасыма (достық шарж)	122

Жасұлан досыма (жауап хат)	124
Шал ақынға ескерткіш (аудан орталығында)	133
Шал ақынға ескерткіш (Қаратал ауылында)	136
Ардақты ағайын-бауырлар, құрметті халайық!	136
Гүлсара тәтейге 60 жыл	142
Роза қажы жеңгемізге - 61	144
Әке-шешемнің алтын тойы	146
Облыста «Наурыз» мерекесінде	
ауданды таныстыру	148
Қайранастың жылдық батасына	150
Еркін Асқарұлына	152
Жомарт бауырымның 50 жылдығына	154
Хамит досымның 60 жылдығына	156
Өмірзақтың 60 жылдығына	158
Мараттың 60 жылдығына	160
Бірлестің 60 жылдығына	162
Талғат марқұмның жылына	164
Нұртазин Қайраттың 63 жылдығына	166
М. Ахметбеков атындағы мектептің 80 жылдығына	169

Әндер

Туған өлке	172
Әкеме	175
Анама	177
Туған күн	179
Жүрек назы	182
Аяулым	184
Жұлдызым	186
<i>Түсініктемелер</i>	188

С. Қ. АБДУЛЛИН

**АШЫЛҒАНДА
ЖЫР-САНДЫҚ...**

Дизайн обложки и верстка: Е. Горковенко
Корректор: К. Шаяхметова

Сдано в набор 29. 05. 2013 г.
Тираж 250 экз.

ТОО «Издательство
«Северный Казахстан»
150001, г. Петропавловск,
ул. Кошукова. 5.

